

Артър Конан Дойл

Етюд в червено

Текстът има нужда от още редакция.

ЧАСТ I,
която представлява препечатка от спомените на
Джон Х. Уотсън, доктор по медицина, бивш
служител от военния медицински отдел

ГЛАВА 1
ГОСПОДИН ШЕРЛОК ХОЛМС

През 1878 година получих дипломата си на доктор по медицина от Лондонския университет и се отправих за Нетли, където посещавах курса, подготвящ лекари за армията. След като завърших обучението си там, бях съответно зачислен към Пети нортъмбърландски пехотен полк като помощник-лекар. По това време полкът се намираще в Индия и докато успя да се явя на местоназначението, избухна втората афганска война. Когато корабът ми пристигна в Бомбай, узнах, че моята част е преминала през проходите и вече се е отдалечила навътре във вражеската територия. Въпреки това тръгнах по същия път заедно с още много офицери, попаднах в моето положение, и благополучно стигнах до Кандахар, където заварих полка и тутакси се заех да изпълнявам новите си задължения.

Много от участниците в похода получиха военни отличия и по-висок чин, но на мене той ми донесе само нещастия и беда. Преместиха ме от моя отряд и ме зачислиха към Бъркширския полк, с който участвах в пагубната битка при Мейванд. Там ме улучи в рамото куршум от джезайл¹, който раздроби костта и засегна субклавиалната артерия. Щях да попадна в ръцете на кръвожадните газиз², ако не беше предаността и храбростта на моя ординарец Мъри, който метнал тялото ми върху един товарен кон и успял да ме откара благополучно до британските позиции.

[#1 1878–1880 г. Б. пр.]

Отпаднал поради болката и обезсилен поради дълго преживяваните изпитания, аз бях изпратен заедно с голям конвой ранени страдалци до главната военна болница в Пешавар. Там се позакрепих и здравето ми се

---

1. Дълга и тежка афганска пушка (перс.). Б. пр.

2. Мюсюлмански войници, борещи се против неверници. Б. пр.

оправи дотолкова, че имах сили да вървя из отделенията и дори по мъничко да стоя на слънце на верандата, но тъкмо тогава бях повален от коремен тиф, от проклятието на индийските ни владения. Месеци наред се опасявах за живота ми, а когато най-после дойдох на себе си и започнах да се възстановявам, бях толкова слаб и измършавял, че медицинската комисия реши, без да се губи нито ден, да бъда върнат в Англия. Така че ме изпратиха с военния кораб „Оронтес“ и подир месец спряхме на пристана в Портсмът. Здравето ми беше съсипано безвъзвратно, обаче имах позволение на загрижените власти през следващите девет месеца да положа усилия, за да се оправя.

Намах си никого в Англия, затова бях свободен като птичка или поскоро, колкото може да си свободен в рамките на всекидневен бюджет от единайсет шилинга и половина. При това положение аз естествено бях привлечен от Лондон – от голямото блато, което неудържимо поглъща всички скитници и безделници на империята. Там отседнах известно време в един частен хотел на улица „Странд“ и водех лишено от удобства безсмислено съществуване, като се разполагах с парите, които имах, доста по-свободно, отколкото трябваше. Финансовото ми състояние бе заплашено до такава степен, че скоро разбрах: или трябва да напусна метрополията и да се преместя някъде в провинцията, или се налага изцяло да променя начина си на живот. Избрах втората възможност и като начало реших да напусна хотела и да си наема жилище в някое не толкова превзето и по-евтино място.

Тъкмо в деня, когато стигнах до това заключение, както стоях на чашка в бара на „Крайтириън“, някой ме потупа по рамото. Обърнах се и видях младия Стамфорд, който ми асистираще, когато оперирах в „Бартс“³. Наистина е приятно за самотника да зърне приятелско лице във великата лондонска пустиня. На времето не дружах кой знае колко със Стамфорд, но сега го приветствувах с въодушевление и той на свой ред, изглежда, беше доволен, че сме се срещнали. Обзет от извънредно голяма радост, аз го поканих на обяд в „Холбърн“ и двамата потеглихме за там с кабриолет.

– Къде се загубихте, Уотсън? – попита ме Стамфорд, без да скрива учудването си, докато преминавахме с трополене по многолюдните лондонски улици. – Станали сте кожа и кости и сте черен като негър.

Описах му накратко моите премеждия и едва успях да приключа преди да пристигнем.

---

3. Болницата „Сейнт Бартолому“ Б. пр.

– Клетникът! – възкликна той съчувствено, след като изслуша за сполетелите ме беди. – И сега какво ще правите?

– Търся си квартира – отвърнах аз. – Опитвам се да отговоря на въпроса дали е възможно човек да наеме удобно жилище на сносна цена.

– Много странно – подхвърли спътникът ми. – Днес за втори път използват този израз в мое присъствие.

– Кой го употреби за първи път? – попитах аз.

– Едно лице, което работи в лабораторията на болницата. Сутринта се оплакваше, че не може да открие човек, с когото да наемат заедно една намерена от него хубава квартира, защото не била за кесията му.

– За бога! – извиках аз. – Ако наистина търси с кого да подели жилището и разходите, аз съм точно човекът за тази работа. Бих предпочел да имам съквартирант, вместо да бъда сам.

Младият Стамфорд ми хвърли странен поглед, докато отпиваше от виното.

– Но вие още не познавате Шерлок Холмс – каза той. – Вероятно не би ви допаднало да общувате постоянно с него.

– Защо, с какво не е подходящ?

– А, не казвам, че е неподходящ с нещо. Просто има малко чудновати хрумвания, погълнат е фанатично от някои области на науката. Иначе, доколкото ми е известно, е съвсем почтен човек.

– Предполагам, че следва медицина? – попитах аз.

– Не. Нямам представа с какво смята да се заеме. Струва ми се, че е доста напреднал в анатомията и е първокласен фармацевт, но доколкото ми е известно, засега не е посещавал системно лекциите по медицина. Заниманията му са много непоследователни и своенравни, но е натрупал доста странични знания, с които би изумил професорите си.

– Изобщо ли не сте го питали към какво се е насочил? – поинтересувах се аз.

– Не, той не е склонен към откровения, макар да е доста общителен, когато изпадне в подходящо настроение.

– Бих искал да се запозная с него – казах аз. – Ако ще живея заедно с някого, предпочитам той да е любознателен и тих по природа. Още не съм достатъчно силен, за да понеса голям шум и вълнение. В Афганистан имах всичко това в повече от необходимото, така че би стигнало до края на земните ми дни. Как мога да се запозная с този ваш приятел?

– Положително сега е в лабораторията – отвърна Стамфорд. – Той или не стъпва там седмици наред, или работи от сутрин до вечер. Ако

искате, да вземем кабриолет и да го навестим след като хапнем.

– Съгласен съм – казах аз и разговорът тръгна в друга посока. Като тръгнахме от „Холбърн“ за болницата, Стамфорд ми извести още няколко подробности за господина, когото възнамерявах да поканя за съквартирант.

– Не бива да ме вините, ако не намерите общ език с Холмс – рече Стамфорд. – Знам за него само каквото съм научил при срещите ни в лабораторията. Предложението да се договорите е ваше, затова не бива да ме упрекувате.

– Не се ли разберем, няма да е трудно да се разделим – казах аз и добавих, като втренчих поглед в другаря си: – Струва ми се, Стамфорд, че има причина, поради която в случая искате да си измиете ръцете. Нима нравът на този човек плаши или има нещо друго? Говорете направо.

– Не е лесно да се изрази неизразимото – засмя се Стамфорд. – Интересите на Холмс са някак прекалено научни за моя вкус, почти граничат с хладнокръвие. Мога да си представя как дава на някой приятел да опита от последния извлечен от растение алкалоид, нали разбирате, не от злонамереност, а просто за да задоволи търсеция си дух и да получи точна представа за последствията. Но да не бъда несправедлив, смятам, че Холмс и сам би взел отровата със същата готовност. Явно страстта му към знанията е плод на решителност и прецизност.

– И с пълно право.

– Да, но така може да се изпадне в крайности. Когато се стигне дотам да се удрят с бастун трупове в дисекционната зала, положението приема доста особен вид.

– Удря трупове ли?!

– Да, за да установи доколко нараняванията се проявяват след смъртта. Със собствените си очи видях да го прави.

– А казва те, че не следва медицина?

– Да. Елин Юснод знае каква е целта на проучванията му. Е, вече стигнахме и вие ще можете сам да си съставите мнение за него.

В същото време кабриолетът зави по тясна алея и мина през малка странична порта, водеща към едно от крилата на известната болница. Мястото ми беше добре познато и можех да се ориентирам без чужда помощ, докато се изкачвахме по мрачното каменно стълбище и вървяхме по дългия тесен коридор с варосани стени и тъмни на цвят врати. В края му имаше сводесто отклонение, по което се стигаше до лабораторията.

Лабораторията представляваше внушителна зала с рафтове

околовръст. отрупани с безброй стъкленици. На разни места из нея имаше широки ниски маси, по които бе пълно с реторти, епруветки и малки бунзелови горелки, чиито синкави огнени езичета припламваха. В помещението се намираше само експериментаторът, наведен над една далечна маса и погълнат от работата си. При звука от нашите стъпки той се озърна и скочи на крака с радостен вик.

– Открих го! Открих го! – възкликна той, като видя спътника ми, и хукна към нас с епруетка в ръка. – Открих реактив, който се утаява единствено с хемоглобин!

Ако беше попаднал на златна мина, едва ли върху лицето му щеше да се изпише по-голямо доволство.

– Да ви запозная: доктор Уотсън, господин Шерлок Холмс – представя ни Стамфорд.

– Приятно ми е – каза сърдечно Холмс и стисна ръката ми с неподозирана сила. – Сигурно сте се завърнали от Афганистан.

– За бога. как се досетихте? – изумен попитах аз.

– Все едно как – отвърна той и се усмихна на себе си. – Главният въпрос сега е хемоглобинът. Не се съмнявам, че вие оценявате колко важно е откритието ми.

– Положително представлява интерес от гледна точка на химията – започнах аз, – но за практиката...

– Какво говорите, та от години не е имало съдебно-медицинско откритие с по-голяма практическа насоченост! Не разбирате ли, че така ще разполагаме с безпогрешен метод, доказващ петната от кръв? Елате насам!

Обзет от нетърпение, Холмс ме улови за ръкава на палтото и ме поъмъкна към масата, на която работеше.

– Да вземем малко прясна кръв – каза той, заби една дълга игла в пръста си и изтегли с капилярата потеклата капка. – А сега ще сложа това незначително количество в литър вода. Виждате, че получената смес изглежда като чиста вода. Пропорционално съдържанието на кръв не може да е по-голямо от едно на милион. Аз обаче не се съмнявам, че ще успеем да получим характерната реакция.

И както говореше, Холмс пусна в съда няколко бели кристалчета, а после капна вътре малко от една прозрачна течност. След миг сместа доби матов махагонов цвят, а на дъното на стъкленницата се утаиха кафеникави пращинки.

– Аха! – извика той и плесна с ръце, изглеждаше доволен като дете, получило нова играчка. – Какво ще кажете на това? – Явно методът е

много прецизен – отбелязах аз.

– Направо е прелест, прелест! Досегашната проба с гваякол беше много нескопосна и несигурна. Така е и с микроскопското изследване за червени кръвни телца – няма цена, но само ако петната са отпреди няколко часа. Сега обаче, изглежда, се получава реакция независимо дали кръвта е отскоро, или не. Ако методът беше открит по-рано, стотици хора, които живеят необезпокоявани, отдавна щяха да са изтърпели наказанието за престъпленията си.

– Не може да бъде! – промърморих аз.

– Криминалните случаи непрекъснато се въртят около този момент. Понякога месеци след извършване на престъплението подозрението продължава да пада върху някого. При оглед на спалното бельо и дрехите му откриват по тях кафеникави петна. От какво са? От кръв, от кал, от ръжда, от плодове? Това е въпросът, озадачил не един експерт, и то защо? Защото не съществуваше достоверен метод. Сега вече разполагаме с метода на Шерлок Холмс и всички затруднения ще отпаднат.

И със светнали очи, както говореше, човекът сложи ръка на сърцето си и се поклони, сякаш въображението му бе извикало на бял свят тълпа, която му ръкопляска.

– Заслужавате поздравления – отбелязах аз, доста изненадан от възторга му.

– Да вземем миналогодишния случай с фон Бишоф от Франкфурт. Той положително щеше да увисне на бесилото, ако разполагаша с пробата. Същото се отнася и до Мейсън от Брадфорд, известния Мюлер, Льофевър от Монпелие и Самсън от Ню Орлиънс. Мога да изброя двайсетина случая, в които това би било от решаващо значение.

– Вие, изглежда, сте живата история на криминалните дела – засмя се Стамфорд. – Можете да започнете издаването на вестник с такава тематика. Наречете го „Полицейски вести от миналото“.

– И би излязло твърде интересно четиво – подхвърли Шерлок Холмс, като залепи парченце пластир върху убоденото място на пръста си. – Трябва да внимавам, защото често работя с отрови – продължи той, като ми се усмихна. И както говореше, протегна едната си ръка и аз забелязах, че цялата е изпъстрена с подобни лепенки, а на места кожата е депигментирана от силни киселини.

– Дойдохме тук по работа – каза Стамфорд, седна на една висока трикрака табуретка и побутна с крак към мене друг такъв стол. – Приятелят ми Уотсън си търси жилище и понеже вие се оплакахте, че не можете да намерите с кого да делите разходите, рекох си, че ще е най-

добре да ви събера.

Шерлок Холмс явно се зарадва на предложението да наемем обща квартира.

– Харесал съм си едно жилище на улица „Бейкър“, което ще е подходящо за двама ни до немай-къде – каза той. – Надявам се, че нямате нищо против миризмата на силен тютюн?

– По принцип пуша моряшки тютюн – отговорих му аз.

– Чудесно. И още нещо: обикновено използвам различни химикали, а понякога правя и опити. Това би ли ви притеснило?

– Ни най-малко.

– Чакайте да помисля... Какви други недостатъци имам? Понякога изпадам в лошо настроение и мълча като риба дни наред. Когато го правя, не бива да си мислите, че се сърдя. Просто не ме закачайте и скоро всичко ще бъде наред. А вие какво имате за изповядване? Най-хубаво е, ако двама души знаят най-лошото един за друг, преди да заживеят заедно.

Кръстосаният разпит ме накара да се разсмея.

– Отглеждам малко булдоче – казах аз – и съм против врявата, защото нервите ми са разсипани. Будя се но най-необичайно време и съм извънредно мързелив. Когато съм добре със здравето, имам друг кръг от пороци, но в дадения момент разполагам с каквото изброих.

– Включвате ли свиренето на цигулка в категорията „врява“? – попита обезпокоен Холмс.

– Зависи от цигулара – отвърнах аз. – Доброто изпълнение е радост за боговете, а лошото...

– О, това ми стига! – извика Холмс и весело се засмя. – Мисля, че може да смятаме въпроса за уреден, стига квартирата да ви се понрави.

– Кога бих могъл да я видя?

– Отбийте се утре по обед, ще идем там заедно и ще се споразумеем – отвърна Холмс.

– Добре, точно по обед – съгласих се аз и му стиснах ръката за довиждане.

Оставихме го да работи сред химикалите и тръгнахме пешком за моя хотел.

– Между другото, как, по дяволите, разбра Холмс, че съм се върнал от Афганистан? – попитах изведнъж аз, като спрях и се обърна към Стамфорд.

Спътникът ми загадъчно се усмихна и отвърна:

– Просто една малка странност. Доста хора биха искали да научат

по какъв начин Холмс се досеща за всичко.

– А, значи се пази в тайна? – възкликнах аз и потрих ръце. – Извънредно любопитно. Много съм ви задължен, че ни запознахте. Нали знаете: – За да разбереш човечеството, проучвай човека!

– Значи ще трябва да го проучите – рече Стамфорд и си взе довиждане. – Но ще видите, че е костелив орех. Ловя се на бас, че ще научи повече за вас, отколкото вие за него. Довиждане!

– Довиждане – казах аз и бавно тръгнах към хотела, силно заинтригуван от новия си познайник.

ГЛАВА 2 НАУКАТА ДЕДУКЦИЯ

На другия ден се срещнахме според уговорката и огледахме жилището на улица „Бейкър“ номер 221 Б, което Холмс беше споменал при запознанството ни. Квартирата се състоеше от две комфортни спални и приятно обзаведена голяма и просторна гостна, в която влизаше светлина от два широки прозореца. Мястото беше чудесно във всяко отношение, а наемът изглеждаше толкова умерен, когато се подели, че ключихме на място сделката и веднага влязохме във владение. Същата вечер пренесох багажа си от хотела, а на идната сутрин Холмс ме последва с няколко сандъка и куфар. Един-два дни бяхме заети с разопаковане и възможно най-подходящо подреждане на вещите. Щом приключихме, постепенно започнахме да се разполагаме като у дома си и да свикваме с новата обстановка.

Може да се каже, че Холмс не беше от трудните за съжителство хора. Имаше спокоен нрав и установени навици. Рядко си лягаше след десет часа вечерта и без изключение сутрин закусваше и излизаше, преди аз да съм станал. Обикновено прекарваше деня в болничната лаборатория или в дисекционната зала, а понякога предприемаше дълги разходки, които сякаш случайно го отвеждаха в най-западналите Лондонски квартали. Обземе ли го треска за работа, енергичността му минаваше всички граници. Сегиз-тогиз обаче изпаднаше в обратно го състояние и дни наред от сутрин до вечер лежеше върху дивана в гостната почти без да говори и без изобщо да се помръдва. В такива моменти забелязвах промяна в изражението му – погледът му ставаше толкова унесен и празен, че ако умереният и порядъчен живот, който водеше, не свидетелствуваше за противното, бих го заподозрял в пристрастяване към някакъв

наркотик.

С течение на времето интересът ми към Холмс и любопитството към житейските му цели постепенно се задълбочиха и нараснаха. И личността, и външният му вид бяха такива, че привличаха вниманието и на най-случайния наблюдател. На височина доста надхвърляше шест фута⁴ и беше неимоверно слаб, поради което изглеждаше значително по-висок. Имаше жив и пронизателен поглед (освен през кратките периоди на апатия, за които споменах), а острият му орлов нос придаваше на цялото му изражение отгънък на готовност и решителност. И брадичката му беше издадена и квадратна, което също е белег на твърд характер. Ръцете му без изключение винаги бяха изцапани с мастило и петна от химикали, но иначе Холмс работеше извънредно внимателно, както често имах възможност да наблюдавам, когато боравеше с чупливите оръдия на труда, използвани от естествоизпитателите.

Читателят сигурно ще ме квалифицира като безнадежден натрапник, понеже си признавам колко много този човек дразнеше любопитството ми и колко често изпитвах желание да премахна преградата на по-тайността му по отношение на всичко, което го засягаше. Преди обаче да бъда съден, нека не се забравя, че водех безцелно съществуване и почти нищо не привличаше вниманието ми. Състоянието на здравето ми позволяваше да излизам навън само ако времето е изключително меко, а нямах приятели, които да ме посещават и да нарушават еднообразието на моето всекидневие. При това стечение на обстоятелствата аз радушно приветствах малката загадка, която витаеше около моя съжител, и прекарах голяма част от времето си в усилия да я разкрия.

Холмс не се занимаваше с медицина. Попитах го за това и самият той потвърди с отговора си мнението на Стамфорд по въпроса. Не си личеше също да е посещавал лекционен курс, с който би могъл да получи диплома в някоя научна област или да стигне до други мечтани двери, през които да влезе в света на учените. При все това вършеше някои от изследванията със забележително усърдие и макар и в границите на чудатостите си, имаше изключително широки и конкретни познания, така че съжденията му направо ме изумяваха. Положително не беше възможно човек да работи така усилено или да събира толкова точни сведения, ако няма предвид някаква определена цел. Между несистемно занимаващите се с наука рядко могат да се намерят хора, отличаващи се с точни познания. Никой не обременява съзнанието си с дреболии, ако

---

4. Един фут е равен на 30,48 см. Б. пр.

няма достатъчно важна причина да го прави.

Не по-малко забележително от знанията на Холмс бе невежеството му. За съвременната литература, философия и политика той сякаш не знаеше почти нищо. Цитирах веднъж Томас Карлайл⁵, а Холмс попита съвсем простиодушие кой всъщност е Карлайл и с какво се е занимавал. Изненадата ми обаче достигна върха си, когато случайно узнах, че Холмс не е запознат с теорията на Коперник и с устройството на Слънчевата система. Фактът, че едно цивилизовано човешко същество от нашия ХІХ век може да няма представа, че Земята обикаля около Слънцето, ми се видя толкова необичаен, че просто не бях в състояние да го осмисля.

– Изглежда, сте изумен – каза ми той, като видя колко съм изненадан. – след като вече научих това, най-добре ще е да го забравя.

– Да го забравите ли?!

– Как да ви кажа – започна да обяснява той, – според мен първоначално човешкият ум е нещо като празно таванче, където всеки прибира ненужни мебели. Глупакът наблъскан каквито му попаднат вектори, така че знанията, които могат да му бадат от полза, биват изхвърлени навън поради липса на място или в най-добрия случай са така затрупани с разни неща, че му е трудно да стигне до тях. Друго е квалифицираният труженик: той наистина много внимава какво прибира в тавана, в мозъка си. Не разполага с нищо освен със сечивата, с чиято помощ си върши работата, по пък асортиментът им е голям и ги е подредил по най-съвършен начин. Грешно е да се смята, че малката стаичка е с разтегателни стени и може да се разширява безкрай. Повярвайте ми, идва време, когато за всяко добавено ново познание човек забравя нещо, което някога е знаел. Следователно най-важното е да не се позволи на безполезните факти да изместят полезните.

– Но става дума за Слънчевата система! – възпротивих се аз.

– По дяволите, какво значение има тя за мене? – прекъсна ме нетърпеливо Холмс. – Казвате, че ние обикаляме около Слънцето. И около Луната да обикаляме, това ни на йота няма да е от значение за мен или за работата ми.

Насмалко щях да го попитам каква по-точно е работата му, но нещо в начина, по който се държеше, ми подсказа, че въпросът ми няма да е добре дошъл. Поразмислих обаче върху краткия ни разговор и се опитах да си направя изводите. Холмс каза, че не желае да трупа знания, които нямат отношение към предмета на неговите проучвания. Следователно

---

5. Ат л. публицист, историк и философ (1795–1881 г.). Б. пр.

знанията, които вече притежава, бяха само такива, които са му от полза. Изброих наум всевъзможните въпроси, по които той ми се представи като изключително добре осведомен. Взех дори молив и ги набелязах. Когато завърших този „документ“, неволно се усмихнах. Ето какво гласеше той:

Шерлок Холмс – обхват на интересите му

1. Познания по литература – никакви
2. Познания по философия – никакви
3. Познания по астрономия – никакви
4. Познания по политика – слаби
5. Познания по ботаника – зависи: наясно е с беладоната, опиума и отровите като цяло.

Няма практически познания по градинарство.

6. Познания по геология – донякъде разбира от практически въпроси.

От пръв поглед определя различните видове почви. След разходка ми е показвал петна по панталона си и ми е обяснявал (според цвета и консистенцията им) в коя част на Лондон се е сдобил с тях.

7. Познания по химия – задълбочени.
8. Познания по анатомия – точни, но несистематични.
9. Познания по сензационна литература – безкрайни. Изглежда, нещо е проучил всяка подробност от всяко ужасно деяние, извършено през нашия век.
10. Добре свири на цигулка.
11. Майстор на тоягата, рапирата и боксирането.
12. Добри познания по британските закони и съдебната практика.

Съставих списъка и обзет от ужас, го хвърлих в огъня, като си рекох: – Щом бих могъл да открия крайната цел на този човек само ако установя връзката между различните изброени достойнства, сочещи признанието, което ги обединява, по-добре още сега да се откажа.

Виждам, че по-горе съм отбелязал способностите му на цигулар. Те бяха доста забележителни, но също белязани от своенравие, както и другите му достойнства. Добре знаех, че свири цели пиеси, и то трудни, понеже по моя молба беше изпълнявал части от неща на Менделсон и други любими произведения. Освен на себе си обаче, Холмс рядко

изпълняваше нещо, което да е музика, нито пък правеше опит да изсвири позната мелодия. Вечер, облегнат на креслото, той притваряше очи и небрежно скрибуцаше по струните на цигулката, положена на колената му. Понякога изтръгваше звучни и тъжни мотиви. Случваше се да изпълни и нещо причудливо и весело. Явно това ставаше израз на мислите, които го спхождаха, но не бях в състояние да определя дали музиката помагаше на тези мисли, или свиренето му бе просто следствие от хрумване или прищявка. Сигурно щях да се противопоставя на мъчителните му солови изпълнения, ако Холмс обикновено не ги приключваше, изсвирвайки бързо цяла поредица от любимите ми мелодии, като малко възнаграждение за издевателствата върху моето търпение.

През първите десетина дни никой не ни посети и аз започнах да си мисля, че съквартирантът ми също като мене няма приятели. Скоро обаче открих, че познава много хора, при това от различни слоеве на обществото. Три-четири пъти в течение на седмица идва някакъв черноок човечец с остри черти и нездрав цвят на лицето, който ми бе представен като господин Лестрейд. Една сутрин ни посети някаква модно облечена млада дама и остана половин час или повече. Същия ден следобед дойде опърпан мъж с прошарена коса, приличаш на еврейски амбулантен търговец, който ми се стори много развълнуван, последван скоро от размъкната възрастна жена. Друг път някакъв беПесен (нем.). Б. пр.

Дългокос джентълмен има разговор със съквартиранта ми, а веднъж се отби носач от железниците с униформа от памучно кадифе. Когато се появеше някое от тези неподлежащи на описание лица, Шерлок Холмс обикновено ме молеше да ги приеме в гостната и аз се оттеглях в спалнята си. Той винаги се извиняваше, че ми създава такова неудобство. – Налага ми се да използвам всекидневната като място за сделки – каза ми той, – а тези хора са мои клиенти. Отново ми бе предоставена възможност да му задам директен въпрос, но отново присъщата ми деликатност попречи да подтикна събеседника си към откровения. По това време си мислех, че Холмс има някакво важно основание да избягва подобен разговор, но скоро той разруши илюзиите ми, като по свое желание подхвана тази тема.

Сериозна е причината да си спомням, че на 4 март станах малко порано от друг път и заварих Шерлок Холмс да закусва. Хазяйката дотолкова бе свикнала с навичите ми да се появявам късно, че за мене нямаше нито прибори, нито кафето ми бе приготвено. С безразсъдната досада, характерна за човечеството, аз дръннах с камбанката и накратко я уведомих, че чакам. После взех от масата едно списание и се опитах да

запълня времето си с него, докато съквартирантът ми мълчаливо дъвчеше препечения хляб. Видях, че началото на една от статиите е отбелязано с молив, и разбира се, започнах да преглеждам материала.

Заглавието беше малко претенциозно – „Книгата на живота“ – и се правеше опит да се покаже колко много може да научи един наблюдателен човек, ако точно и системно изследва всички данни, с които разполага. Порази ме забележителната смесица от проникателност и нелепост. В размишленията имаше конкретност и задълбоченост, но изводите ми се сториха много отвлечени и преувеличени. Авторът твърдеше, че от мигновената промяна в израза, от потрепване на мускулче или хвърлен поглед може да отгатне най-съкровени мисли на хората. Според него, ако човек се е научил да наблюдава и анализира, не е възможно да го измамат, заключенията са му безпогрешни също като повечето аксиоми на Евклид. За непосветения получените резултати биха изглеждали потресаващи и докато той не изследва процесите, довели до тях, бездруго би могъл да си мисли, че са плод на магия.

„От капка вода – казваше авторът – специалистът по логика би предугадал цял Атлантически океан или Ниагара, без дори да ги е виждал или чувал. Целият живот наподобява дълга верига, чието естество се разгадава веднага щом съзрем и една-единствена брънка. Както всички други дейности, науката за дедукцията и анализа може да се овладее само след дълги и усърдни занимания, макар че краткият човешки живот не позволява на простосмъртните да постигнат най-голямото възможно съвършенство. Преди да се обърне към нравствените и интелектуални страни на материята, които съставляват най-сериозното затруднение, нека изследователят започне с усвояване на по-елементарните проблеми. Нека при среща със свой простосмъртен събрат от пръв поглед преценява как живее този човек и какъв занаят или професия упражнява. Колкото и маловажно да изглежда подобно занимание, то изостря способностите за наблюдателност и ни учи къде да гледаме и какво да търсим. Ноктите на човека, ръкавите на палтото му, обувката, колената на панталоните, елинът по палеца и показалеца, изражението му, маншетите на ризата – всяко от тези неща ясно разкрива какво работи лицето. Почти е невъзможно един компетентен изследовател да не осветли дадения случай чрез обединяването на всички тези данни.“

– Ама че празни приказки! – възкликнах аз и с все сила хвърлих списанието върху масата. – През целия си живот не съм чел такива глупости!

– За какво става въпрос? – попита Шерлок Холмс.

– За това списание, разбира се – отвърнах аз и го посочих с лъжичката за яйцето, понеже тъкмо започвах да закусвам. – Виждам, че сте го чели, понеже статията е отбелязана. Не отричам, че е написана находчиво, но ме дразни. Явно излага теорията на някой разположен в кресло безделник, който е съчинил всички тези дребни и изискани парадокси в уединението на собствения си кабинет. Липсва му практическа насоченост. Ще ми се да го видя как се вози в претъпкания третокласен вагон на подземната железница и тогава да бъде така любезен и да определи професиите на всичките си спътници. Бих заложил хиляда към едно, че няма да успее.

– Ще загубите парите си – спокойно отбеляза Холмс. – Що се отнася до статията, писал съм я аз.

– Не може да бъде!

– Да, аз. Интересувам се както от наблюдателността, така и от дедукцията. Теориите, които излагам вътре, и които ви се виждат истински химери, всъщност имат изключително практическо значение. Дотам, че от тях зависят хлябът и сиренето, с които преживявам.

– По какъв начин? – неволно попитах аз.

– Е, и аз си имам занаят. Предполагам, че на света няма друг човек, който да го упражнява. Занимавам се с криминални експертизи, ако това ви говори нещо. Тук, в Лондон, има множество държавни, а и доста частни детективи. Когато тези приятелчета съберат някъде, идват при мене и аз успявам да ги насоча по върнатата следа. Излагат ми всички събрани доказателства и аз обикновено съумявам да оправя положението с помощта на познанията си по история на престъпленията. Между злодеянията има силна родствена прилика и ако човек познава като петте си пръста всички подробности около хиляда от тях, би било странно, ако не е в състояние да разкрие хиляда и първото. Лестрейд е известен детектив. Неотдавна стигнал до задънена улица при един случай за фалсификация, поради което се появи тук.

– А останалите?

– Повечето бяха изпратени от частни детективски кантори. Всички те са хора, които се безпокоят по някакъв въпрос и имат нужда от малко разяснения. Изслушвам разказа им, те изслушват тълкуванията ми, след което си прибирам хонора.

– Но нима искате да кажете, че можете, без да напускате стаята си, да разгадате някоя заплетена история, която е непонятна за другите хора, макар че те са очевидци и знаят всичко до най-малката подробност?

– Именно. Притежавам своеобразна интуиция в този смисъл. Се-

гиз-тогиз се явява случай, който е малко по-сложен. Тогава се налага да се раздвижа и лично да видя какво е станало, Нали разбирате, имам много специализирани познания и ги прилагам към проблема, а това значително улеснява нещата. Правилата на дедуктивния метод, изложени в статията, която предизвика презрението ви, за мене са безценни в практическата ми работа. Наблюдателността е втората ми природа. Когато се запознахме, вие, изглежда, се изненадахте, като ви казах, че сте пристигнали от Афганистан.

– Сигурен съм, че го бяхте узнали от някого.

– Нищо подобно. Просто знаех, че идвате от Афганистан. Създал съм си този навик толкова отдавна, че мисълта много бързо мина през съзнанието ми и стигнах до изказаното заключение, без да си давам сметка за междинните етапи. Имаше обаче такива етапи. Размишленията ми протекоха горе-долу в следния ред: – Господинът пред мене прилича на лекар, но има и военна осанка. Тогава значи е военен лекар. Току-що се е върнал от тропиците, защото лицето му е мургаво, но това не е естественият цвят на кожата му, понеже китките на ръцете му са бели. Преживял е изпитания и заболяване, както си личи по измършавялото му лице. Лявата му ръка е пострадала. Не я движи свободно и естествено. В кое място от тропиците един английски военен лекар може да срещне толкова много изпитания и да го ранят в ръката? Само в Афганистан. Целият поток от мисли отне не повече от миг. Тогава подхвърлих, че се връщате от Афганистан, а вие се изумихте.

– Много просто изглежда, когато се обясни – казах аз с усмивка. – Напомняте ми Дюпен на Едгар Алън По. Нямах представа за съществуването на такива, индивиди извън литературата.

Шерлок Холмс стана от масата и запали лулата си.

– Несъмнено вие си мислите, че ми правите комплимент, като ме сравнявате с Дюпен – отбеляза гоӣ. – А според мене Дюпен е бил доста посредствен. Фокусът да се намесва в мислите на приятеля си с подходящи забележки след четвърт час мълчание всъщност е показан и повърхностен. Несъмнено Дюпен притежава аналитична дарба, но в никакъв случай не е явлението, за което По иска да ни го представи.

– Чели ли сте произведенията на Габорио? – попитах аз. – Отговаря ли Лъкок на вашите представи за детектив? Шерлок Холмс изсумтя злорадо.

– Лъкок е нещастен некадърник – сърдито каза той. – Единствено то, което говори в негова полза, е енергичността му. Направо се поболях от тази книга. Ставаше въпрос как да се идентифицира един непознат

затворник. Бих се справил с това за двайсет и четири часа. А на Лъкоок му отиват поне шест месеца. Тази история може да се предлага като помагало за детективи, от което да се учат какво да избягват.

Доста се възмутих, че към двама герои, от които се възхищавах, се проявява такова пренебрежително отношение. Застанах на прозореца и се загледах в оживената улица. – Този човек може и да е много умен, а може и да не е – казах си аз, – но със сигурност е много самонадеян.

– В днешно време няма престъпления и престъпници – заядливо се обади Холмс. – Каква полза да ти сече умът в нашата професия? Добре знам, че притежавам качества да се прославя. Нито е имало, нито има човек като мене, който да влага такъв обем от знания и самороден талант в разкриването на престъпления. А какъв е резултатът? Няма достойни за разкриване престъпления. В най-добрия случай попадаш на некадърно злодейство, чийто мотив е така прозрачен, че дори един чиновник от Скотланд Ярд лесно го схваща.

Продължавах да се дразня от надутия стил, в който Холмс разговаряше. Реших, че е най-добре да сменя темата.

– Чудя се какво ли търси този човек – рекох аз и посочих един набит, скромно облечен мъж, който вървеше бавно по отсрещната страна на улицата и притеснено следеше номерата на къщите. Държеше в ръка голям син плик и явно беше приносител на някакво писмо.

– Имате предвид флотския сержант в оставка, нали? – каза Холмс.

– Врели-некипели! – помислих си аз. – Холмс знае, че не мога да проверя дали е отгатнал!

Тъкмо си казах така, и човекът, когото наблюдавахме, видя номера на входната ни врата и бързо претича през улицата. Чу се силно почукване, долу прозвуча плътен глас и тежки стъпки започнаха да се приближават по стълбите към нас.

– За господин Шерлок Холмс – каза човекът, като прекрачи прага и подаде плика на приятеля ми.

Явяваше се удобен случай да смачкам фасона на Холмс. Явно не си беше помислил за това, когато подхвърли хрумването си.

– Мога ли да зная, човече, какъв сте по професия? – попитах с възможно най-любезен глас.

– Куриер, господине – грубовато отвърна човекът. – Униформата ми е на поправка.

– А сте бил...? – попитах аз, като изгледах малко злорадо моя съквартирант.

– Сержант, господине. От Кралската морска пехота, господине.

Няма да има отговор, така ли? Разбрано, господине!

И като удари с токове, човекът отдаде чест и си тръгна.

ГЛАВА 3 ЗАГАДКАТА НА „ЛОРИСТЪН ГАРДЪНС“

Признавам, че доста се стреснах от току-що полученото доказателство за практическото естество на теориите, развивани от моя съквартирант. Уважението ми към аналитичните му способности неимоверно нарасна. Въпреки това в съзнанието ми остана мъничко подозрение, че цялата работа е предварително подстроена с намерението да бъде смяян, макар изобщо да не си представях какво може да цели Холмс с такава измама. Когато го погледнах, той вече бе прочел посланието и в очите му се появи оня празен, лишен от блясък израз, който свидетелствуваше за дълбок размисъл.

– Как, по дяволите, стигнахте до такова заключение? – попитах го аз.

– До какво заключение? – сприхаво попита той в отговор.

– Че човекът е флотски сержант в оставка.

– Не мога да си губя времето с дреболии – каза припряно Холмс, а после добави с усмивка: – Извинете ме за грубостта. Прекъснахте нишката на мислите ми, но може би така е по-добре. Значи вие наистина не се досетихте, че човекът е флотски сержант?

– Не, разбира се.

– По-лесно ми е да го правя, отколкото да го обяснявам. Ако те накарат да докажеш, че две и две е четири, може малко да се затрудниш, макар да си съвсем сигурен, че е така. Още докато човекът беше на отсрещната страна на улицата, различих голяма синя котва, татуирана върху ръката му. Това навеждаше на мисълта за море. Имаше военна стойка, но и разрешените по устава бакенбарди. Белег на флотата. Беше човек, който донякъде притежава самочувствие и известна нагласа да командува. Не може да не сте забелязали, че държеше главата си изправена и енергично си служеше с бастуна. От пръв поглед се виждаше, че е уравновесен, порядъчен мъж на средна възраст, а всички тези факти подтикваха към извода, че е бил сержант.

– Забележително! – възкликнах аз.

– Дребна работа – каза Холмс, но в изражението на лицето му си личеше радостта, че видимо се изненадах и възхитих. – Току-що ви

казах, че престъпниците са се свършили. Но излиза съм сгрешил, погледнете! – И Холмс ми хвърли писмото, получено по куриера.

– О, та това е ужасно! – извиках аз, като бегло го прегледах.

– Наистина звучи малко необичайно – спокойно отбеляза Холмс. – Имате ли нещо против да ми го прочетете на глас? Ето съобщението, което прочетох:

„Скъпи ми господин Шерлок Холмс, Тази нощ се случиха неприятности на улица «Лористън Гардънс»

3, недалече от «Брикстън Роуд». Към два часа след полунощ патрулът забелязал, че в една необитавана къща свети, и заподозрял нещо не наред. Заварил входната врата отворена, а в стаята откъм фасадата, където няма мебели, открил трупа на добре облечен господин и намерил в джоба му визитна картичка със следното съдържание: «Инок Дж. Дребър, Кливланд, Охайо, САЩ.» Не е установена кражба, нито има данни как е умрял човекът. В стаята се виждат петна от кръв, но по тялото няма рана. Не можем да разберем как човекът е влязъл в празната къща и въобще цялата работа е заплетена. Ще ви чакам в къщата, ако ви е възможно да дойдете по което и да е време преди пладне. Ще запазя всичко от тая нощ, докато не ми се обадите. Ако не можете да дойдете, ще ви съобщя още подробности. Ще ви бъда безкрайно признателен, ако ми окажете честта да изложите мнението си.

Искрено ваш, ТО БАЯ С ГРЕГСЪН.“

– ГрегСън е най-умният детектив в Скотланд Ярд – отбеляза приятелят ми. – От цялата пасмина само той и Лестрейд ги бива. работят бързо и енергично, но дотолкова им липсва нетрадиционният поглед, че е направо потресавашо. При това всеки е забил нож в гърба на другия. Завиждат си, сякаш са професионални красавици. Ако и двамата са тръгнали по следата, този случай ще се окаже доста забавен.

Изумих се от спокойствието, с което Холмс редеше мислите си.

– Положително няма време за губене! – възкликнах аз. – Да излязат ли, за да ви повикам кабриолет?

– Не съм убеден, че трябва да отида. Понякога, когато не съм обзет от пристъп на активност, аз се превръщам в най-непоправимия безделник на земята.

– Защо, нали мечтаехте тъкмо за такава възможност?

– Скъпи приятелю, какво ме засяга това? Да допуснем, че разкрива

цялата работа. Можете да бъдете сигурен, че Грегсън, Лейстрејд и Сие ще си присвоят всичките заслуги. Така става, когато човек участва неофициално.

– Но той ви моли да му помогнете!

– Вярно. Грегсън знае, че го превъзхождам, и насаме ми отдава дължимото, но би предпочел да си отреже езика, вместо да го признае пред трето лице. Както и да е, нищо не пречи да отидем и да надникнем там. Ще ги уловя на въдицата си. Друго да не стане, поне ще се посмея за тяхна сметка. Да вървим!

И Холмс бързо си навлече палтото, след което се засуети, което показваше, че пристъпът на енергичност е надделял над състоянието на апатия.

– Слагайте си шапката – обърна се към мене той.

– Искате да ви придружа?

В съществуващото фактическо положение (лач.). Б. пр.

– Да, стига да нямате нещо по-добро за вършене – каза той. Миг по-късно кабриолетът с бясна бързина понесе двама ни към „Брикстън Роуд“.

Беше мъгливо, облачно утро. Кафеникава пелена, сякаш отражение на калните улици, забулваше покривите на къщите. Спътникът ми беше в чудесно настроение, бърбеше за цигулките, правени в Кремена, и за разликата между „Страдивариус“ и „Аматї“⁶. На мене обаче не ми се говореше, защото духът ми се чувствуваше угнетен от мрачното време и скръбната задача, с която се бяхме нагърбили.

– Струва ми се, че не отделяте дължимото внимание на предстоящия случай – казах накрая аз, прекъсвайки музикалния трактат на Холмс.

– Още нямам изходни данни – отвърна той. – Основна грешка е, когато човек теоретизира, преди да е запознат с всички доказателства. Така повлиява на преценките си.

– Скоро ще разполагате с данни – подхвърлих аз, като посочих навън. – Стигнахме „Брикстън Роуд“, ето я и къщата, ако не се лъжа.

– Правилно. Спри, кочияшо, спри!

Все още бяхме на стотина ярда⁶ от мястото, но Холмс настоя да слезем и довършихме пътуването си пешком.

Къщата на „Лористън Гардънс“³ имаше зловещ и заплашителен вид. Освен нея се виждаха още три къщи, всичките построени малко по-

---

6. Един ярд е равен на 91,4 см. Б. пр.

навътре от улицата. В две от тях живееха хора, а върху фасадите на двете необитаеми къщи три реда празни прозорци гледаха печално и навяваха чувство за пустота и униние, само дето тук-таме върху зацапаните стъкла имаше надписи „Дава се под наем“, наподобяващи пердета на болни очи. Къщите бяха разделени от улицата с малка градина, изпъстрена с безразборно избуяли хилави растения и пресечена от тясна алея, чийто жълт цвят явно се дължеше на глина, примесена с чакъл. Навсякъде беше мокро от падналия през нощта дъжд. Градината бе опасана с три стъпки висока тухлена стена с дървен парапет в горния край и на тази стена видяхме облегат снажен полицай, наобиколен от групичка зяпачи, протегнали шии и напрегнали очи с напразната надежда, че ще зърнат нещо от това, което става вътре.

Мислех си, че Шерлок Холмс веднага ще се втурне в къщата и ще се хвърли да проучва загадката. Но се оказа, че той има далеч по-други намерения. С пълно безразличие, което при съществуващите обстоятелства ми се стори граничещо с престорена непринуденост, той започна небрежно да крачи напред-назад по паважа и да се взира с празен поглед в земята, небето, отсрещните къщи и по дължината на парапета. Като свърши огледа, Холмс бавно тръгна по алеята, или по-скоро по тревата покрай алеята, все така приковал очи в земята. На два пъти се спря, видях, че веднъж се усмихна, и чух как възкликна доволно. По мократа глинеста пръст имаше много отпечатьци от стъпки, но понеже полицаите бяха минавали оттам на влизане и излизане, не ми стана ясно как могат другар може да се надява, че ще узнае нещо. Ала тъй като наскоро бях получил изумителни свидетелства за бързината, с която е способен да вниква в положението, не се съмнявах, че той сигурно вижда много неща, които ми убягват.

На входната врата ни посрещна висок белолик мъж със сламеноруса коса и бележник в ръка. Той се втурна към нас и разтърси с благодарност ръката на спътника ми.

– Много любезно от ваша страна, че дойдохте – каза той. – Запазил съм всичко непокътнато.

– Освен това! – И приятелят ми посочи алеята. – Стадо бизони да беше минало, нямаше да остави подире си такава голяма неразбория. Но не се съмнявам, Грегсън, че вие сте направили своите заключения, преди да разрешите минаването оттам.

– Имах много работа в къщата – опита да се измъкне детективът. – Тук е и колегата Лестрейд. Разчитах, че той ще има тази грижа.

Холмс ме погледна насмешливо и веждите му се вдигнаха нагоре.

– Щом двама души като вас и Лестрейд са налице, трети човек едва ли ще има какво да открие – каза той на детектива. Грегсън самодоволно потри ръце.

– Смятам, че свършихме всичко необходимо – обясни той. – Но случаят е необичаен, а аз зная, че вие имате слабост към подобни неща.

– С файтон ли пристигнахте? – попита Холмс.

– Не, господине.

– А Лестрейд?

– Не, господине.

– Тогава нека влезем да разгледаме стаята.

И след тази неуместна забележка Холмс се запъти към къщата, последван от Грегсън, на чието лице бе изписано изумление.

Малък пращан коридор с голи дъски водеше към кухнята и сервизните помещения. Вляво и вдясно се виждаха врати. Едната явно не беше отваряна от седмици, но през другата се стигаше до гостната – мястото, където се бе случило загадъчното произшествие. Холмс влезе, а аз го последвах със свито сърце, както става, когато човек е пред лицето на смъртта.

Стаята, огромна и правоъгълна, изглеждаше още по-огромна поради липсата на каквито и да е мебели. Стените бяха облепени с просташки крещящи тапети с петна от плесен, а тук-таме висяха отлепени дълги ленти, под които се виждаше жълтата мазилка. Срещу вратата имаше претенциозна на вид камина, увенчана с полица от имитация на бял мрамор. На края на полицата беше оставена полуизгоряла восъчна свещ. Единственият прозорец бе толкова мръсен, че всичко сивееше на мъждивата и слаба светлина, още повече понеже цялото помещение бе покрито с дебел слой прах.

Тези подробности забелязах по-късно, а в момента вниманието ми бе приковано от простряната върху дъсчения под самотна, мрачна и неподвижна фигура, взряна с празен и безжизнен поглед в потъмнелия таван. Тялото принадлежеше на четиридесет и три – четиридесет и четири годишен човек, среден на ръст, широкоплещест, с къдрава черна коса и къса, остра брада. Беше облечен с плътен сукнен редингот и жилетка, и светли панталони, с безукорно чисти яка и маншети на ризата. На пода редом с него бе положен цилиндър – елегантен и грижливо изчеткан. Ръцете му бяха широко разтворени, юмруците – стиснати, а долните му крайници – вкопчени един в друг, сякаш след тежка борба със смъртта. Върху лицето му бе застинало изражение на ужас и както ми се стори, на омраза, каквато за пръв път виждах у човек. Зловеците и страшни

изкривени черти, в добавка към ниското чело, сплескания нос и издадената долна челюст придаваха на мъртвеца някак човекоподобен, маймунски вид, подсилен от сгърчената му, неестествена поза. Виждал съм смъртта във всякаква форма, но тя никога не ми се е представяла в постраховит вид от проявата си в това тъмно и нечисто помещение, чийто прозорец гледаше към една от главните пътни артерии на лондонското предградие.

До вратата стоеше мършавият и както винаги приличащ на невестулка Лестрейд, който ни поздравя.

– Този случай ще вдигне голям шум, сър – подметна той на Шерлок Холмс. – Надхвърля всичко, на което съм попадал досега, а доста ми е минало през ръцете.

– Няма ли някаква следа? – попита Грегсън.

– Съвсем не – в тон с него отвърна Лестрейд. Шерлок Холмс се приближи до тялото, коленичи и съсредоточено го огледа.

– Сигурни ли сте, че няма рана? – попита той, сочейки изобилието от капки и пръски кръв наоколо.

– Напълно! – извикаха и двамата детективи.

– Тогава естествено тази кръв принадлежи на друго лице, вероятно на убицеца, ако е било извършено убийство. Това ми напомня на обстоятелствата, свързани със смъртта на Ван Янсен от Утрехт през 1834 година. Спомняте ли си случая, Грегсън?

– Не, сър.

– Намерете го и го прочетете, заслужава си. Няма нищо ново под слънцето. Всичко вече се е случвало.

Холмс говореше, а през това време ловките му пръсти светкавично се движеха насам-натам: докосваха, натискаха, разкопчаваха и проверяваха, докато в очите му се таеше същият унес, за който вече споменах. Понеже направи огледа бързо, никой не би допуснал, че нито една дреболия не му се е изплъзвала. Накрая подуши устните на мъртвеца, после погледна подметките на високите му лачени обувци и попита:

– Нали не сте го местили?

– Само колкото се налагаше, за да направим огледа.

– Вече можете да го изпращате в моргата – каза Холмс. – Нищо друго няма да се разбере.

По нареждане на Грегсън четирима мъже чакаха с носилка. Когато ги повика, те влязоха в стаята, вдигнаха непознатия и го понесоха. При това от тялото падна пръстен, издрънча и се търколи на пода. Лестрейд го грабна и го загледа с недоумение.

– Тук е идвала жена! – извика той. – Това е женски венчален пръстен.

И докато говореше, той протегна дланта си да ни го покаже. Наобиколихме го и вперихме погледи. Нямахме съмнение, че колелцето от чисто злато някога беше красяло пръста на невеста.

– Това усложнява положението – каза Грегсън. – Господ ми е свидетел, че и досега си беше сложно.

– Значи сте сигурен, че не го опростява? – подхвърли Холмс. – Нищо няма да научите, като го гледате втрещено. Какво намерихте в джобовете?

– Събрали сме всичко ей там – отвърна Грегсън и посочи предметите, отрупани безредно на едно от по-долните стъпала на стълбите. – Златен часовник, купен от Баро в Лондон. Златна верижка, много тежка и масивна. Златен пръстен с масонски знак. Златна игла за вратовръзка, изобразяваща глава на булдог с рубини за очи. Юфтен калъф за визитни картички с визитки на Инок Дж. Дребър от Кливланд, което отговаря на инициалите върху бельото – И.Д.Д. Нямахме портфейл, но наличните пари възлизат на седем лири и тринайсет шилинга. Джобно издание на „Декамерон“ от Бокачо с името Джоузеф Стангърсън, изписано върху форзаца. Две писма: едното адресирано до И. Дж. Дребър, другото до Джоузеф Стангърсън.

– На какъв адрес?

– Улица „Странд“, Американска банкова агенция, до поискване. И двете писма са от параходната компания „Гион“ във връзка с отплаването на техни кораби от Ливърпул. Явно клетникът се е готвел да се върне в Ню Йорк.

– Събрахте ли някакви сведения за другия мъж, за Стангърсън?

– Веднага пристъпих към това, сър – каза Грегсън. – Изпратих обявление на всички вестници, а един от хората ми отиде в Американската банкова агенция, но още не се е върнал.

– Известихте ли Кливланд?

– Телеграфирахме тази сутрин.

– Какво съдържаше запитването?

– Просто описахме обстоятелствата и добавихме, че ще се радваме на всякаква информация, която би могла да ни е от полза.

– Не поискахте ли да ви съобщят подробности по въпрос, който ви се струва от решаващо значение?

– Запитването беше за Стангърсън.

– И нищо повече? Няма ли обстоятелство, обединяващо целия този

случай? Няма ли да телеграфирате отново?

– Казах каквото имах да казвам – обидено отговори Грегсън.

Шерлок Холмс леко се усмихна и тъкмо се готвеше да подхвърли нещо, когато Лестрейд, намиращ се в предната стая, докато този разговор се водеше в хола, отново се появи на сцената, доволно и важно потривайки ръце.

– Господин Грегсън – каза той, – току-що направих извънредно голямо откритие. Щеше да ни убегне, ако не бях огледал внимателно стените.

Очите на човечеца проблясваха – явно се мъчеше да прикрие, че ликува, задето е взел връх над колегата си.

– Елате! – извика той и се втурна обратно в стаята, чиято атмосфера изглеждаше малко по-ведра след изнасянето на обитаващия я мъртвец. – А сега стойте тук! – добави Лестрейд.

Драсна клечка кибрит върху подметката на обувката си, запали я и я поднесе към стената.

– Гледайте! – победоносно каза той.

Вече споменах, че на места тапетите се бяха ръзкьсали. Точно в този ъгъл на стаята имаше отлепено голямо парче и се виждаше жълтият правоъгълник на грубата мазилка. На голата стена с кървавочервени букви бе изписано „Рейч“.

– Какво ще кажете? – извика детективът с тон на уличен търговец, който хвали стоката си. – Изпуснато е, защото се намира в най-тъмния ъгъл на стаята и никой не се е сетил да огледа и тук. Убиецът – бил той мъж или жена – го е написал със собствената си кръв. Вижте, стената се е изцапала от течащата кръв. Това поне изключва предположението за самоубийство. Защо е избран именно този ъгъл за надписа? Ще ви обясня. Погледнете свещта над камината. Тогава е била запалена и в такъв случай в ъгъла е било най-светло, а не най-тъмно от цялата стая.

– И какво значение има, че все пак го откри? – попита пренебрежително Грегсън.

– Как какво?! Ами убиецът, бил той мъж или жена, се е канил да изпише името Рейчъл, но е бил обезпокоен и не го е завършил. Помнете ми думата, когато с времето този случай се изясни, ще се появи свързана с него жена на име Рейчъл. Присмивайте се колкото си искате, господин Шерлок Холмс. Може да сте много хитър и умен, но в крайна сметка старото куче най-добре подушва следата.

– Искрено ви моля да ме извините – каза моят другар, който бе предизвикал гнева на човечеца с неудържимия си смях. – Наистина ваша е

заслугата, че пръв от нас открихте написаното, което, както казвате и както по всичко си личи, несъмнено е излязло изпод ръката на другия участник в снощната тайнствена история. Нямахте кога да разгледам стаята, но сега, с ваше позволение, ще го сторя.

Докато говореше, Холмс измъкна от джоба си ролетка и лупа. Въоръжен с двата инструмента, той безшумно тръгна из стаята – някъде спираше, другаде коленичеше, а веднъж дори се просна по корем. Така бе погълнат от заниманието си, че сякаш забрави за нашето присъствие – през цялото време си мърмореше под нос и непрекъснато поддържаше потока от сипещи се възклицания, стонове, подсвирквания и тихи възгласи, с които се насърчаваше и обнадеждаваше. С поведението си той неудържимо ми напомняше на чистокръвна, добре обучена хрътка, която се мята из гъсталака и нетърпеливо скимти, докато надуши изгубената диря. Търсенията му продължиха двайсетина минути или малко повече – измерваше с най-голямо старание разстоянията между следи, които според мен бяха напълно невидими за очите, и понякога използваше ролетката, за да мери по стените все по същия бъдещ недоумение начин. На едно място внимателно събра и прибра в плик купчинка сив прах от пода. Накрая се взря с лупата в думата върху стената, като огледа придирчиво, до най-малката подробност, всяка буква. Най-после бе удовлетворен и прибра ролетката и лупата обратно в джоба си.

– Казват, че гениалността се изразява в умението на човек да полага безкрай усилия – подхвърли Холмс с усмивка. – Определението е много лошо, но подхожда за работата на детектива.

Грегсън и Лестрейд бяха наблюдавали с доста голямо любопитство и известна доза презрение извършените от колегата им любител маневри. Те явно не съумяваха да оценят факта, който аз започнах да осъзнавам: че и най-дребните неща, вършени от Холмс, винаги са насочени към някаква определена практическа цел.

– Какво е мнението ви, сър? – попитаха и двамата.

– Ако реша да се натрапя с помощта си, значи да омаловажа заслугите, които имате за този случай – подхвърли Холмс. – Толкова добре се справяте, че би било жалко да се намесва един външен човек – добави той с глас, в който се криеше бездна от сарказъм. – Ако ме осведомявате как върви разследването, с радост съм готов да ви помагам с каквото мога. А междувременно бих искал да поговоря с полицията, открил трупа. Бихте ли ми дали името и адреса му?

Лестрейд надникна в бележника си.

– Казва се Джон Ранс. Дежурството му е приключило. Можете да

го намерите на „Одли Корт“ 46 в Кенингтън Парк Гейт. Холмс си записа адреса.

– Да тръгваме, доктор Уотсън – обърна се той към мене. – Ще отидем да го потърсим. Нека ви кажа нещо, което би допринесло за разследването – продължи той вече към двамата детективи. – Извършено е убийство и убиецът е мъж. Бил е висок над шест стъпки, в разцвета на силите си, с малки за този ръст нозе. обув в груби обуца с тъпи носове и е пушил пура марка „Тричинополи“. Пристигнал е тук заедно с жертвата си с кабриолет, теглен от кон с три износени подкови и една нова на предния ляв крак. Вероятно с червендалесто лице, а ноктите на дясната му ръка са изключително дълги. Тези указания не са кой знае колко, но могат да ви бъдат от полза. Лестрейд и Грегсън се спогледаха и скептично се усмигнаха. – Ако човекът е бил убит, как е станало това? – попита първият.

По името на град Тиручирапали в Мадрас, Индия. Б. пр.

– С отрова – ограничи се да каже Холмс и тръгна да излиза. – Има и още нещо, Лестрейд – обърна се и добави той вече на прага. – Написаното на стената се чете „рах“, това е „мъст“ на немски. Така че не си губете времето да търсите госпожица Рейчъл.

И с тази последна унищожителна реплика Холмс излезе, като остава двамата съперници със зяпнали усти.

ГЛАВА 4

КАКВО ИМАШЕ ДА РАЗКАЖЕ ДЖОН РАНС

Когато си тръгнахме от „Лористън Гардънс“ 3, беше един часът. Шерлок Холмс ме поведе към близкия телеграф, откъдето изпрати дълга телеграма. После повика кабриолет и нареди на кочияша да ни откара до адреса, даден от Лестрейд.

– По-добро от непосредствените доказателства няма – подхвърли той. – Всъщност аз премислих изцяло случая, но нищо не пречи да узнаем каквото може да се узнае.

– Изумявате ме, Холмс – казах аз. – Положително не сте чак толкова убеден във всичките изброени от вас подробности, макар че давате вид да е така.

– Няма място за грешка – отвърна той. – Първото, което забелязах още с пристигането, беше двойната дияра, изровена от кабриолет близо до бордюра. Като се има предвид, че от седмица до снощи не е валило,

излиза, че колелата са оставили такива дълбоки отпечатьци едва през нощта. Личаха и следите от конски копита: едното беше очертано много по-ясно от останалите три, сиреч подковата е нова. Щом като кабриолетът се е появил още по време на дъжда, а не е стоял там в утринните часове, както ме уверява Грегсън, значи се е появил през нощта и следователно е докарал двете лица в къщата.

– Изглежда много просто – съгласих се аз, – но как преценихте височината на втория мъж?

– Е, в девет от десет случая височината на човек може да се пресметне по дължината на крачката му. Изчисленията са много прости, но няма смисъл да ви отегчавам със сметки. Както върху глинестата почва навън, така и върху прашния под вътре имаше следи от стъпките на този приятел. При това разполагах с възможност да проверя верни ли са изчисленията ми. Когато човек пише на стена, той инстинктивно го прави над равнището на очите си. В случая написаното беше на малко повече от шест стъпки над земята. От просто по- просто.

– А възрастта му? – попитах аз.

– Когато човек прекрочва разстояние от четири стъпки и половина без ни най-малко усилие, той не може да е съсухрен и болнав. А с такава дължина бе локвата на градинската алея, откъдето той несъмнено е минал. Лачените обувки са заобиколили, но Тъпите носове са прескочили. Никаква загадка няма тук. Просто прилагам към обикновения живот някои заключения от наблюденията, изложени от мен в онази статия. Има ли нещо друго, което, да ви озадачава?

– Ноктите и „Тричинополи“ – подметнах аз.

– На стената бе писал човек, потопил показалеца си в кръв. С лупата успях да забележа, че в случая мазилката е леко одраскана, а това не би станало, ако ноктите на човека са изрязани. Събрах и малко от пепелта, пръсната по пода. Белше от едри, тъмни на цвят люспи. Такава пепел се получава само от „Тричинополи“. Правил съм специално проучване на пепелта от пури. Всъщност дори написах монография по въпроса. Лаская се от мисълта, че от пръв поглед мога да определя по пепелта всяка позната ни пура или цигара. Тъкмо това са дреболиите, чрез които един опитен детектив се различава от пасмината на Грегсън и Лестрейд.

– Ами червендалестото лице?

– О, подхвърлих го по-скоро напосоки, макар да не се съмнявам, че съм прав. Не ме питайте такива неща на сегашния етап от разследването.

Прокарах ръка по челото си и споделих:

– Главата ми се върти. Колкото повече човек мисли по въпроса, толкова по-загадъчно изглежда всичко. Как са отишли двамата мъже – ако е имало двама мъже – в празната къща? Къде се е дянал кочияшът, който ги е закарал? Как е възможно единият да е принудил другия да погълне отрова? Откъде е текла кръвта? Каква цел е имал убиецът, след като не става дума за кражба? Как се е появил там женският пръстен? И най-вече защо вторият мъж е написал немската дума „rahn“, преди да избяга? Признавам си, че не виждам какъвто и да е начин, за да свържа тези факти.

Спътникът ми се усмихна одобрително и каза:

– Умело събрахте и изброихте накратко трудностите на положението. Все още е пълно с неясности, макар че аз имам твърдо мнение по основните факти. Що се отнася до откритието на нещастника Лестрейд, написаното цели да заблуди полицията и да я отпрати в погрешна насока, като загатва за социализъм и тайни общества. Престъпникът не е немец. Може би забелязахте, че буквата А е изписана донякъде по готически образец. Истинският немец обаче винаги пише с разпространената латиница, затова може да бъдем сигурни, че пишещият не е немец, а несръчен подражател, който проиграва. Просто уловка за насочване на разследването в погрешен път. Няма да споделя с вас още много за случая, доктор Уотсън. Знаете, че щом илюзионистът обясни фокуса, губи от престижа си. Ако ви изложи прекалено много от метода, с който работя, ще стигнете до извода, че в крайна сметка Шерлок Холмс е един най-обикновен екземпляр.

– Никога не бих го казал – възразих аз. – Не е възможно друг човек на света да приближи дедукцията до точната наука толкова, колкото сте го направили вие.

При тези думи спътникът ми поруменя от удоволствие, защото ги изрекох напълно сериозно. Вече бях забелязал, че по отношение на изкуството си той е податлив на ласкателства така, както би ги очаквало едно красиво момиче.

– Ще ви кажа още нещо – добави той. – Лачените обувки и Тъпите носове са пристигнали с един и същ кабриолет и са тръгнали заедно по алеята съвсем приятелски настроени, вероятно под ръка. Щом са влезли вътре, взели са да крачат из стаята, или по-скоро Лачените обувки е стоял на едно място, а Тъпите носове е крачел. Всичко това научих от праха. Научих и че както е крачил Лачените обувки, вълнението му все повече се е засилвало. Личи си по удължаването на крачките му. През цялото време е говорил, докато несъмнено е изпаднал в ярост. Тогава е

станала трагедията. Казвам ви всичко, което самият аз зная засега, защото останалото са предположения и догадки. Имаме обаче добра основа, от която да започнем работа. И трябва да побързаме, защото искам да отида следобед на концерта на Хале, за да чуя Норман Неруда.

Водехме този разговор, докато кабриолетът ни дълго се провираше през следващи една подир друга мрачни улици и пусти пресечки. В най-мрачната и най-пустата от тях кочияшът изведнъж спря.

– Ей го „Одли Корт“ – рече той и посочи един тесен процеп в редицата от загубили цвета си тухлени стени. – Ще ви чакам тука.

„Одли Корт“ не беше привлекателно място. Тесният проход ни отведе до карето на вътрешен двор, настлан с плочи и заобиколен от мизерни къщи. Пробихме си път през тъпла мръсни деца и проснато да съхне захабено пране и стигнахме до номер 46, чиято врата красеше малка месингова табела с гравирано име – Ранс. Попитахме за полиция и ни уведомиха, че спи, а после ни въведоха в малка гостна откъм фасадата, където да изчакаме идването му.

След малко той се появи. Изглежда се беше подразнил, че сме смутили съня му.

– Предадох рапорта си в службата – рече той. Холмс извади от джоба си половин златна лира и замислено взе да си играе с нея, като заяви:

– Мислехме, че ще е най-добре да го чуем от вашите уста.

– С голяма радост бих ви съобщил всичко, което знам – отвърна полицаят, вперил очи в златното кръгче.

– Просто ни опишете случилото се със свои думи. Ранс седна на тапицираното с росер канапе и смръщи вежди с явното намерение да не пропусне нищо в разказа си.

– Ще тръгна от самото начало – рече той. – Дежуря от десет вечерта до шест сутринта. В единайсет имаше сбиване в „Белия елен“, но извън това обиколката мина доста спокойно. Срегнах Хари Мърчър, той дежури на „Холанд Гроув“, та се спряхме на ъгъла на улица „Хенриета“ да побъррим. След време – може би към два часа или малко след два – си рекох да пообиколя и да видя дали всичко е наред по „Брикстън Роуд“. Беше извънредно кално и безлюдно. През целия път не срещнах жива душа, макар че ме задминаха един-два кабриолета. Мъкнех се по пътя и тъкмо си мислех, между нас казано, колко добре би ми дошла чаша грог с джин, когато изведнъж ми се мярна светлина в прозореца на тая къща. А пък знаех, че въпросните две къщи на „Лористън Гардънс“ са празни, понеже оня, собственикът, не ще да оправя канализацията, макар че последният наемател, дето живя в едната, умря от тиф. Та като

видях светлината през прозореца, загубих и ума, и дума, понеже заподозрях, че нещо не е наред. Щом стигнах до вратата...

– Спряхте и се върнахте до градинската порта – прекъсна го спътникът ми. – Защо го направихте?

Ранс едва не подскочи и втренчи поглед в Шерлок Холмс, а по лицето му се изписа безкрайно удивление.

– Ама точно тъй беше, сър – каза той, – макар че един господ знае откъде сте го научили! Нали разбирате, стигнах до вратата, обаче беше такова мъртвило и бях сам, та си рекох, че не е зле да повикам някого. Не ме е страх от нищо отсам гроба, ама си рекох, че може оня, умрелият от тиф, да проверява канализацията, дето го затри. И като си го рекох, нещо се сепнах и се върнах до портата да видя дали не се мярка фенерът на Мърчър, обаче нямаше и следа от него или от други хора.

– Никого ли не видяхте по улицата?

– Жива душа нямаше, сър, и куче не видях. После събрах смелост, върнах се и натиснах вратата, та да я отворя. Вътре беше тихо и аз отидох в стаята, дето светеше. Върху полицата над камината мъждукаше свещ, червена восьъчна свещ, и на светлината ѝ видях...

– Добре, известно ми е всичко, което сте видели. Обиколили сте стаята няколко пъти, коленичили сте до трупа, после сте излезли и сте опитали да отворите кухненската врата, а после...

Джон Ранс скочи на крака. По лицето му се четеше уплаха, а в очите му се таеше подозрение.

– Къде сте се крили, та да видите всичко това? – извика той. – Чини ми се, че знаете много повече, отколкото се полага!

Холмс се засмя и подхвърли визитната си картичка на масата, за да я вземе полицаят.

– Остава да ме арестувате за убийство! – каза той. – Аз съм от копоите, не съм вълкът. Господин Грегсън или господин Лестрейд ще отговарят, ако се случи нещо. А сега продължете. Какво направихте понататък?

Ранс отново седна, но изглеждаше все така озадачен.

– Отидох до портата и надух свирката. На повикването ми дойдоха Мърчър и още двама.

– А улицата беше ли празна?

– Ами да, ако става дума за някой, дето да е от значение.

– Какво искате да кажете?

Усмивка разтегли чертите на полицая.

– Много пияни съм виждал през живота си – рече той, – но за пръв

път видях някой така да се е насмукал. Като излизал, мъжът стоеше на портата, беше се облегал на перилата и пееше с цяло гърло за новата рокля на Колумбина, или нещо такова. Дума да не става, че можеше да ми помогне, едва се държеше на крака.

– Що за човек беше? – попита Шерлок Холмс.

Джон Ранс, изглежда, малко се подразни от това отклонение.

– Беше един страшно пиян човек – рече той. – И щеше да се окаже в участъка, ако няхахме толкова работа.

– А лицето му, облеклото му? Обърнахте ли им внимание? – нетърпеливо се намеси Холмс.

– Бих рекъл, че им обърнах внимание, понеже се наложи да му попече да падне, изправихме го двамата с Мърчър. Беше височък и червендалест, с шал, увит около долната част на лицето...

– Достатъчно – извика Холмс. – И какво стана с него?

– Както бяхме заети, оставаше само да се погрижим и за него – каза полицаят с обида в гласа. – Ловя се на бас, че благополучно се е прибрал у дома.

– А как беше облечен?

– С кафяв балтон.

– Държеше ли камшик в ръка?

– Камшик ли? Не.

– Сигурно не го е взел със себе си – промърмори другарят ми. – А след това нито чухте, нито видяхте да минава кабриолет?

– Не.

– Ето ви половин лира – каза Холмс, изправи се и си взе шапката. – Струва ми се, Ранс, че никога няма да се издигнете в службата. Главата трябва да ви е от полза, а не само да служи за украса. Могъл сте снощи да си осигурите сержантски чин. Човекът, когото сте държали в ръце, притежава ключа към загадката, него търсим и аз, и полицията. Няма смисъл да спорим по въпроса сега, вярвайте ми, че е така. Да вървим, докторе!

Тръгнахме заедно към кабриолета, оставяйки човека, дал ни сведенията, изпълнен със съмнения, но явно обезпокоен.

– Безнадежден тъпак! – с горчивина каза Холмс, когато пътувахме към дома. – Само си помислете какъв невероятен късмет е имал, а нищо не е направил.

– Но аз още не съм наясно. Вярно, че описанието на човека отговаря на вашата представа за второто действащо лице в загадката. Но защо му е трябвало да се връща в къщата след като си е тръгнал?

Престъпниците не постъпват така.

– Пръстенът, човече, пръстенът! За нето се е върнал. Ако не намерим друг начин да го хванем, винаги можем да използваме пръстена за стръв. Ще влезе в клопката, докторе, залагам две към едно, че ще го пипна. Трябва да ви благодаря за цялата работа. Ако не бяхте вие, можех да не отида и така щях да изпусна най-добрия случай, който ми е попадал – Етюд в червено, нали така? Защо да не използваме и жаргона на изкуството? През безцветната каша на живота преминава червената нишка на убийството и наш дълг е да я проследим, да я измъкнем и да я очистим от начало до край. А сега да помислим за обеда, последван от Норман Неруда. Впуска се стремглаво и чудесно владее лъка. Как беше онази малка пиеса на Шопен, която изпълнява така великолепно? Тра-ла-ла-ли-ра-ли-ра-ле...

И като се отпусна на облегалката, любителят детектив запя с глас на чучулига, докато аз размишлявах върху разностранните възможности на човешкия разум.

ГЛАВА 5 ОБЯВАТА НИ ДОВЕЖДА ПОСЕТИТЕЛ

Усилията, употребени сутринта, се оказаха прекалено големи за разклатеното ми здраве и следобед се усетих отпаднал. След като Холмс тръгна за концерта, аз си полегнах на дивана с намерението да поспя два часа, но опитът ми не се увенча с успех. Случилото се твърде много занимаваше мислите ми, непрекъснато в съзнанието ми изникваха най-необичайни хрумвания и предположения. Затворех ли очи, веднага виждах изкривените маймунообразни черти на убития. Толкова зловещо впечатление ми беше направило лицето му, че трудно можех да изпитам друго освен благодарност към онзи, който беше лишил света от присъствието му. Ако някога е имало човешко изражение, говорещо за порочност от най-лошия вид, то това бе изражението на Инок Дж. Дребър от Кливланд. Все пак обаче си давах сметка, че справедливостта трябва да възтържествува и че законът не прощава извършеното престъпление въпреки покварата на жертвата.

Колкото повече разсъждавах по въпроса, толкова по-необикновена ми изглеждаше хипотезата на моя другар за отравянето на мъжа. Спомних си как Холмс подуши устните на умрелия – несъмнено той бе открил нещо, навело го на тази мисъл. От друга страна, ако не е станало с

отрова, кое бе причинило смъртта, след като нямаше нито рана, нито следи от удушаване? Добре, но тогава чия беше кръвта, така обилно заляла пода? Не си личеше да е имало сбиване, а и жертвата не притежаваше оръжие, с което да е наранила противника си. Усещах, че докато тези въпроси не намерят отговор, нито Холмс, нито аз ще можем да заспиваме лесно. Но спокойното и самоуверено държание на Холмс ме убеждаваше, че той вече е създал теория, обясняваща всички факти, макар че за момента изобщо не можех да си представя каква е тя.

Другарят ми се върна много късно. Толкова късно, че беше ясно – не можеше да се е задържал заради концерта. Когато си дойде, вечерята вече беше поднесена.

– Великолепен концерт! – каза Холмс, сядайки. – Спомняте ли си думите на Дарвин за музиката? Той твърди, че способността да се създава и оценява музика е съществувала сред човешкия род много преди да се развие речта. Може би това е причината музиката да ни вълнува толкова дълбоко. Душите ни са запазили неясния спомен за тези мъгливи векове, когато светът е изживявал детските си години.

– Доста всеобхватна идея – подхвърлих аз.

– Идеите трябва да са всеобхватни като Природата, щом целят да я обясняват – отговори Холмс. – Но какво има? Не сте на себе си. Произшествието на „Бриксън Роуд“ ви е разстроило.

– Да си призная, така е – съгласих се аз. – След афганските си преживявания би трябвало да проявявам хладнокръвие при такива случаи. Пред очите ми в Мейванд другарите ми бяха нарязани на парчета, а аз запазах самообладание.

– Разбирам ви. Цяла загадка е какво възбужда въображението. Там, където няма въображение, няма и страх. Четохте ли вечерния вестник?

– Не.

– Историята е описана доста добре. Не се споменава фактът, че при вдигането на трупа върху пода се е изтърколил женски венчален пръстен. И толкова по-добре.

– Защо?

– Погледнете тази обява – каза той вместо отговор. – Разпратих я до всички вестници още сутринта, веднага след произшествието.

Холмс ми подхвърли вестника, а аз прегледах посоченото място. Беше първото съобщение в рубриката „Намерени вещи“ и гласеше следното: „Тази сутрин в «Бриксън Роуд» на пътя между кръчмата «Белия елен» и «Холанд Гроув» е бил намерен златен венчален пръстен. Който го е изгубил, нека потърси доктор Уотсън, улица «Бейкър» 221 Б, между

осем и девет тази вечер.“

– Извинете, че използвах името ви – каза Холмс. – Но ако бях използвал моето, някой от онези дървници щеше да се досети какво става и да се набърка в историята.

– Няма нищо – уверих го аз. – Само че ако потърсят пръстена, не мога да им го представя.

– Напротив – каза Холмс и ми подаде един пръстен. – Това ще свърши работа, почти като копие е.

– Кой очаквате да се появи в отговор на обявата?

– Как кой? Човекът с кафявия балтон, нашият червендалест приятел с тъпите носове на обувката. Ако не дойде лично, ще изпрати свой съучастник.

– Не би ли сметнал, че го заплашва опасност?

– Съвсем не. Ако преценката ми за случая е вярна, а всичко говори, че е така, въпросният човек би предпочел да се изложи на какъвто и да е риск, само и само да си върне пръстена. Смятам, че го е изгубил, без да усети, когато се е навел над тялото на Дребър. След напускането на къщата е открил липсата и е побързал да се върне, но е заварил там полицията, понеже от глупост е оставил свещта да гори. Трябвало е да се престори на пиан, за да отклони подозренията, които е можел да събуди с появата си на портата. Поставете се сега на негово място. Като е поразмислил, сигурно му е хрумнало, че е възможно да е изгубил пръстена по пътя след като е напуснал къщата. Какво би направил в такъв случай? Би прегледал нетърпеливо вечерните вестници с надеждата, че ще види пръстена споменат сред намерените вещи. Естествено очите му са светнали. Зарадвал се е много. Защо да се бои от клопка? Според него не би имало причина намирането на пръстена да се свърже с убийството. Той ще реши да дойде. Ще дойде. Ще го видите до един час.

– А тогава? – попитах аз.

– Тогава ще го оставите на мен. Имате ли някакво оръжие?

– Старият револвер от армията и няколко патрона.

– Най-добре го изчистете и го заредете. Човекът ще бъде отчаян и въпреки че ще го хвана натясно, трябва да сме готови за изненади.

Отидох в спалнята си и изпълних дадения ми съвет. Когато се завърнах с пистолета, видях, че масата е разтребена, а Холмс е погълнат от любимото си занимание – скрибуцаше на цигулка.

– Историята се задълбочава – каза той, щом влязох. – Току-що получих отговор на телеграмата си, пратена до Америка. Преценката ми за случая е вярна.

– А именно? – попитах нетърпеливо аз.

– Едни нови струни биха оправили цигулката ми – подхвърли той. – Приберете pistolsета си в джоба. Когато този тип дойде, разговаряйте съвсем естествено с него. Останалото поемам аз. Не го плашете с втрещен поглед.

– Осем часът е – погледнах си аз часовника.

– Да. Вероятно след няколко минути той ще бъде тук. Открехнете леко вратата. Достатъчно. А сега сложете ключа отвътре. Благодаря ви. Погледнете каква странна стара книга купих от един уличен букинист вчера. „De jure inter gentes“⁷. Отпечатана е на латински в Лиеж, Нидерландия, през 1642 година. Главата на Чарлс все още се е крепяла здраво на раменете му, когато това томче с кафяв гръб е било пуснато в обращение.

– Кой е печатарят?

– Някой си Филип дьо Кроа. На форзаца с избледняло мастило е написано „Ex libris guliolmi whyte“⁸. Чудя се кой ли е бил този Уилям Уайт. Предполагам, прагматичен адвокат от седемнайсети век. Почеркът му навежда на мисли за юрисдикция. А, струва ми се, че нашият човек иде.

В същия миг звънецът рязко отекна. Шерлок Холмс спокойно се надигна и премести стола си към вратата. Чухме как слугинята минава през хола, после резето шумно изтрака, когато го вдигна.

– Тук ли живее доктор Уотсън? – попита ясен, но груб глас. Не чухме отговора, ала вратата се затвори и някой тръгна да се качва по стълбите. Крачеше несигурно и си влачеше нозете. По лицето на другаря ми, който се заслушваше, се изписа изненада. Стъпките бавно минаха по коридора, после на вратата едва чуто се почука.

– Влезте – извиках аз.

На моята покана вместо да влезе насилникът, който очаквахме, в помещението куцешком се вмъкна сбръчкана старица. Очите ѝ явно се заслепиха от неочаквано ярката светлина – тя се поклони, а сълзливите ѝ очи запремигнаха, докато нервно ровеше с треперещи пръсти в джоба си. Хвърлих поглед към другаря си, но на лицето му бе изписан такъв печален израз, че нищо не ми оставаше, освен да запазя спокойствие.

Старата вещица измъкна вечерния вестник и посочи обявата ни.

– Туй ме води насам, господа – рече тя и отново се поклони. –

---

7. За правото сред хората (лат.). Б. пр.

8. От книгите на... (лат.). Б. пр.

Златният венчален пръстен от „Брикстън Роуд“. Той е на чедото ми Сали, ей сегинка ще стане едва година, откак се е венчала, а пък мъж ѝ е прислужник на държавен кораб, какво ли ще рече, ако се върне и я завари без пръстена, не мога да си го представя, той не си поплува и в най-добро настроение, ама пък като му пийне... Да ви кажа, снощи Сали отиде на цирк заедно с...

– Това нейният пръстен ли е? – попитах аз.

– Благословен е бог! – извика старицата. – Тая вечер Сали ще е щастлива жена. Това е пръстенът.

– А какъв е адресът ви? – поинтересувах се, като взех молив да запиша.

– Улица „Дънкън“ в Хаундсдич. На доста път оттука.

– „Бристън Роуд“ изобщо не се намира между цирка и Хаундсдич – рязко се намеси Шерлок Холмс.

Старицата се обърна и вторачи в него зачервените си очички.

– Господинът попита за моя адрес – каза тя, – пък жилището на Сали е на „Мейфийлд Плейс“ 3 в Пекам.

– А вие се казвате...?

– Казвам се Сойър, а нейното е Денис, щото Том Денис се омъжи за нея. Хубав и свестен момък, докато е в морето, няма служител в компанията, дето да е по-ценен, ама щом слезе на сушата, почват жените и кръчмите, и...

– Вземете пръстена, госпожо Сойър – прекъснах я аз, подчинявайки се на знак, направен от моя другар. – Ясно, че принадлежи на дъщеря ви. Радвам се да го върна на законната му собственичка.

Старата вещица взе да реди под нос благословии, да се извинява и да благодари, прибра пръстена в джоба си и тръгна, влачейки крака. Да слиза по стълбите. В мига, когато тя излезе, Шерлок Холмс скочи и се втурна в стаята си. Върна се след няколко секунди, загърнат в широкото си дебело палто и увит с шал.

– Ще я проследя – каза той припряно. – Сигурно е съучастничка и ще ме отведе до убица. Чакайте ме.

И още щом входната врата се захлопна след посетителката ни, Холмс вече беше долу. Погледнах през прозореца. Старицата едва-едва креташе по отсрещната страна на улицата, а преследвачът ѝ я сподиряше на неголямо разстояние. – Или цялата му теория е погрешна – помислих си аз, – или сега Холмс ще стигне до същината на загадката. Нямахше нужда от молбата му да го чакам – чувствувах, че ще е невъзможно да заспя, преди да узная какви са резултатите от неговото опасно начинание.

Холмс тръгна някъде към девет часа. Няхах представа колко щеше да се забави, но седнах и упорито пуших лулата си, прелиствайки страниците на „Vie de boheme“⁹ от Анри Мюрже¹⁰. Минало беше десет часа, когато чух ситните крачки на слугинята, която отиваше да си легне. Стана единадесет и край вратата ми отекнаха по-тежките крачки на хазайката, тръгнала към същата цел. Наближаваше дванадесет, когато чух познатия рязък звук – Холмс си отключваше. В мига, когато влезе, по лицето му разбрах, че не е успял. Беше едновременно и весел, и огорчен. Двете чувства сякаш се бореха за надмощие, докато накрая първото надделя и Холмс неудържимо се разсмя.

– За нищо на света няма да позволя на Скотланд Ярд да научи това. Толкова съм им се подигравал, че сега никога няма да ми го простят. Аз обаче си позволявам да се смея, защото зная, че в края на краищата ще си оправя сметките с тях.

– Но какво е станало? – попитах аз.

– Е, нямам нищо против да разкажа история, която не говори в моя полза. Това същество повървя известно време, след което започна да куца и по всичко си личеше, че краката го болят. После се спря и даде знак на един минаващ файтон. Успях да се приближа достатъчно, за да чух адреса, който каза, но не си струваше труда: старицата го съобщи толкова високо, че се чу в другия край на улицата: – Карай към Хаундсдич, улица „Дънкън“ номер тринайсет! – извика тя. Рекох си, че нещата си идват на мястото и като я изчаках да се качи, скочих и се закрепих отзад. Това е умение, което един детектив непременно трябва да владее. Файтонът се понесе с трополене и кочияшът дръпна юздите едва когато наближихме въпросната улица. Смъкнах се преди да стигне до къщата и тръгнах по пътя, все едно че безцелно се разхождам. Видях, че файтонът спря. Кочияшът скочи от капрата, отвори вратата и зачака, но никой не се появи. Когато наближих, той, вече не на себе си, се мяташе из празния файтон и изригваше фонтан от най-цветистите ругатни, които съм чувал през живота си. Нямаше и следа от пътничката и ми се струва, че има да чака, докато си вземе парите. Проверихме на номер тринайсет, но там не бяха чували нито фамилията Сойър, нито Денис.

– Нима искате да кажете, че тази куцаща, немощна бабичка е успяла да слезе от файтона в движение, без да я видите нито вие, нито кочияшът? – изумих се аз.

9. „Животоът на бохемата“ („Bohemi“). Б. пр.

10. Фр. писател (1822–1861 г.). Б. пр.

– Хубава бабичка, няма що! – рязко каза Шерлок Холмс. – Ние сме баби, шом допуснахме да ни измамат. По-скоро става дума за млад мъж, при това доста чевръст, освен че е несравним актьор. Маскирал се беше неподражаемо. Явно е разбрал, че го следя, и е прибягнал до този номер, за да ми се изплъзне. Вече е ясно, че човекът, когото търсим, не е вълк единак, както си мислех, а има приятели, готови да се изложат на известен риск заради него. О, докторе, изглеждате съсипан. Послушайте съвета ми и си лягайте.

Аз наистина се чувствавах много уморен, затова се подчиних на предписанието му. Оставих Холмс седнал пред тлеещия огън и в дългите часове на нощното бдение чувах глухите меланхолични вопли на неговата цигулка. Ясно беше, че той все още размишлява върху странната и заплетена история, чието решение търсеше.

ГЛАВА 6

ТОБАЯС ГРЕГСЪН ПОКАЗВА НА КАКВО Е СПОСОБЕН

На идния ден вестниците пишеха само за „Брикстънската загадка“ – така я бяха нарекли. Навсякъде разправяха надълго и нашироко историята, а на места имаха в добавка и уводни статии по въпроса. Сред тях намерих и нови за мен сведения. Все още пазя колекцията си от безброй изрезки и извадки за случая. Ще изложа накратко някои от тях.

Вестник „Дейли телеграф“ отбелязваше, че в историята на престъпленията едва ли е имало трагедия, която да притежава по-странен облик. Немското име на жертвата, отсъствието на всякакъв друг мотив, злоещият надпис на стената – всичко това говорело за политически емигранти и революционери. Привържениците на социализма имали много подразделения в Америка, несъмнено покойникът е нарушил техните неписани закони и те са се добрали до него. След като бегло се спираше на Vehmgericht, aqua tofana, карбонарите, Маркиза дьо Бринвие, Дарвиновата теория, принципите на Малтус и убийствата на Ратклифския път, статията завършваше с предупреждение към правителството и призоваваше да се държат под око чужденците в Англия.

[# Средновековни съдилища с публични процеси (нем.). Б. пр.]

[# Варовита вода (лат.). Б. пр.]

Вестник „Стандард“ се изказваше върху факта, че подобни

възмутителни беззакония обикновено имат място, когато управляват либералите. Източникът им е внесената несигурност в съзнанието на масите и като следствие – отслабването на цялата власт. Покойният бил почтен американец, отседнал за няколко седмици в столицата. Живеел в пансиона на мадам Шарпантие в Камбъруел, на улица „Торкий Теръс“. При пътуванията си бил придружаван от личния си секретар господин Джоузеф Стангърсън. Дватама си взели сбогом със съдържателката във вторник, четвърто число на този месец, и потеглили към гара Юстън, явно възнамерявайки да се качат на Ливърпулския експрес. По-късно ги видели заедно на перона. Нищо повече не се знаело за тях, докато – както вече е известно – тялото на Дребър не било намерено в празна къща на „Брикстън Роуд“, на много мили от Юстън. По кой начин е стигнал там и как е срещнал смъртта си са въпроси, все още забулени в тайна. Не е известно местонахождението на Стангърсън. С радост научихме, че господата Лестрейд и Грегсън, и двамата от Скотланд Ярд, са се заели със случая. Разполагаме с доверителни сведения, че тези известни инспектори скоро ще осветлят въпроса.

Вестник „Дейли Нюз“ изказваше мнението, че извършеното престъпление несъмнено има политически характер. Деспотизмът и омразата към либерализма, присъщи на европейските правителства, ставали причина към нашите брегове да бъдат прокудени множество хора, които биха били прекрасни граждани, ако не ги изпълваше озлобление при спомена за преживяното дотогава. Тези хора изповядвали строги понятия за чест и човекът, извършил нарушение, бил наказван със смърт. Трябвало да се положат всички усилия, за да се открие секретарят Стангърсън, както и да се проучат някои подробности от живота на починалия. Голяма стъпка била направена с установяването на адреса, на който той отседнал – резултат, който се дължи изцяло на прецизността и енергичните мерки, взети от господин Грегсън от Скотланд Ярд.

Докато закусахме, двамата с Шерлок Холмс прочетохме тези бележки и явно благодарение на тях Холмс доста се развесели.

– Казах ви, че каквото и да стане, Лестрейд и Грегсън положително ще пожънат успехи – подхвърли той.

– Зависи как ще приключи работата.

– О, вие да сте жив и здрав, това няма никакво значение. Ако човекът бъде заловен, значи се дължи на техните усилия. Ако се изплъзне, то ще е независимо от техните усилия. Да хвърлим ези тура. Каквото и да сторят двамата, ще имат поддръжници. – За бога, какво става? – извиках аз, понеже в същия миг се чу трополенето на много крака в

преддверието и по стълбите, съпроводено от възмутения глас на хазайката ни.

– Помощният детективски отряд на улица „Бейкър“ – каза със сериозен глас моят другар и още докато говореше, в стаята влетяха пет-шест от най-мръсните и опърпани малки скитници, които съм виждал през живота си.

– Внимание! – рязко извика Холмс и шестте мръсни калпазанчета се строиха едно до друго, наподобяващи долнокачествени статуетки. – В бъдеще ще изпращате само по един да докладва, а останалите ще го чакат на улицата. Намерихте ли го, Уигинс?

– Не, сър, съвсем не – отговори едно от момчетата.

– Друго не съм и очаквал. Ще продължите, докато успеете. Ето ви възнаграждението. – Холмс връчи на всеки по шилинг. – Сега си вървете, а следващия път да дойдете с повече сведения.

И Холмс махна с ръка, те се пръснаха по стълбите като подгонени пльхове и след миг чухме пискливите им гласове вече на улицата.

– От тези просячета може да се извлече повече полза, отколкото от дузина полицаи – подхвърли Холмс. – Още щом зърнат официално лице, хората си затварят устата. Момчетата обаче се пъхат навсякъде и чуват всичко. А и умът им сече като бръснач. Само трябва да бъдат насочвани.

– За Брикстънския случай ли ги използвате? – попитах аз.

– Да. Има един момент, който искам да проверя. Просто е въпрос на време. Аха! Предстои ни да научим някои вести, и то какви! По пътя иде Грегсън, а изражението на лицето му излъчва пълно блаженство. Сигурен съм, че ще дойде тук. Да, спря се. Ето го!

Чу се продължително извъняване, след няколко секунди русокосият детектив се качи по стълбите, вземайки по три стъпала наведнъж, и се втурна в гостната.

– Скъпи приятелю! – извика той, като разтърсваше протегнатата неохотно ръка на Холмс. – Можете да ме поздравите! Успях да изясня напълно случая.

Стори ми се, че по изразителното лице на моя другар пробяга сянка на притеснение.

– Смятате, че сте навярна следа? – попита той.

– Навярна следа ли? Господине, та ние държим престъпника под ключ!

– И той се казва...?

– Артър Шарпантие, младши лейтенант от флота на Нейно

величество! – извика тържествено Грегсън, като потриваше пълните си ръце и пъчеше гърди.

Шерлок Холмс въздъхна с облекчение, отпусна се и се усмихна.

– Седнете и опитайте от тези пури – каза той. – С нетърпение очакваме да узнаем как сте го постигнали. Желаете ли чаша уиски и вода?

– Не бих имал нищо против – съгласи се детективът. – Огромните усилия, които трябваше да положи през последните един-два дни, ме изтощиха. Не толкова физическите усилия, както разбирате, а умственото напрежение. Вие ще оцените това, господин Шерлок Холмс, защото и двамата се занимаваме с умствен труд.

– Голяма чест ми оказвате – каза със сериозен глас Холмс. – Но нека чуем как сте получили този толкова приятен резултат.

Детективът се разположи в креслото и с наслада си дръпна от пура-та. После изведнъж се плесна по бедрото в пристъп на доволство и извика:

– Най-веселото е, че оня глупак Лестрейд се мисли за много умен, а всъщност е на съвсем погрешен път. Търси секретаря Стангърсън, който има толкова общо с престъплението, колкото едно неродено бебе. Дори съм сигурен, че вече го е хванал!

От тази мисъл така го досмеша, че той прихна и се смя, докато не се задави.

– А вие как намерихте вярната следа?

– Сега ще ви разкажа всичко. Разбира се, доктор Уотсън, ще си останем само между нас. Първото затруднение, с което трябваше да се справим, беше да съберем данни за живота на американеца. Някои хора биха чакали да отговорят на обявите им, или да се появят лица, доброволно предлагащи сведения, но Тобаяс Грегсън работи другояче. Помните ли шапката редом с мъртвеца?

– Да – отговори Холмс. – Купена е от „Джон Ъндъруд и синове“ на „Камбъруел Роуд“ 129. Грегсън направо помръкна.

– Нямах представа, че сте го забелязали. Ходихте ли на адреса?

– Не.

– Аха! – извика детективът с облекчение. – Не бива да се изпуска нито една възможност, колкото и малка да изглежда.

– За големия ум нищо не е малко – подхвърли Холмс правоучително.

– Та така, посетих Ъндъруд и го попитах дали е продавал шапка с такъв модел и размер. Той прегледа счетоводните си книги и веднага попадна на търсеното. Шапката била изпратена на господин Дребър,

отседнал в пансионана „Шарпантие“ на „Торкий Теръс“. Така се слобих с адреса.

– Умно, много умно – промърмори Шерлок Холмс.

– Следващото, което направих, беше да отида при мадам Шарпантие – продължи детективът. – Заварих я много пребледняла и притеснена. И дъщеря ѝ беше в стаята, едно необикновено изискано момиче със зачервени очи, а устните ѝ трепереха, когато ѝ заговорих. Това не се изплъзна от погледа ми. Усетих, че има нещо скрито-покри-то. Познато чувство, нали, господин Холмс? Когато попаднеш на прясна дияра, нещо изопва нервите ти. Попитах мадам: – Научихте ли за тайнствената смърт на бившия ви наемател Инок Дж. Дребър от Кливланд? – Тя кимна. Явно не беше в състояние да каже нито дума. Дъщерята избухна в сълзи. Испитах още по-голяма увереност, че двете знаят нещо за случая.

– По кое време тръгна господин Дребър за гарата? – попитах.

– В осем часа – отговори майката, като преглътна, за да скрие вълнението си. – Секретарят му господин Стангърсън каза, че има два влака: в 9.15 и в 11 часа. Господинът искаше да пътува с първия.

– Тогава ли го видяхте за последен път?

Като зададох въпроса, изражението на мадам рязко се промени. Нито капчица кръв не остана по лицето ѝ. Успя да ми отговори едва след няколко секунди с една-единствена дума:

– Да.

Гласът ѝ звучеше глухо и неестествено. За миг настъпи тишина, после се обади дъщерята, каза спокойно и ясно:

– Лъжите не водят до нищо добро, мамо. Да разкрием истината на господина. Всъщност видяхме наемателя си още веднъж.

– Господ да ти е на помощ! – извика мадам Шарпантие и се отпусна на креслото. – Ти ставаш убийца на брат си!

– Артър би предпочел да не крием нищо – упорствуваше девойката.

– Най-добре ми разкажете всичко – намесих се аз. – По-добре никакви признания, отколкото полуистини. Пък и не знаете какво ни е известно.

– Нека тежи на твоята съвест, Алис! – извика майката и се обърна към мене: – Ще ви разкажа всичко, господине. Не оставайте с впечатлението, че съм притеснена за сина си, понеже има пръст в това ужасно дело. Той е напълно невинен. Боя се обаче, че във вашите очи и в очите на хората той може да се представи в лоша светлина. И все пак това не би могло да стане. Почтеността му, професията и произходът му говорят тъкмо обратното.

– Най-добре е да изложите подробно фактите – казах аз. – В такъв случай, щом синът ви е невинен, нищо няма да му навреди.

– Може би, Алис, трябва да ни оставиш насаме – каза мадам и дъщерята излезе. – Вижте какво, господине – продължи тя, – не възнамерявах да споделя това с вас, но след като клетата ми дъщеря отвори дума, нямам избор. Щом вече съм решила да говоря, ще ви разправа всичко от игла до конец.

– Така е най-разумно – съгласих се аз.

– Господин Дребър живя тук почти три седмици. Беше пътувал със секретаря си из Европа, забелязах зелените етикети „Копенхаген“ на купфарите им, следователно Копенхаген е последното място, където са спирали. Стангърсън беше тих, сдържан човек, но за жалост трябва да кажа, че работодателят му далеч не беше такъв. Имаше просташки навици и се държеше грубиянски. Вечерта, когато пристигнаха, той се представи съвсем зле, понеже се напи. Изобщо след пладне не можеше да се каже, че е трезв. С камериерките се отнасяше възмутително свободно и фамилиарно. Най-лошото е, че скоро започна да се държи така и с дъщеря ми Алис и неведнъж ѝ говореше по начин, който, слава богу, тя не схващаше поради своята добродетелност. Позволи си дори да я сграбчи в прегръдките си – безчинство, за което собственият му секретар се принуди да го укори, защото такова поведение е недостойно за един кавалер.

– Но защо сте търпели това? – попитах аз. – Предполагам, че можете да се освобождавате от наемателите си когато пожелаете. При този уместен въпрос госпожа Шарпанτιо се изчерви.

– Господ ми е свидетел, че бях готова да го предупредя да напусне още в деня, когато пристигна – каза тя. – Но изкушението бе твърде голямо. Плащаха ми по лира на ден, четиринайсет лири седмично за двамата, а в този сезон няма клиенти. Вдовица съм, а издръжката на момчето във флотата ми струваше много. Свидеше ми се да изпусна тези пари. Направих го за добро. Обаче последната постъпка на Дребър преля чашата и аз го предупредих да напусне. Това беше причината за заминаването му.

– А после?

– Когато файтонът потегли, въздъгнах с облекчение. Тъкмо сега синът ми е в отпуска, но аз не му споменах нищо, защото има много буен нрав и е силно привързан към сестра си. Затворих вратата след наемателя и усетих как ми олеква на сърцето. Уви. След по-малко от час се позвъни и разбрах, че господин Дребър се е завърнал. Изглеждаше много

развълнуван, още повече, че беше пил. Влезе насила в стаята, където седяхме с дъщеря ми, и взе да обяснява несвързано, че е изпуснал влака. След това се обърна към Алис и в мое присъствие ѝ предложи да избяга с него. – Пълнолетна си – каза той – и няма закон, който да те спре. Имам много пари, повече от достатъчно. Остави я старата, тръгвай с мене, и то веднага. Ще живееш като принцеса. – Клетата Алис така се изплаши, че се дръпна от него, но той я улови за ръката и се помъчи да я помъкне към изхода. Аз изпищях и в същия миг в стаята влезе синът ми Артър. Какво е станало по-нататък, не зная. Чух ругатни, шум, суматоха и боричкане. Много бях уплашена и не смеех да вдигна глава. Когато все пак погледнах, видях, че Артър стои на прага с тояга в ръка и се смее. – Мисля, че този прекрасен човек вече няма да ни безпокои – каза той. – Само ще го съпровожда малко, за да видя какви са намеренията му. – С тези думи синът ми си взе шапката и излезе на улицата. На следващата сутрин научихме за тайнствената гибел на господин Дребър...

Докато направи това изявление, госпожа Шарпантие често охкаше и въздишаше. На моменти говореше толкова тихо, че едва чувах какво казва. Аз обаче си водех стенографски записки на всичко, за да изключа възможността за грешка.

– Много вълнуващо – каза Шерлок Холмс с прозаявка. – И какво стана по-нататък?

– Когато мадам спря да говори – продължи детективът, – аз осъзнах, че целият случай се върти около една точка. Така че втренчих поглед в госпожа Шарпантие по начин, който според мене особено въздейства на жените, и я попитах по кое време се е завърнал синът ѝ.

– Не зная – отговори тя.

– Не знаете ли?

– Не. Той си има ключ, отворил си е с него.

– След като си бяхте легнали?

– Да.

– А кога си легнахте?

– Към единайсет.

– Значи синът ви е отсъствувал поне два часа?

– Да.

– Или дори четири-пет часа?

– Да.

– А какво е правил през това време?

– Не зная – отвърна тя и така пребледня, че чак устните ѝ побеляха.

Естествено с това въпросът беше приключен. Разбрах къде се намира

лейтенант Шарпантие, взех двама полицаи, отидохме и го арестувахме. Докоснах рамото му и го предупредих да ни придружи тихо и кротко, а той ми каза, без да му мигне окото: – Предполагам, че ме арестувате във връзка със смъртта на оня негодник Дребър. Не му бяхме дали никакво обяснение, а той сам го спомена и това изглежда извънредно подозрително.

– И още как – каза Холмс.

– Лейтенантът носеше същата тежка тояга, с която според майка му излязъл да проследи Дребър, един дебел дъбов прът.

– И каква е тогава вашата хипотеза?

– Хипотезата ми е, че той е последвал Дребър чак до „Брикстън Роуд“. Вече там между двамата е възникнала нова препирня и по време на препирнята на Дребър е бил нанесен удар с тоягата – вероятно в стомаха, под лъжичката, от което Дребър е починал, но следа от удара не е останала. Понеже е валяло, не е имало минувачи, затова Шарпантие незабелязано е завлякъл тялото на жертвата си в празната къща. Що се отнася до запалената свещ, кръвта, написаното по стената, може всичко това да са хитрости, целящи да отклонят полицията от вярната следа.

– Моите поздравления! – рече Холмс насърчително. – Не ще и дума, Грегсън, вие напредвате. Тепърва ще има да ни показвате на какво сте способен.

– Лаская се от мисълта, че свърших доста чисто работата – гордо каза в отговор детективът. – Младият човек доброволно направи изявление, според което след като вървял подир Дребър известно време, Дребър го забелязал и взел кабриолет, за да се отърве от него. На връщане към къщи лейтенантът срещнал стар морски другар и двамата дълго се разхождали. На въпроса къде живее морякът, Шарпантие не беше в състояние да предложи задоволителен отговор. Според мене всяко нещо в случая си дойде съвсем точно на мястото. И е много забавно, че Лестрейд тръгна по грешна следа. Боя се, че няма да стигне далече. Небеса, та това е самият Лестрейд!

Наистина – докато разговаряхме, Лестрейд се беше качил по стълбите и сега влизаше в стаята. Липсваха обаче самодоволството и напереността, характерни за поведението му. Изглеждаше притеснен и угрижен, а дрехите му бяха загубили представителния си и свеж вид. Идваше с намерението да се посъветва с Шерлок Холмс, защото, щом забеляза колегата си, явно се смути и обърка. Стоеше наред стаята, нервно въртеше шапката си в ръце и не знаеше какво да направи. Накрая каза:

– Случаят е много необичаен, историята е направо непонятна.

– А, така ли смятате, господин Лестрейд? – извика победоносно Грегсън. – И аз си мислех, че ще стигнете до това заключение. Успяхте ли да откриете секретаря господин Стангърсън?

Лестрейд отговори мрачно:

– Секретарят господин Джоузеф Стангърсън е бил убит в частния хотел „Холидей“ към шест часа тази сутрин.

ГЛАВА 7 СВЕТЛИНА В МРАКА

Вестта, с която ни приветствува Лестрейд, прозвуча така внезапно и неочаквано, че и тримата изгубихме ума и дума. Грегсън скочи от креслото и разсипа останалото уиски и водата. Аз мълчаливо се вирах в Шерлок Холмс, който бе стиснал устни и смръщил вежди.

– Значи и Стангърсън! – промълви той. – Историята се усложнява.

– И преди си беше сложна – промърмори Лестрейд, като се канеше да седне. – Май съм попаднал на военен съвет, а?

– Изслушахме мнението на Грегсън по въпроса. – подхвърли Холмс. – Имате ли нещо против да споделите с нас какво видяхте и какво направихте?

– Не възразявам – отвърна Лестрейд и седна. – Честно си признавам, че смятах Стангърсън забъркан в смъртта на Дребър, обаче новото развитие на нещата доказва, че напълно греша. Все още обзет от тази единствена мисъл обаче, аз се залових да разбера какво е станало със секретаря. Бяха ги видели заедно на гара Юстън на трето число към осем и половина вечерта. В два часа след полунощ откриха Дребър на „Брикстън Роуд“. Бях изправен пред въпроса да установя как Стангърсън е прекарал времето между осем и половина и извършването на престъплението и какво е станало с него след това. Телеграфирах в Ливърпул, описах как изглежда секретарят и предупредих да държат под око американските кораби. После се залових за работа: обиколих всички хотели и давани под наем жилища в околностите на Юстън. Нали разбирате – приех становището, че ако Дребър и него вият спътник са се разделили, най-естественият ход за секретаря е било да пренощува някъде наблизо, а на другата сутрин да се навърта край гарата.

– По-вероятно е предварително да са си уговорили място за среща – забеляза Холмс.

– Така и се оказа. Вчера прекарах цялата вечер да разпитвам дали

са ги виждали, но нямах късмет. Днес започнах много рано и в осем часа сутринта дойде ред на частния хотел „Холидей“ на улица „Литъл Джордж“. Когато зададох въпроса дали там е отседнал човек на име Стангърсън, веднага получих утвърдителен отговор.

– Вие сигурно сте господинът, когото той очаква – казаха те. – От два дни очаква някакъв господин.

– А сега къде се намира?

– Горе, още не е станал. Поръча да го събудим в девет.

– Веднага отивам при него – рекох аз.

Струваше ми се, че внезапно ми появяване може да го извади от равновесие и без да иска, да се издаде с някои приказки. Прислужникът предложи да ме заведе до стаята. Беше на втория етаж и до нея се стигаше по малък коридор. Прислужникът ми посочи вратата и се канеше да слезе долу, когато видях нещо, от което едва не ми прилоша, макар да имам двайсетгодишен опит. Изпод вратата лъкатушеше тънка червена струйка кръв, криволичеше по коридора и се събираше в малка локва до перваза на отсрещната страна. Нададох вик, който накара прислужника да се върне. Като видя кръвта, той едва не припадна. Вратата бе заключена отвътре, но ние наблегнахме с рамо и я разбихме. Заварихме прозореца отворен, а до него лежеше свит на кълбо мъж, облечен в нощна риза. Беше мъртъв, и то от доста време – с вкочанени и изстинали крайници. Обърнахме тялото и прислужникът веднага разпозна господина, наел стаята под името Джоузеф Стангърсън. Смъртта бе причинена от дълбока рана в гърдите отляво, сигурно бе засегнато сърцето. А сега идва най-странната част от историята. Познайте какво видяхме над убития.

Още преди Шерлок Холмс да отговори, усетих, че ме полазват тръпки и ме обзема чувството за предстоящ ужас.

– Думата гасне, изписана с кръв – каза Холмс.

– Точно така – потвърди Лестрейд със страхопочитание в гласа. Известно време мълчахме.

В извършеното от неизвестния убиец имаше нещо твърде методично и неразбираемо, от което престъпленията му изглеждаха още по-отвратителни. При мисълта за това аз, чиито нерви бяха доста здрави на бойното поле, изтръпнах.

– Видели са злодея – продължи Лестрейд. – На път за млекарницата по алеята, която води от малките улички към задната част на хотела, минало момчето, разнасящо мляко. Забелязало, че стълбата, която обикновено държали там, била опряна о един широко отворен прозорец на

втория етаж. Момчето отминало, но се обърнало и видяло слизащ по стълбата мъж. Спускал се много тихо и открито и момчето го взело за някой от хотелските дърводелци или майстори. Не му обърнало особено внимание, само си помислило колко рано е вече на работа. Останало с впечатлението, че човекът е висок, с румено лице и е облечен с дълго, кафеникаво на цвят палто. Трябва да не е напуснал стаята веднага след убийството, понеже в легена имаше порозовяла от кръв вода – там си е измил ръцете, а и чаршафите бяха изцапани с кръв – явно нарочно си е изтрил в тях ножа.

Погледнах Холмс, защото описанието на убиеца съвсем точно съвпаднаше с неговото, но по лицето му нямаше и следа от ликуване или доволство.

– Не намерихте ли в стаята някаква следа, която да води към убиеца? – попита той.

– Нямаше абсолютно нищо. В джоба на Стангърсън открихме портфейла на Дребър, но това, изглежда, не е необичайно, понеже той е плащал сметките. Парите наброяваха над осемдесет лири и всичко си беше на място. Каквито и да са мотивите на тези необикновени престъпления, кражбата не е сред тях. Не намерихме документи или бележки в джобовете на убития, имаше само една телеграма, изпратена от Кливланд преди около месец, със следното съдържание: „Дж. Х. е в Европа“, но без подпис.

– И нищо повече? – попита Холмс.

– Нищо значително. Романът, който човекът е чел преди заспиване, беше на леглото, а лулата му – на близкия стол. На масата имаше чаша вода, а на перваза – кутийка от мехлем с две хапчета.

Шерлок Холмс ликуващ скочи от мястото си и радостно извика:

– Последната брънка! Сега картината е пълна.

Двамата детективи изумено го гледаха. Той каза доверително:

– Сега държа в ръцете си всички конци, които така се бяха объркали. Естествено трябва да се изяснят някои подробности, но вече несъмнено зная основните факти от момента, когато Дребър се разделя със Стангърсън на гарата, до откриването на убития секретар. Все едно че съм го видял с очите си. Ще ви дам доказателство за своята осведоменост. Успяхте ли да приберете хапчетата?

– Нося ги – отвърна Лестрейд и извади една бяла кутийка. Взех тях, портфейла и телеграмата с намерението да ги сложа на сигурно място в участъка. Да си призная, прибрах хапчетата по чиста случайност, защото за мен те нямат никакво значение.

– Дайте ми ги – помоли Холмс, след което се обърна към мене: – А сега, докторе, кажете според вас това обикновени хапчета ли са?

Наистина не бяха обикновени хапчета. Малки, кръгли и бисерносни на цвят, те изглеждаха почти прозрачни на светлината от лампата.

– По лекотата и прозрачността им може да се предположи, че са разтворими във вода – заключих аз.

– Точно така – потвърди Холмс. – Нали не бихте имали нищо против да слезете и да доведете клетия малък териер, който вече е толкова зле и хазайката искаше да сложите край на мъките му още вчера?

Отидох и донесох на ръце кучето. То дишаше тежко и по угасналия му поглед си личеше, че кончината му приближава. Бледата като платно муцунка всъщност вече говореше, че териерът е отвъд обичайните граници на кучешкото съществуване. Положих го на възглавничка върху килима.

– Сега ще разполовя едно хапче – рече Холмс, извади джобното си ножче и се зае да изпълни казаното. – Едната половина ще върнем в кутията за бъдещи нужди, а другата ще поставя в тази винена чаша, където има и лъжичка вода. Виждате, че нашият приятел докторът е прав, разтвара се бързо.

– Това може да ви се струва много интересно – каза Лестрейд с обидения тон на човек, подозиращ, че му се подиграват, – но не разбирам какво общо има със смъртта на господин Стангърсън.

– Търпение, приятелю, търпение! Скоро ще се уверите, че има много общо. А сега ще добавя и малко мляко, за да стане сместа поносима, и като я дадем на кучето, ще видим, че ще я излочи с удоволствие.

Както говореше, той изсипа съдържанието на чашата в една паничка, сложи я пред териера и кучето направо я облиза. Шерлок Холмс постави въпроса така сериозно и убедително, че всички седяхме, мълчахме, наблюдавахме съсредоточено животното и очаквахме да последва нещо извънредно. Нищо подобно обаче не се случи. След изпиването на лекарството кучето не изглеждаше нито по-добре, нито по-зле – лежеше си прснато на възглавничката и дишаше учестено.

Холмс беше извадил часовника си и постепенно на лицето му се изписаха крайно огорчение и разочарование, понеже минутите се нижеха, а резултат нямаше. Той прехапа устни, взе да барабани по масата и въобще даваше всякакви признаци на силно нетърпение. Толкова голямо бе вълнението му, че искрено ми дожаля за него, докато двамата детективи презрително се усмихваха и никак не съжаляваха, че е попаднал в затруднено положение.

– Не може да е просто съвпадение – извика Холмс, скочи от мястото си и започна да крачи напред-назад из стаята. – Не е възможно такова съвпадение. Хапчетата, за чието съществуване подозирах в случая с Дребър, всъщност се появяват при смъртта на Стангърсън. А, не действуват. Какво ли означава това? Положително цялата поредица от преценки, които съм направил, не е погрешна. Не е възможно! И все пак окаяното псе съвсем не се влошава... Аха, сетих се! Сетих се! – И като нададе радостен вик, Холмс се хвърли към кутията, разполови и другото хапче, разтвори го, добави мляко и го поднесе на териера. Клетото създаване едва натопи език, когато цялото му тяло се разтърси от спазми и кучето застина безжизнено, като поразено от гръм.

Шерлок Холмс пое дълбоко дъх и изтри потта от челото си.

– Не ми достига вяра – каза той. – Вече би трябвало да зная, че когато един факт привидно се противопоставя на дълга поредица от дедуктивни разсъждения, това неизменно доказва, че е възможно да ни насочи към друго тълкуване. Едното от хапчетата в кутията съдържа най-смъртоносна отрова, а другото е напълно безвредно. Трябваше да се досетя още преди да видя кутията.

Последното му изявление ми се стори толкова изненадващо, че направо се запитах дали другарят ми е с всичкия си. Налице обаче беше мъртвото куче и то доказваше, че предвиждането на Холмс излезе вярно. Взе да ми се струва, че замъглените ми представи се избистрят и постепенно започвам да прозирам, макар смъртно и още неясно, истината. Холмс продължи:

– Всичко това ви изглежда странно, защото още в началото на издирването не сте успели да схванете важността на единствената истинска следа, с която сте разполагали. Аз имах щастието да се заловя с това и всичко, случило се по-късно, дойде да потвърди първото ми предположение и всъщност се оказа негово логично следствие. Затова онези неща, които ви озадачаваха и правеха случая да ви изглежда още по-заплетен, за мен внасяха яснота и потвърждаваха моите заключения. Често се прави грешката всичко неизвестно да се приема като загадка. Така най-обикновеното престъпление изглежда и най-загадъчно, защото не предлага нови или особени страни, които да помогнат на дедукцията. Безкрайно по-трудно би било да се разкрие убийството, ако намереха тялото на жертвата захвърлено на пътя, без която и да е от тези очевидни и сензационни добавки, правещи го забележително. Странните подробности съвсем не усложняват случая – те въздействуват точно в обратен смисъл.

Господин Грегсън, чието нетърпение растеше, докато слушаше това обръщение, вече не можеше да се сдържа и каза:

– Вижте какво, господин Холмс, готови сме да признаем, че вие сте умен човек и си имате собствени методи на работа. Сега обаче ни е необходимо нещо повече от гола теория и назидания. Въпросът беше да се задържи убиецът. Разработих случая за себе си, но излиза, че съм грешил. Не е възможно младият Шарпантие да е участвувал във второто убийство. Лестрейд пък се зае със Стангърсън, но се оказа, че и той е грешил. Вие ни подхвърляте намеци за едно, после за друго и явно ви е известно повече, отколкото на нас, но дойде времето, когато смятаме, че имаме право да ви попитаме без заобикалки какво всъщност знаете за случая. В състояние ли сте да посочите името на престъпника?

– Не мога да се освободя от чувството, че Грегсън е прав, сър – подхвърли Лестрейд. – И двамата си опитвахме силите, и двамата се провалихме. Откакто съм тук, вие споменахте неведнъж, че разполагате с необходимите доказателства. Сигурен съм, че ще ги извадите на бял свят.

– Всяко забавяне на ареста – забелязах аз – ще даде време на убиеца да извърши някое ново зверство.

Притиснат от всички страни, Холмс явно започна да се колебае. Продължи да крачи из стаята, обронил глава на гърдите и смръщил вежди – както винаги, когато потънеше в размисъл.

– Няма да има повече убийства – каза накрая той, като внезапно спря и се обърна към нас. – Можете да обявите това предположение за изчерпано. Попитайте ме дали зная името на престъпника. Зная го. Но този факт е дреболия в сравнение с възможността да го заловим. Очаквам много скоро да постигна това. Направил съм необходимата подготовка и силно се надявам, че ще успея, но трябва да се борави внимателно, защото на среща си имаме хитър и отчаян човек, ползущ се с подкрепата на не по-малко умен съучастник, както успях да се убедя. Дотогава, докато престъпникът няма представа, че са събрани някакви улики, има известен шанс да му надвием, но ако изпита и най-малкото подозрение, той ще си смени името и мигом ще изчезне сред четирите милиона, населяващи този огромен град. Нямам намерение да обиждам когото и да е от вас, но държа да ви кажа, че според мене двамата мъже не са равностоен противник на детективската служба, ето защо не потърсих вашата помощ. Разбира се, ако не успея, цялата вина ще ми бъде вменена заради този пропуск, но аз съм подготвен за това. Засега мога да обещавам, че в мига, когато стане възможно да обсъждам въпросите с вас без опасност за собствените ми планове, ще го сторя.

Уверенията на Холмс, както и пренебрежителното мнение за криминалния отдел на полицията, изглежда, далеч не задоволиха двамата детективи. Грегсън се изчерви до корените на сламенорусата си коса, а очичките на Лестрейд светеха от любопитство и омраза. Никой от тях обаче не успя да се обади, понеже на вратата се почука и депутатът на малките улици – младият Уигинс – представи своята незначителна и отблъскваща особа. Той докосна за поздрав челото си и рече:

– Да знаете, сър, че кабриолетът е на входа.

– Браво, момче! – ласкаво каза Холмс. – А защо не въведете този модел в Скотланд Ярд? – продължи той, като извади от едно чекмедже чифт белезници. – Вижте само колко плавно действа пружината. Щракват мигновено.

– И старият модел върши работа – подхвърли Лестрейд, – стига да намерим човек, на когото да ги сложим.

– Много добре, много добре – съгласи се с усмивка Холмс. – Кочияшът би могъл да ми помогне със сандъците. Кажете му да се качи, Уигинс.

Учудих се, като чух съквартирантът ми да говори така, сякаш се готви да тръгне на пътешествие, понеже не ми беше споменавал нищо по въпроса. В стаята имаше малък куфар – Холмс го извади и започна да затяга ремъците. Беше погълнат от това занимание, когато влезе кочияшът.

– Само ми помогни с тази закопчалка, човече – каза Холмс, коленичил до куфара, без изобщо да обърне глава.

Човекът приближи към него някак намусено и недоверчиво и протегна ръце да улесни Холмс. В същия миг се чу звучно щракване, издърнча метала и Шерлок Холмс отново скочи на крака.

– Господа – извика той с блеснали очи, – да ви представя господин Джеферсън Хоуп, убиецът на Инок Дребър и Джоузеф Странгърсън!

Всичко стана светкавично – толкова скоро, че нямаше време да го осъзная. Ясно си спомням този миг: победоносното изражение на Холмс, звънкия му глас, свирепия вид на смаяния кочияш, гневно вперил поглед в лъскавите белезници, озовали се сякаш по магически начин върху ръцете му. Една-две секунди сигурно сме приличали на скулптурна група. После с яростен, нечленоразделен вик заловеният се отскубна от хватката на Холмс и се спусна към прозореца. Рамката и стъклото се поддадоха на натиска му, но преди да успее да скочи навън, Грегсън, Лестрейд и Холмс се хвърлиха върху му с бързината на хрътки. Завлякоха го обратно в стаята и настъпи страшна суматоха. Мъжът беше

толкова неударим и ожесточен, че непрекъснато се отърсваше от четирима ни. Сякаш притежаваше силата на човек, обзет от спазмите на епилептичен пристъп. По лицето и ръцете му имаше рани от минаването през стъклото, но продължи да се съпротивлява, сякаш не беше изгубил кръв. Чак когато Лестрейд успя да пхне ръка под вързаната на врата му кърпа и едва не го удуши, той проумя, че усилията му са напразни. Но дори тогава ние не се почувствувахме в безопасност, докато не вързахме и краката, и ръцете му. Когато свършихме, изправихме се запъхтени, останали без дъх.

– Разполагаме с кабриолета му – каза Шерлок Холмс. – Ще ни послужи да го откараме в Скотланд Ярд. Господа – продължи той, любезно усмихнат, – нашата малка загадка е към своя край. С най-голямо удоволствие ще изслушам въпросите, които бихте желали да ми зададете. Сега няма опасност да не получите отговор.

ЧАСТ II ЗЕМЯТА НА СВЕТЦИТЕ

ГЛАВА 1 БЕЗБРЕЖНАТА СОЛНА РАВНИНА

В централната част на големия северноамерикански континент се намира безводна и негостоприемна пустош, която от дълги години служи като бариера срещу проникването на цивилизацията. От планината Сиера Невада на запад до Небраска на изток и от река Йелоустоун на север до Колорадо на юг областта е безлюдна и тиха. В този мрачен край и Природата не винаги е в едно и също настроение. Има величествени планини със снежни върхове и тъмни и мрачни долини. Има буйни реки, спускащи се през изрязаните каньони, и огромни равнини, зиме побелели от сняг, а лете посивели от кристалчета сол. Навсякъде обаче цари една и съща атмосфера: навсякъде е пусто, неприветливо и безрадостно.

В тази земя на отчаянието няма обитатели. Случва се да я прекосят индианци от племето поони – Чернокраките, – за да стигнат до други ловни полета, но и най-суровите сред храбреците са щастливи, когато тези страховити равнини се изгубят от погледа им и те отново се озоват сред родната прерия. Из оскъдните храсталаци дебнат койоти, лешояди тежко размахват криле, тромави гризли се търтят през тъмните проломи и търсят сред скалите нещо за ядене. Това са единствените живи същества на тази пустош.

На света няма гледка, вдъхваща по-голямо униние, отколкото северните склонове на Сиера Бланко. Докъдето ти виждат очите се простира обширна равнинна местност, цялата покрита с петна от солен прах, сред която изникват скупчени нискорастящи храсти. В самия край на хоризонта се е разположила дълга верига планински върхове, чиито стръмни зъбери са изпъстрени със сняг. В тази необятна безбрежност няма признаци на живот, няма и нищо, свързано с живота. В стоманеносините небеса не летят птички, никакво движение не нарушава еднообразието на сивата земя, но преди всичко там цари абсолютна тишина. Колкото и да напряга слуха си човек, във внушителната пустош няма и помен от звук, има само тишина – пълна и угнетителна тишина.

Стана дума, че в обширната равнина няма нищо, свързано с живота, но това не е съвсем вярно. Като се вгледа откъм Сиера Бланко, човек вижда пресичащ пустошта път, който криволичи и се изгубва в далечината. Личат си изровените коловози, утъпкано е от нозете на много търсачи на приключения. Тук-таме нещо се белее и проблясва на слънцето, изпъква върху тъмния фон на солните пластове. Приближете се и погледнете внимателно! Белеят се кости – ту големи и груби, ту по-дребни и крехки. Първите – от волове, вторите – от хора. В продължение на хиляда и петстотин мили може да се проследи мъртвешкият път на керваните по разпилените останки на загиналите.

Точно тази картина беше пред очите на един самотен пътник на 4 май 1847 година. Мъжът изглеждаше така, сякаш е самият зъл гений или демон на тази местност. Случайният наблюдател би се затруднил да определи дали е към четиридесет, или към шестдесетгодишен. Имаше изпито и съсухрено лице, опалената от слънцето, наподобяваща пергамент кожа бе плътно опъната върху изпъкналите кости, в кестенявата му коса и брадата гъсто се виеха бели нишки, очите му, хлътнали в орбитите, излъчваха неестествен блясък, а плътта на ръката, стиснала оръжието, беше колкото на скелет. Както стоеше, човекът се облегна на пушката, за да не падне, но въпреки това високият му ръст и масивната му костна система говореха за жилав и жизнеспособен организъм. Ала измършавялото лице, както и дрехите, увиснали като парцали по отслабналото му тяло, издаваха защо изглеждаше грохнал и немощен. Човекът умираше. Умираше от глад и жажда.

Премина пролома мъчително бавно и се изкачи на малкото възвишение с напразната надежда да зърне някакви признаци, че наблизо има вода. Сега пред очите му се простираше обширната солна равнина и редицата сурови планини в далечината, без стрък трева или дръвче, които да говорят за наличие на влага. Сред безбрежния пейзаж нямаше капчица надежда. Човекът се взря на север, на изток и на запад с обезумели, питащи очи, и чак тогава осъзна, че странствованията му са стигнали своя край, че тъкмо тук, на тази гола канара, той ще срещне смъртта. „Все едно дали тук, или в пухена постеля след двайсет години!“ – измърмори той и седна на завет до една скала.

Преди да се разположи, човекът остави безползната пушка, както и голям вързоп, стегнат в сив шал, който носеше на дясното си рамо. Тази тежест явно му е била пряко сили, защото при свалянето вързопът тупна на земята. Тукатси отвътре се чу слаб стон, подаде се едно изплашено личице с ясни кафяви очи и две покрити с лунички свити

юмручета.

– Заболя ме! – укори го детският глас.

– Така ли се получи? – замислено каза мъжът. – Стана без да искам.

Както говореше, той развърза сивия шал и измъкна от него красиво момиченце на около пет години, с изящни пантофки и спретната розова рокличка с ленена престилка, свидетелстващи за грижлива майчина ръка. Детето беше бледо и изнурено, но със загладени ръце и крачета, което говореше, че е страдало от лишенията по-малко от спътника си.

– Как се чувстваш сега? – попита я той. понеже момиченцето продължаваше да разтърква тила си. покрит със сплъстени руси къдрици.

– Целуни мястото и ще мине – отвърна му то напълно сериозно и наведе към него ударената си главица. – Така прави мама. А къде е мама?

– Няма я. Надявам се, че скоро ще я видиш.

– Няма ли я? – възкликна детето. – Чудно, та тя не си взе довижда-не, иначе винаги си взема, дори когато ходи на чай при леля, а сега я няма вече от три дни. Виж ти, тук всичко е изсъхнало. Няма ли вода и нещо за ядене?

– Не, няма, миличка. Още малко потърпи, после нещата ще се оправят. Хайде, облегни се на мен, ето така си опри главата, ще ти е по-удобно. Устните ми са се напукали и ми е трудно да говоря, но май ще е най-добре да ти обясня положението. Какво е това в ръцете ти?

– Красиви парченца! Скъпоценни парченца! – извика възторжено момиченцето, вдигнало две лъщящи люспи слюда. – Като се върнем у дома, ще ги дам на брат ми Боб.

– Скоро ще видиш по-красиви неща от тях – каза ѝ доверително мъжът. – Само имай търпение. Канех се обаче да ти обясня... Помниш ли кога се отклонихме от реката?

– О, да.

– Тогава смятахме, че скоро ще излезем на друга река, но работата се обърка. Компасът ли не е наред, картата ли, но до река не стигнахме. Останахме без вода. Е, имаше някоя и друга капка за момиченце като тебе и...

– И ти не можеше да се измиеш – прекъсна го важно спътничката му, вгледана в изпоцапаното му лице.

– Нямахме вода нито за миене, нито за пиене. Пръв не издържа господин Бендър, после индианецът Пийт, после госпожа Макгрегър, след нея Джони Хоунс, а накрая, мило дете, и майка ти.

– Значи и мама е умряла! – извика момиченцето, зарови лице в

престилката си и горчиво заплака.

– Да, само ние с тебе останахме живи. После ми хрумна, че в тази посока можем да попаднем на вода, затова реших да те нося, и потеглихме двамата. Изглежда, нямаме късмет. Вече само господ може да ни помогне!

– Да не искаш да кажеш, че и ние ще умрем? – спря да хлипа детето и вдигна обляното си в сълзи лице.

– В общи линии така е.

– Защо чак сега ми го казваш? – рече момиченцето и весело се засмя. – Толкова ме уплаши! Нали, щом умрем, пак ще бъдем заедно с мама

– Имаш право, милинка.

– И ти ще бъдеш при нас. Ще разправа на мама как си се грижил за мен. Ловя се на бас, че тя ще ни посрещне на райските порти с голяма кана вода и купчина топли елдени сладки, препечени и отгоре, и отдолу, както ги обичахме с брат ми Боб. След колко време ще стане това?

– Не зная. Не след дълго.

Човекът бе вперил поглед в хоризонта на север. В синия небесен свод се появиха три петънца, които нарастваха с всеки изминал миг, така бързо се приближаваха. Скоро те се превърнаха в огромни кафяви птици, които описаха кръг над двамата странници и после кацнаха на едни скали, откъдето ги наблюдаваха. Това бяха лешояди, хищниците на Запада, чиято поява предхожда смъртта.

– Пилета! – извика весело момиченцето, сочейки зловещите фигури, и плесна с ръце, за да ги накара да отлетят. – Я ми кажи и този край ли е създаден от господ?

– Разбира се – отвърна спътникът ѝ, доста стреснат от неочаквания въпрос.

– Той е създал земите в Илиной, той е създал и река Мисури – продължи детето. – А този край според мене е създаден от някой друг, защото съвсем не е хубав. Забравили са вода и дървета.

– Какво ще кажеш да се помолим? – предложи нерешително мъжът.

– Още не е тъмно – отвърна детето.

– Няма значение. Е, не е съвсем по правилата, но съм сигурен, че бог ще ни го прости. Повтори ония молитви, дето ги казваше всяка вечер във волската кола, докато пътувахме през равнината.

– Защо сам не кажеш някоя молитва? – погледна го учудено детето.

– Всичко съм забравил. Не съм изричал молитва, откакто бях висок на половината на тая пушка. Е, никога не е късно да се науча. Ти ще

казваш, а аз ще стоя редом и ще повтарям заедно с тебе.

– Тогава трябва да коленичим. И двамата – каза момиченцето и за тази цел постла шала. – А ръцете си вдигни ей така. Изведнъж ти става много приятно от това.

Беше странна сцена, но нямаше кой да я види освен лешоядите. Двамата пътници бяха коленичили редом на тесния шал – бързивото момиченце и безразсъдният, закоравял авантюрист. И пухкавото детско лице, и изпитият ъгловат лик бяха вдигнати към безконечните небеса в прочувствена и настойчива молба към великия Създател, с когото се гледаха лице в лице, и гласовете им – единият тънък и звънлив, другият силен и дрезгав – се сливаха в тази молба за милост и прошка. Казаха молитвата, върнаха се и седнаха в сянката на канарата. След малко детето заспа, сгушило се върху широката гръд на своя закрилник. Известно време той остана да бди над съня му, но накрая природата си поиска своето – цели три дни и три нощи мъжът не си беше позволил нито да полегне, нито да отдъхне. Клепачите бавно се спуснаха над уморените очи, главата клюмаше все повече и повече върху гърдите, докато шарената брада на мъжа не се смеси със златните кичури на неговото другарче и двамата не потънаха в един и същ дълбок унес, в който няма сънища.

Само половин час още да беше постоял буден странникът, щеше да съзре необикновена гледка. Много далече, в самия край на солната равнина, се вдигна малък облак прах – в началото едва забележимо, почти сливащ се със замъгления хоризонт. Постепенно облакът нарасна на ширина и височина, докато не придоби плътна, добре очертана форма. Размерите му се увеличаваха и стана ясно, че такъв облак може да се вдигне само от голямо, движещо се множество. Ако местността бе плодородна, наблюдателят би стигнал до заключението, че към него се носи едно от онези огромни стада бизони, които пасат из прерията. В тази безводна пустош обаче това бе невъзможно. Когато кълбата прахояк се приближиха до самотната скала, където си почиваха двамата клетници, от облака започнаха да изникват покритите с платница волски коли и фигурите на въоръжени конници. Видението се оказа дълъг керван, поел на Запад. И то какъв керван! Когато началото му стигна до подножието на планината, краят му все още не се бе появил на хоризонта. През безбрежната равнина се низеха плъпналите редове от коли и каруци, ездачи и пешаци. Безброй жени превиваха гръб под товарите, а децата щяпукаха наоколо или надничаха изпод белите покривала. Това явно не беше обичайна група преселници, а някакъв народ от номади,

заставен от силата на обстоятелствата да си търси нова родина. Във въздуха ясно се чуваше нестройно дрънчене и трополене, идещо от огромната човешка маса, смесено със скърцане на колела и цвилене на коне. Но и този шум не се оказа достатъчно голям, за да събуди двамата заспали на склона пътници.

Начело на обоза яздеха към двайсетина мрачни мъже с каменно изражение върху лицата, облечени в прости селски дрехи и въоръжени с пушки. Като стигнаха до подножието на канарата, те спряха и набързо обсъдиха положението.

– Кладенците са на изток, братя – каза рязко един гладко обръснат мъж с посивели коси.

– Надясно от Сиера Бланко, значи ще стигнем до Рио Гранде – намеси се друг.

– Не мислете за вода – извика трети. – Оня, който прави и камъкът да пуска вода, няма да изостави избрания от него народ.

– Амин! Амин! – обадиха се в отговор всички. Тъкмо групата се канеше да продължи пътя си, когато един от най-младите мъже с извънредно остър поглед възкликна и посочи стръмния зъбер над тях. На върха му вятърът развяваше нещо розово и яркият цвят се открояваше на фона на сивите скали. Щом го забелязаха, мъжете дръпнаха юздите на конете и свалиха от рамо пушките, а нови ездачи пристигнаха в галоп, за да подсилят авангарда. На устата на всички бе само една дума – червенокожите!

– Тук изобщо не може да има индианци – каза един по-възрастен мъж, който явно бе водачът. – Минахме през земите на поените, а други племена има чак отвъд високите планини.

– Да ида ли да проверя, братко Стангърсън? – попита един от групата.

– И аз да ида! И аз! – чуха се десетина гласа.

– Оставете конете си в подножието, тук ще ви изчакаме – каза старейшината.

Младите мъже тутакси скочиха от конете, вързаха поводите и започнаха да се катерят по стръмния склон, който водеше до обекта, събудил любопитството им. Напредваха бързо и безшумно, уверени и ловки като опитни съгледвачи. Наблюдаващите отдолу, от долината, ги следяха как скачат от скала на скала, докато силуетите им не се очертаха на небето. Водеше ги младежът, който пръв вдигна тревога. Изведнъж следващите подире му видяха как той протегна нагоре ръце, сякаш обзет от изумление, и когато го настигнаха, изпитаха същите чувства пред

гледката, която съзряха очите им.

На малкото плато, с което завършваше голяият хълм, имаше единадесетовена огромна канара, на която се бе облегал висок дългобрад мъж със сурови черти на лицето, но необикновено мършав. Спокойното му изражение и равномерното дишане говореха, че дълбоко спи. До него лежеше дете, чиито пухкави бели ръце обгръщаха почернелия жилест врат на мъжа, а златокосата му главица бе отпусната върху гърдите на облечения с кадифена риза странник. Розовите устни на момиченцето бяха полуотворени и се виждаха равните му, бели като сняг зъби, а върху лицето му бе изписана дяволита усмивка. Пълните му бели крачета, обути в бели чорапи и красиви обувки с лъскави катарамии, представляваха странен контраст с дългите, съсухрени крайници на неговия спътник. На площадка върху една скала над тази необикновена двойка бяха кацнали три злокобни лешояда, които при вида на новодошлите с дрезгави крясъци изразиха разочарованието си, начумериха се и отлетяха.

Шумът, вдигнат от гладните птици, събуди спящите и те се озърнаха с недоумение. Мъжът с мъка се изправи на крака и се взря в долината, която изглеждаше така необитаема, когато го обори сънят, а сега на шир и дълж по нея бродеха безброй хора и добитък. Изражението му се промени и личеше, че не вярва на очите си, защото прокара костелива ръка по лицето си и тихо рече: – Значи това било да изпаднеш в делириум! – Детето се изправи до него, уловило се за пеша на палтото му, и не каза нищо, но гледаше учудено и въпросително, както правят децата.

Групата на спасителите скоро успя да убеди двамата клетници, че видяното не е плод на болно съзнание. Един от тях хвана момиченцето и го качи на раменете си, а други двама подкрепиха измършавелия спътник и му помогнаха да стигне до колите.

– Казвам се Джон Фериър – обясни странникът. – Бяхме двайсет и един души, но само ние с малката останахме живи. Другите умряха от жажда и глад още докато бяхме на юг.

– Ваше ли е момиченцето? – попита го някой.

– Смятам, че сега е мое! – извика човекът предизвикателно. – Мое е, понеже го спасих. Никой не може да ми го отнеме! От днес нататък тя ще се казва Луси Фериър. А мога ли да знам кои сте вие? – попита той, като гледаше с любопитство яките, помургавели от слънцето хора, които го избавиха. – Виждате ми се доста на брой.

– Близо десет хиляди сме – отвърна му един от по-младите. – Ние сме преследваните божи чедра, избраниците на ангела Морени¹¹.

– За пръв път го чувам – каза странникът. – Май доста голяма тълпа

е избрал.

– Не се подигравай със свети неща – строго го смъмри другият. – Ние сме от хората, дето вярват в светото слово, записано с египетски букви върху листите от ковано злато, които са били предадени на преподавателя Джоузеф Смит в Палмайра. Идем от Нову, от щата Илиной, където си построихме храм. Тръгнахме да търсим убежище от насилниците и безбожниците, та дори и да е наред пустинята.

Името „ову“ явно накара Джон Фериър да си спомни нещо.

– Ясно – каза той. – Значи вие сте мормоните¹².

– Ние сме мормоните – в един глас го увериха те.

– А за къде пътувате?

– Не знаем. Божията ръка ни води в лицето на нашия Пророк. Трябва да се явиш пред него. Той ще каже какво да те правим.

Слязоха до подножието на хълма и веднага бяха наобиколени от поклонници – бледи, хрисими жени, здрави, засмени деца и неспокойни, угрижени мъже. Много изненадани и състрадателни гласове се чуваха, когато хората видяха двамата странници: детето – невръстно, а мъжът – в окаяно състояние. Придружителите им обаче не спряха, а си пробиха път и последвани от голяма тълпа, стигнаха до една каруца, забележителна с големите си размери и с празничния си, красив вид. Шест коня бяха запрегнати в нея, докато другаде използваха по два или най-много по четири. Седналият до коларя мъж едва ли имаше повече от тридесет години, но правеха впечатление голямата му глава и решителното изражение, по което си личеше, че той е водачът. Мъжът четеше томче с кафяви корици, но когато хората наближиха, той остави настрана книгата и внимателно изслуша какво се е случило. После се обърна към двамата клетници и каза, като тежко отмерваше думите си:

– Можем да ви вземем с нас само ако приемете нашата вяра. Не искаме вълци в овчи кожи сред паството. По-добре костите ви да се белят в тази пустош, отколкото да се окажете лъжицата катран, която разваля кацата с мед.

– Ще се присъедините ли при тези условия?

– Май съм готов на всякакви условия – рече Фериър така натъртено, че мрачните старейшини не можаха да съдържат усмивката си. Само водачът им запази суровото си, внушително изражение.

11. Явил се със знамение на основателя на мормонската секта Джоузеф Смит. Б. пр.

12. Сектата е основана през 1830 г. Преследвана е заради учението си и заради обявяването си против робството. През 1890 г. многоженството сред мормоните е забранено със закон. Б. пр.

– Отведи го, братко Стангърсън – каза той. – Дай и на него, и на детето храна и вода. Твоя ще бъде задачата да го въведеш в светата ни вяра. А сега да потегляме, твърде дълго се задържахме. Напред към Цион!

– Напред към Цион! – поде тълпата мормони, викът им се разнесе по целия керван от уста на уста и заглъхна едва някъде в далечината. Изплющяха камшици, изскърцаха колела, огромните каруци потеглиха и скоро керванът отново се виеше по пътя. Старейшината, на чиято грижа бяха оставени двамата клетници, ги отведе до каруцата си, където вече имаше приготвено ядене.

– Ще останете тука – рече им той. – След няколко дни ще се оправите от изтощението. Помнете само, че от днес нататък вие изповядвате нашата вяра. Така каза Бригам Янг, а той говори с гласа на Джоузеф Смит, значи с божия глас.

ГЛАВА 2 ЦВЕТЕТО НА ЮТА

Тук не му е мястото да описвам трудностите и лишенията, изтърпени от мормонските бежанци, преди да стигнат накрая до своя пристан. Те изминаха мъчителния път от бреговете на Мисисипи до западните склонове на Скалистите планини с упорство, което едва ли има равно на себе си в човешката история. Диваци и зверове, глад, жажда, умора и болести – всяка пречка, която Природата поставяше пред тях, беше преодолявана с англосаксонска твърдост. И все пак дори най-храбрите сред мормоните усещаха, че на душата им тегне от дългото странствуване и струпалите се бедни. Затова всички до един коленичиха и отправиха искрена молитва, когато съзряха в ниското обширната долина на щата Юта, окъпана от слънчевите лъчи, и узнаха от устата на своя предводител, че това е обетованата земя и девствената област ще бъде завинаги тяхна.

Освен като решителен пастир, Янг скоро доказа, че е и умел организатор. Подготвени бяха карти и планове на бъдещия град. Разделиха земите от околността и ги раздадоха за ферми според нуждите на всеки стопанин. Търговецът се зае с търговията си, а занаятчията – със своя занаят. Градските улици и площади изникваха като по чудо.

[# Или Нови Йерусалим – градът, който мормоните искали да построят. Б. пр.]

Земеделците пък отводняваха почвата и правеха живи плетове, сеяха и плевяха, така че на следващото лято цялата долина бе покрита със

златно жито. Всяка започната работа в необикновеното селище сполучваше. И най-вече огромният храм, който строяха в центъра на града, ставаше все по-висок и по-висок. От сипването на зората до угасването на сумрака ударите на чука и стърженето на триона огласяха паметника, издиган от бежанците за Онзи, който ги бе превел невредими през толкова опасности.

Двамата клетници – Джон Фериър и момиченцето, което сподели съдбата му и бе осиновено от него – съпроводиха мормоните до крайната цел на тяхното странстване. За малката Луси Фериър пътуването беше доста приятно, понеже се возеше в каруцата на старейшината Стангърсън, подслонена заедно с трите съпруги на мормона и със сина му, упорито и дръзко дванайсетгодишно момче. Когато се свърза, с присъщата на децата приспособяемост от потреса, причинен й от смъртта на майка й, Луси скоро стана любимка на жените и свикна с новия си живот в покрития с платнище дом на колела. Междувременно Фериър възстанови силите си и се прояви като умел водач и неуморим ловец. Той така бързо спечели уважението на спътниците си, че когато странстването им приключи, всички единодушно се съгласиха с предложението да му бъде даден голям и плодороден участък, какъвто получиха и останалите заселници с изключение на самия Янг и на Стангърсън, Кембъл, Джонстън и Дребър – четиримата главни старейшини.

На земята, с която се сдоби, Фериър издигна здрава постройка от неоялани стволове, към която добави толкова много помещения през следващите години, че тя се превърна в огромна къща. Фериър беше човек на делото, действуваше енергично и имаше сърчни ръце. Благодарение на железния си организъм той работеше неуморно на полето от зори до мрак, затова постигна изключително благополучие във фермата и във всичко, което му принадлежеше. За три години Фериър надмина съседите си, след шест беше заможен, след девет – богат, а след дванадесет години в целия Солт Лейк Сити не можеха да се посочат и петима души, които да се мерят с него. От голямото вътрешно море до далечните Уосачки планини нямаше по-известно име от името на Джон Фериър.

Съществуваше едно-единствено нещо, поради което Фериър засягаше чувствата на своите събрата по религия. Никакви доводи не го убеждаваха да събере у дома си много жени както останалите мормони. Той никога не изтъкна по какви причини непрекъснато отказва да го стори, задоволи се само твърдо и неотстъпно да отстоява решението си. Някои го обвиняваха, че не е ревностен вярващ, други пък смятаха, че богатството го е направило алчен, затова не желае да го пилее. Трети

подхвърляха, че на млади години е имал любовен роман и една русокоса девойка се е стопила от мъка на атлантическия бряг.

[# Езерото Солт Лейк. Б. пр.]

Независимо какви бяха причините, Фериър живееше в безбрачие. Във всяко ДРУГО отношение обаче той споделяше вратата на скорошни-те заселници и си спечели славата на добър мормон и праведен човек.

Луси Фериър израсна в дървената къща и помагаше на пастрока си във всичките му начинания. Свежият планински въздух и целебният аромат на боровите гори заместиха грижите на бавачка и майка за младото момиче. С всяка изминала година Луси ставаше все по-силна и здрава, страните ѝ бяха все по-румени, а снагата – по-гъвкава. Не един странник, минал по пътя край Фериъровата ферма, си припомни забравени мисли, когато виждаше пъргавата девойка из житните ниви или я срещаше, яхнала бащиния си мустанг, който тя яздеше с лекотата и изящството на едно истинско заселническо дете. Така пъпката се превърна в цвят и годината, в която Фериър стана най-богатият измежду фермерите, Луси представляваше най-прекрасния образец на американска девойка от Запад чак до тихоокеанското крайбрежие.

Не беше обаче бащата този, който пръв откри, че момиченцето е вече жена. И най-често става така, понеже тайнствените промени са прекалено дълбоки и постепенни, за да се определят с дати. Най-малко от всички го съзнава самата девойка до мига, когато звукът на нечий глас или докосването на нечия ръка не накарат сърцето ѝ да трепне, и тогава тя разбира със смесено чувство на гордост и страх, че Природата е събудила в нея нещо ново и голямо. Малко са жените, които са забравили този ден и не си спомнят незначителната случка, провъзгласила зората на нов живот. При Луси Фериър обаче този момент бе извънредно сериозен, да не говорим, че в бъдеще повлия и на нейната съдба, и на много други съдби.

Беше топла юнска утрин и Светците от последния ден' се трудеха като пчелите, чийто кошер бяха избрали за своя емблема. И в полето, и в града сякаш се чуваше жужене – хората работеха. По прашните пътища се точеха кervани от тежко натоварени мулета все в западна посока, защото Калифорния се разтърсваше от златна треска и пътят по суша минаваше през града на избрания народ. От далечните пасища бяха подкарвали стада овце и волове, стичаха се потоци уморени преселници – и мъжете, и конете бяха останали без сили от безкрайния поход. През това пъстроцветно сборище, пробивайки си път като опитен ездач, препускаше в галоп Луси Фериър. Лицето ѝ бе поруменяло от напрежение, а

дългите ѝ кестеняви коси се развяваха. Баща ѝ бе поръчал да му свърши работа в града и тя полетя като стрела, както много пъти дотогава, с присъщото на младостта безстрашие и с единствената мисъл за поръчката на баща си и за начина, по който да я изпълни. Съсипаните от пътя авантюристи я изпращаха с изумени погледи и дори съдържаните по природата индианци, тръгнали да продават кожи от диви зверове, се размекваха и обичайното им равнодушие отстъпваше място на възхищението от красотата на бледоликата девойка.

Тя стигна до покрайнините на града, но там пътят бе задръстен от голямо стадо добитък, карано от пет-шест диви наглед пастири от равнината. Обзета от нетърпение и в желанието си да избегне тази пречка, Луси насочи коня си към мястото, където ѝ се видя, че има пролука. Но щом стигна там, говедата се скупчиха зад коня и девойката се озова плътно притисната от движещия се поток животни със свирепи погледи и дълги рога. Положението, в което попадна, не я уплаши, тъй като беше свикнала да има работа с добитък, затова Луси се опита да използва всяка възможност, за да подтикна коня си напред с надеждата, че ще си пробие път през гъмжилото. За нещастие едно говедо – дали случайно, или нарочно – силно блъсна с рога хълбока на мустанга и конят направо полудя. Мигом се изправи на задни крака, яростно изпръхтя и започна да скача и да се мята така, че би хвърлил неопитния ездач. Положението стана много опасно. С всяко рязко движение раздраженият мустанг отново се докосваше до рогата и това допълнително го вбесяваше. Единственото, което оставаше на Луси, бе да се държи здраво на седлото, защото, ако паднеше, очакваше я ужасна смърт под копитата на тежките, обзети от паника животни. Понеже нямаше опит с внезапни и критични положения, девойката усети, че ѝ се вие свят, и ръката, стиснала юздите, се отпусна. Задавена от вдигналия се облак прах и от парата, изпускана от телата на блъскащите се говеда, тя почти се отчая и щеше да се откаже от всичко, но изведнъж чу редом насърчителен глас и разбра, че ще получи помощ. В същия миг една жилеста мургава ръка улови подплашения мустанг за юздичката и като си пробие път през стадото, благополучно изведе навън коня.

– Надявам се, че не сте пострадали, госпожице – каза почтително нейният спасител.

Луси погледна мургавото свирепо лице и се разсмя весело.

– Страшно се боях – простодушие рече тя. – Кой би си помислил, че Пончо така ще се уплаши от някакви си крави?

– Слава богу, че се удържахте на седлото – каза загрижено

пастирът. Беше висок млад човек със свирепо изражение, яхнал як до-рест кон, облечен с груби ловджийски дрехи и с дългоцева пушка, мет-ната през рамо. – Трябва да сте дъщерята на Джон Фериър – добави той. – Видях, че тръгнахте от неговата къща. Като се приберете, попитайте го дали си спомня семейство Джеферсън Хоуп от Сейнт Луис, бяха дос-та близки с баща ми. Ако е същият Джон Фериър...

– А не е ли по-добре да дойдете и сам да го попитате? – свенливо предложи девойката.

Младият човек явно се зарадва на поканата, черните му очи радост-но заблестяха.

– Ще го сторя – каза той, – но скитаме из планините вече от два ме-сеца и не сме много за гости. Ще трябва да ме приеме в този вид.

– Има за какво да ви бъде много задължен, както и аз съм ви задъл-жена. Баща ми страшно ме обича. Ако тия крави ме бяха стъпкали, ня-маше да го преживее.

– Както и аз – подхвърли спътникът ѝ.

– И вие ли? Не виждам какво значение би имало това за вас. Дори не сте наш приятел.

При тази забележка лицето на младия ловец така помръкна, че Луси Фериър се разсмя на глас.

– Успокойте се, не исках да ви обидя – каза тя. – Разбира се, че вече сте наш приятел. Трябва да ни дойдете на гости. А сега да побързам, иначе занаят пред баща ми няма да ми възлага работа. Довиждане!

– Довиждане! – отговори човекът, повдигна широкополото си сом-бреро и се наведе над нежната ѝ ръка. Луси Фериър обърна мустанга, смуши го с камшика и полетя по пътя сред кълбящия се облак прах.

Мрачен и мълчалив, младият Джеферсън Хоуп продължи да язди с другарите си. Бяха обикаляли планините в Невада, за да търсят сребро, и отиваха в Солт Лейк Сити с надеждата да съберат достатъчно средс-тва, които да вложат в разработването на откритите жили. Докато вне-запното произшествие не отклони мислите му в нова посока, и Хоуп ка-то другарите си бе погълнат само от този план. Викът на красивата де-войка бе като полъха на свеж и благотворен планински ветрец и дивата, неукротима душа на Хоуп бе разтърсена до дъно. Когато девойката се изгуби от погледа му, младият човек усети, че в живота му е настъпил прелом, нов и обсебващ всичко, и че нито сделките със сребро, нито ня-кои други въпроси могат да го изместят по важност. Любовта, обладала сърцето му, не беше внезапна и променлива момчешка приумица, а ди-вата, ожесточена страст на мъж със силна воля и властна природа. Хоуп

бе свикнал да успява във всяко свое начинание, затова мислено се закле, че няма да се провали и сега, стига усилията на простосмъртен и постоянтството да го доведат до благополучен край.

Същата вечер той посети Джон Фериър и оттогава нататък често се отбиваше, докато лицето му не стана познато на всички във фермата. През последните дванадесет години Джон, уловен в капана на долината и потънал в работа, рядко бе научавал вести за света. Джеферсън Хоуп умело запълни тази празнина, и то по начин, който заинтригуваше не само бащата, но и Луси. Младият мъж бе между първите американци, проникнали в Калифорния, и знаеше много истории за бързо забогатяване и бързо разоряване от тези времена на лудост и безгрижие. Беше се подвизавал като съгледвач, трапер, търсач на сребро и работник в ранчо. Нямаше вълнуващи приключения, пренебрегнати от Джеферсън Хоуп. Скоро той стана любимец на стария фермер, който красноречиво възхваляваше добродетелите му. В такива моменти Луси млъкеше, но поруменелите ѝ страни и блесналите от щастие очи ясно говореха, че младото ѝ сърце вече принадлежи на Хоуп. Достопочтеният ѝ баща може би не обръщаше внимание на такива признаци, но за мъжа, спечелил чувствата ѝ, те не останаха незабелязани.

Една лятна вечер Джеферсън Хоуп пристигна в галоп по пътя и спря пред портата. Луси бе на прага и излезе да го посрещне. Хоуп закачи поводите на оградата и тръгна по алеята към къщата.

– Заминавам, Луси – каза ѝ той, уловил ръцете ѝ, като я гледаше нежно в очите. – Сега не бих те молил да дойдеш с мене, но ще бъдеш ли готова да ме последваш, когато се завърна?

– А кога ще стане това? – попита тя, поруменяла и усмихната.

– Ще отсъствам два месеца. Тогава ще поискам ръката ти, мила. И никой не е в състояние да ни попречи.

– Ами татко? – попита девойката.

– Баща ти даде съгласието си, стига разработването на двата рудника да върви добре. Нямам опасения относно него.

– О, така ли? Е, добре, щом вие с баща ми сте се споразумели, няма какво повече да говорим – прошепна Луси, опряла лице на широката му гръд.

– Слава богу! – каза той с подрезгавял глас, наведе се и я целуна. – Значи остава тази уговорка. Чакат ме при каньона. Колкото повече се бавя, толкова по-трудно ще ми бъде да тръгна. Довиждане, любима, довиждане! След два месеца ще се видим!

И Хоуп се отскубна от нея, метна се на коня и потегли в бесен

галоп, без дори да се обърне, сякаш се опасяваше, че ако погледне дори веднъж какво оставя, ще се разколебае. Луси стоеше на портата и го изпрати с поглед, докато ездачът се изгуби от очите ѝ, а после се прибра в къщи. Беше най-щастливата девойка в Юта.

ГЛАВА 3

ДЖОН ФЕРИЪР РАЗГОВАРЯ С ПРОРОКА

Изминаха три седмици, откакто Джеферсън Хоуп и другарите му напуснаха Солт Лейк Сити. Сърцето на Джон Фериър се свиваше при мисълта, че му предстои раздяла с осиновеното момиче, щом младият мъж се завърне. И все пак, като виждаше как Луси грее от щастие, по-силно от всякакви аргументи, успокояваше се, че не е сбъркал. Дълбоко в душата си Фериър отдавна бе твърдо решил, че нищо не е в състояние да го принуди да омъжи дъщеря си за мормон. За него това би било не брак, а срам и позор. Както и да гледаше на мормонското учение, по този въпрос беше непреклонен. Налагаше се обаче да си държи устата затворена, защото в тези времена проявата на свободомислие в Земята на светците криеше опасност.

Да, криеше опасност, при това толкова голяма, че дори и най-праведните светци се осмеляваха да споделят религиозните си схващания единствено шепнешком, да не би думите, излезли от устата им, да бъдат изтълкувани погрешно и да им навлекат светкавично отмъщение. Жертвите на преследванията сами се бяха превърнали в преследвачи, и то от най-ужасен вид. Нито инквизицията в Севиля, нито тайните италиански общества са разполагали с такъв страшен механизъм като онзи, който хвърляше сянка над а Юта.

Организацията всяваше двойно по-голям страх, понеже всичко, свързано с нея, бе скрито и загадъчно. Нито я виждаха, нито я чуваха, но се знаеше, че е всесилна и всемогъща. Човекът, противопоставил се на мормонската църква, изчезваше и никой не знаеше къде е и какво му се е случило. Жена му и децата го очакваха у дома, но нямаше случай бащата да се завърне и да разкаже как се е чувствувал в ръцете на неговите съдници. Всяка непремерена приказка или прибръзано действие водеха до унищожение и въпреки това никой не знаеше от какво естество е тази ужасна заплаха, надвиснала над хората. Нищо чудно, цял живот трепереха от страх и дори в затътената пустош не смееха да споделят, макар и шепнешком, какви съмнения ги измъчват. В началото тази

неясна и страшна власт засягаше само ония непокорни глави, които, прегърнали мормонската вяра, след време пожелаха да я променят или да я напуснат. Скоро обаче гоненията взеха широк обхват. Жени за брак не достигаха, а за каква полигамия да се говори, щом жените сред населението намаляват? Доктрината се проваляше. Плъзнаха странни слухове – слухове за избити заселници и оплячкосани лагери в места, където никога не е имало бандити. В харемите на старейшините се появяваха нови съпруги – викащи и плачещи жени, на чиито лица имаше следи от ужас, който не можеше да се забрави. Замръкнали из планините пътници разказваха за банди въоръжени и маскирани мъже, прокрадващи се безшумно в планината. Тези приказки и слухове придобиваха плът и кръв, уголемяваха се двукратно и трикратно и накрая получаваха определено реално изражение. И до ден-днешен няма отдалечено ранчо на Запад, където името шдата Данайт', Ангелите мъстителите, да не звучи като зловещо проклятие.

По-големите подробности, научавани за организацията, поставила такива ужасни цели, вместо да намалят, увеличаваха страха, който се появяваше у хората. Никой не знаеше кои са членовете на това безжалостно общество. Имената на участниците в кървавите и насилнически дела, извършвани в името на вярата, се пазеха в дълбока тайна. Приятелят, с когото човек споделяше своите опасения по отношение пророка и неговата мисия, можеше да се окаже между ужасните отмъстителите, идващи нощем с огън и меч, за да си разчистят сметките. За това всеки се боеше от съседа си и никой не доверяваше съкровениите си мисли.

Една сутрин, когато Джон Фериър се готвеше да тръгне за полето, резето на Портата издрънча и като погледна през прозореца, стопанинът видя, че по алеята към къщи иде едър риж мъж на средна възраст. Фериър се уплаши до смърт, понеже човекът бе не друг, а великият Бригам Янг. Разтреперан от глава до пети (тъй като знаеше, че такова посещение не е на добро), Фериър се спусна към вратата, за да посрещне мормонския водач. Янг обаче отговори хладно на приветствията му и с безизразно лице го последва до гостната.

– Братко Фериър – започна той, като седна и погледна изпитателно фермера изпод светлите си клепки, – досега праведните вярващи бяха твои добри приятели. Взехме те с нас, когато гладуваше в пустошта, разделихме храната си с тебе и те доведохме здрав и читав в Долината на избраните, дадохме ти достатъчно земя и ти позволихме да натрупаш богатство, докато те закриляхме. Така ли е?

– Така е – съгласи се Джон Фериър.

– В замяна ти бяхме поставили само едно условие: да прегърнеш правата вяра и целият ти живот да е посветен на нея. Ти обеща да го сториш, но ако са истина приказките, които се носят, не си удържал на думата си.

– С какво не съм удържал? – възрази му Фериър, като размаха ръце. – Не внасям ли в общата хазна? Не посещавам ли храма? Не...

– А къде са жените ти? – попита Янг и се огледа. – Повикай ги, искам да ги поздравя.

– Вярно е, че не се ожених – каза Фериър. – Но жените бяха малко, а имаше много мъже, по-заслужили от мене. Не съм изпитвал самота, дъщеря ми се грижеше да съм добре.

– Тъкмо за дъщеря ти искам да поговорим – подхвана мормонският водач. – Тя се превърна в цветето на Юта, на нея гледат благосклонно много от първенците на тази земя. – Джон Фериър мислено изпъшка. – За нея тръгнаха приказки, които с радост бих отминал, приказки, че е обещана на някакъв неверник. Сигурно е слух, разпространяван от безделници. Какво е тринадесетото правило от законника на светия Джоузеф Смит? – Нека всяка девойка от правата вяра се омъжи за човек от избраните, защото, ако се омъжи за неверник, ще извърши тежък грях. При това положение не е възможно ти, който си ревностен мормон, да позволиш на дъщеря си подобно опущение.

Джон Фериър не отговори, но неспокойно въртеше в ръце камшика си.

– Този въпрос ще послужи за проверка на цялата ти вяра, такава е решението на Тайния съвет на четиримата. Момичето е младо, затова не настояваме да се омъжи за побелял старец, нито ще ѝ попречим да направи своя избор. Ние, старейшините, имаме много юници', но и децата ни трябва да бъдат осигурени. Стангърсън има син, Дребър има син – всеки от тях с радост би приветствувал дъщеря ти в дома си. Нека тя си избере един от двамата. Те са млади, богати и от правата вяра. Какво ще кажеш?

Известно време Фериър мълча, сключил вежди. Накрая рече:

– Дайте ни време. Дъщеря ми е много млада, може да се каже, че още не е за женене.

– Ще разполага с един месец, за да си избере – каза Янг и се надигна. – В края на месеца ще ни съобщи решението си.

Посетителят вече прекрочваше прага, когато се обърна. Лицето му бе почервеняло, очите святкаха. Гласът му прогърмя:

– Ако ти, Джон Фериър, противопоставиш своето слабоволие на

заповедта, дадена от Светата четворица, по-добре щеше да е, ако сега скелетите на двама ви се белееха в Сиера Бланко!

И като направи заплашителен жест, Янг прекрачи прага и чакълът по аляята захрущя под тежките му стъпки.

Джон Фериър все още седеше, опрял лакът на коляното си, и размишляваше как да съобщи за случилото се на дъщеря си, когато една нежна ръка покри неговата и като вдигна очи, фермерът видя девойката. Още щом зърна бледото ѝ, уплашено лице, той разбра, че тя е чула разговора.

– Не зависеше от мене – каза тя в отговор на погледа му. – Гласът му отекваше в цялата къща. О, татко, какво ще правим сега?

– Не бой се – успокой я той, привлече я към себе си и прокара едрата си, груба длан по кестенявите ѝ коси. – Все ще измислим нещо. Нали не си открила, че чувствата ти към младежа са охладнели?

В отговор Луси само изплака и стисна ръката му.

– Не са, разбира се. Не бих се зарадвал, ако ми кажеш обратното. Джеферсън е хубав момък, християнин е, за разлика от тая пасмина тук, независимо от молитвите и проповедите им. Утре един човек заминава за Невада и ще успее да му изпратя съобщение в каква клопка сме попаднали. Ако съм го преценил вярно, той ще се върне със скорост, надминаваща електрическите телеграфи.

Луси се засмя през сълзи на бащиното си сравнение и каза:

– А когато дойде, ще ни даде най-добрия съвет. Само за тебе се страхувам, скъпи татко. Носят се такива ужасни слухове за хората, опълчили се срещу Пророка, винаги ги сполетява беда.

– Но ние още не сме се опълчили – напомни ѝ Фериър. – Има време докато ни връхлети бурята. Остава ни цял месец, а когато изтече, според мен ще е най-добре да се махнем от Юта.

– Да напуснем Юта?

– Горедолу така може да се каже.

– Ами фермата?

– Ще съберем пари, колкото можем, а другото ще оставим. Да си призная, Луси, неведнъж ми се е искало да го сторя. Не ми се нрави да превивам гръб пред когото и да е, както правят тук хората пред проклетия Пророк. Роден съм свободен американец и не мога да свикна с тая работа. Май съм много стар да се уча. Ако Янг вземе да се навърта около фермата, не е изключено да се натъкне на заряд едри. сачми, изстреляни срещу него.

– Но те няма да ни позволят да заминем! – възпротиви се дъщеря

му.

– Почакай да се върне Джеферсън, лесно ще се оправим. А междувременно се успокой, дъще, и гледай очите ти да не са подути от плач, иначе, като те види, той ще ме направи на нищо. Няма от какво да се страхуваш, няма никаква опасност.

Джон Фериър изрече тези утешителни слова с доста уверен глас, но Луси все пак забеляза, че вечерта баща ѝ положи особени грижи да заключи вратите и старателно изчисти и зареди ръждясалата ловджийска пушка, окачена на стената в спалнята му.

ГЛАВА 4 БЯГСТВО И СПАСЕНИЕ

На другата сутрин след разговора с мормонския Пророк Джон Фериър отиде в Солт Лейк Сити и като намери своя познат, готвещ се да тръгне за Сиера Невада, му повери посланието до Джеферсън Хоуп. В него съобщаваше на младия човек за надвисналата над тях опасност и за голямата необходимост от завръщането му. Щом уреди този въпрос, Фериър малко се успокои и си тръгна за дома с полекнало сърце.

Когато наближи фермата, с изненада забеляза, че и на двата стълба до портата има вързани коне. Още повече се изненада, като влезе, защото завари двама млади мъже, заели гостната му. Единият, с издължено, бледо лице, се беше отпуснал на стола люлка, опрял вдигнатите си крака върху печката. Другият – младежът с дебел врат и груби черти на подпухналото лице – стоеше пред прозореца с ръце в джобовете и си подсвиркваше известен църковен химн. И двамата кимнаха за поздрав на влезлия Фериър, а после седналият заговори:

– Може би не ни познавате – каза той. – Пред вас е синът на старейшината Дребър, а аз съм Джоузеф Стангърсън, с когото пътувахте през пустошта, когато Бог протегна ръка и ви прибра в истинското паство.

– Както ще прибере всички народи, като му дойде времето – каза другият с гъгвив глас. – Той може и да се бави, но никого не забравя.

Джон Фериър сдържано се поклони. Беше отгатнал кои са посетителите.

– Дойдохме – продължи Стангърсън, – посъветвани от нашите бащи, с молба да дадете ръката на дъщеря си на онзи от нас, който изглежда подходящ и на двама ви. Понеже аз имам само четири жени, а брат Дребър има седем, струва ми се, че моето основание е по-голямо.

– Не, не, братко Стангърсън – извика другият. – Не е въпрос колко жени има човек, а колко може да издържа. Моят баща ми подари мелниците си, така че сега аз съм по-богатият.

– Но аз имам по-добри изгледи – каза приятелски първият. – Когато бог вземе баща ми, ще стана собственик на щавачницата и на кожарската фабрика. Пък и съм по-възрастен от тебе, с по-висок ранг в църквата.

– Нека момичето реши – предложи младият Дребър и самодоволно се ухили на отражението си в стъклото. – Всичко ще зависи от нейното решение.

По време на този диалог Джон Фериър стоеше вбесен на прага и едва се сдържа да не заиграе с камшика по гърбовете на посетителите. Накрая тръгна към тях и каза:

– Вижте какво, когато дъщеря ми ви повика, можете да дойдете, но дотогава кракът ви да не стъпва тук!

Двамата млади мормони го изгледаха изумено. Според тях съперничеството им за ръката на девойката беше най-голямата чест, която можеше да окажат на нея и на баща ѝ.

– Стаята може да се напусне от две места: през вратата и през прозореца – изкрещя Фериър. – Откъде ще предпочетете?

Мургавото му лице изглеждаше толкова свирепо, а костеливите ръце – толкова страшни, че посетителите скочиха и побързаха да се измъкнат. Старият фермер ги последва до вратата.

– И ми съобщете, когато се споразумеете – язвително подхвърли той.

– Ще си платиш за това! – извика Стангърсън, пребледнял от гняв. – Не зачете Пророка и Съвета на четворицата! Ще се разкайваш до сетния си час!

– Ще усетиш колко е тежка ръката господна! – извика и младият Дребър. – Бог ще вдигне десница и ще те поразии!

– Да взема аз да ви поразя тогава! – възкликна яростно Фериър и щеше да изтича горе в спалнята си за пушката, ако не беше Луси, която го хвана за ръката и го спря. Преди да се отскубне от нея, изтрополяха копитата и стана ясно, че мормоните вече се отдалечават.

– Лицemerни нехранимайковци! – извика Фериър и избърса потта от челото си. – Бих предпочел да те видя в гроба, момичето ми, отколкото да се омъжиш за някого от тях!

– Аз мисля същото, татко – каза развълнувано Луси, – но Джеферсън скоро ще си дойде.

– Да, няма да се забави. И колкото по-скоро е тук, толкова по-

добре, защото не знаем какво може да предприемат.

Наистина беше крайно време някой да подкрепи със съвети и мощ упорития стар фермер и неговата осиновена дъщеря. От създаването на мормонското селище до този миг не беше имало такъв случай на явно неподчинение спрямо властта на старейшините. Щом за дребни грешки наказваха сурово, каква ли съдба щеше да сполети този несравним размирник? Фериър знаеше, че нито богатството, нито общественото му положение щяха да го отърват. Други, не по-малко известни и богати от него, биваха тайно отвлечани, а имотът им предаван на църквата. Фериър беше храбър мъж, но се разтреперваше пред неясната, мрачна заплаха, надвиснала над него. Можеше да срещне очи в очи всяка откритая опасност, ала напрежението на очакването го изнервяше. Криеше обаче страховете си от Луси и се преструваше, че не смята положението за сериозно, но тя с проникновението на обичащите добре разбираше, че баща ѝ е притеснен.

Фериър предполагаше, че Янг ще му изпрати някакво послание или ще протестира заради държанието му, и не грешеше, но всичко се прояви в съвсем неочаквана форма. На следващата сутрин, когато стана, за свое учудване Фериър откри квадратно листче хартия, забодено на завивката му точно над гърдите. На него беше написано ясно с разкривени букви: „Дават ти се двацет и девет дни, за да се поправиш, а после —“. Чертицата вдъхваше повече страх от всяка друга заплаха. Джон Фериър много се озадачи как предупреждението се е появило в стаята му след като слугите спяха в пристройка навън, а всички врати и прозорци бяха здраво залостени. Той смачка листчето и не каза на дъщеря си нищо за случилото се, но усети, че го полазват тръпки. Сроктът от двацет и девет дни явно беше остатъкът до месеца, отпуснат му от Янг. Каква сила или храброст можеше да се противопостави на враг с такава тайнствена власт? Ръката, забола бележката, можеше да забие нож в сърцето му и Фериър никога нямаше да узнае кой е причинил смъртта му.

Още по-голям бе потресът му на следващата сутрин. Бяха седнали да закусват, когато Луси извика учудено и посочи нагоре. В средата на тавана беше изписана цифрата 28, вероятно с овъглена съчка. Дъщеря му не разбра за какво става дума, а и той не ѝ го разясни. През нощта Фериър не спа, а седя на стража с пушката. Не чу и не видя нищо, но на сутринта цифрата 27 беше изписана с боя на входната врата.

Така дните се нижеха и всяка сутрин фермерът откриваше, че невидимите му врагове следят сметката и винаги отбелязват на някое видно място колко дни му остават до края на милосърдната отсрочка.

Понякога фаталните цифри се появяваха на стената, друг път на пода, а се случваше и да са изписани върху малки картони, закачени на портата или на оградата. Колкото и да дебнеше, Джон Фериър не можа да установи как се появяват ежедневните предупреждения. Всеки пореден път го обземаше почти суеверен страх. Отслабна, изнерви се и погледът му стана неспокоен като на преследван звяр. Остана му да се надява само на едно: че младият ловец ще пристигне от Невада.

Двайсет се смени от петнайсет, петнайсет – от десет, а вест от заминалия нямаше. Цифрите непрекъснато се смалваха, но Джеферсън Хоп не се завръщаше. Всякога, когато по пътя се чуеше тропот от копита или някой колар подвикнеше на впряга си, Фериър изтичваше до портата, мислейки, че най-после помощта е дошла. Накрая, когато петицата бе заменена с четворка, а после с тройка, фермерът се обезсърчи и престана да се надява на избавление. Знаеше, че е обречен, както е без другар и не познава добре планините около селището. По-често използваните пътища бяха строго наблюдавани и пазени, никой не можеше да мине по тях без разрешение от Съвета. Накъдето и да тръгнеше Фериър, изглежда, нямаше да избегне удара, който заплашваха да му нанесат. И все пак старият човек не се поколеба за решението си да се раздели с живота, но да не се съгласи с това, което смяташе безчестие за дъщеря си.

Една вечер той седеше сам, потънал в дълбок размисъл за сполетелите го беди, и напразно търсеше някакъв изход. Тази сутрин видя цифрата две върху стената на къщата, а следващият ден бе последният от определения срок. Какво ли щеше да се случи тогава? Всякакви неясни и ужасяващи картини изникваха в съзнанието му. А дъщеря му... Какво щеше да стане с нея след неговата смърт? Нямаше ли избавление от невидимата мрежа, преграждаща пътя им от всички страни? При мисълта за собственото си безсилие Фериър подпря глава на масата и заплака.

Но какво беше това? В настъпилата тишина се чу слаб стържещ звук – леко, но много отчетливо сред безмълвието на нощта. Идваше откъм входната врата. Фериър се промъкна в преддверието и напрегна слух. Известно време последва пауза, после слабият, едва доловим звук се повтори. Изглежда, някой лекичко почукваше по една от дъските на вратата. Дали беше среднощен убиец, дошъл да изпълни присъдата на тайния трибунал? Или техен агент с поръчението да отбележи, че е дошъл последният ден на отсрочката? Джон Фериър чувствуваше, че мигновената смърт е за предпочитане пред напрегнатото очакване, което опъва нервите и вледенява сърцето му. Той скочи, дръпна резето и

широко отвори вратата.

Навън цареше тишина и спокойствие. Нощта беше ясна, ярките звезди блещукаха в небето. Фериър се взря в градината пред къщата, в оградата и портата, но нито там, нито по пътя имаше жива душа. Той въздъхна облекчено, после се втрени вляво и вдясно и накрая случайно погледна право в нозете си, където за свое голямо учудване видя проснат ничком човек, разперил ръце и крака.

Тази гледка така го стресна, че фермерът се облегна на стената, притиснал гърло с ръка, за да задуши желанието си да извика. Първата му мисъл беше, че това е тялото на ранен или умиращ, но както гледаше, забеляза, че човекът пълзи по земята, и се вмъква в преддверието бързо и безшумно като змия. Вече вътре, той скочи на крака, затвори вратата и разкри пред изумения фермер свирепото си лице, излъчващо решителност – лицето на Джеферсън Хоуп.

– Милостиви боже! – зяпна Джон Фериър. – Толкова ме уплаши! Как ти хрумна да влезеш по тоя начин?

– Дай ми нещо за ядене – каза Джеферсън с дрезгав глас. – От две денонощия хапка не съм сложил в уста. – И той се нахвърли като изгладнял вълк върху студеното месо и хляба, останали неприбрани на масата от вечерята на стопанина. – Луси добре ли е? – попита той, като утоли глада си.

– Да. Не знае за опасността – отвърна Фериър.

– Това е добре. Наблюдават къщата от всички страни, затова се наложи да пълзя. Може и да са много хитри, ама не са чак толкова хитри, та да хванат един ловец, обучен от орегонски индианци.

Сега, когато виждаше пред себе си верен съюзник, Джон Фериър се промени. Сграбчи мургавата ръка на младия мъж и я разтърси сърдечно.

– Ти си човек, заслужаващ уважение – каза той. – Малко са тези, които биха дошли да разделят с нас опасността и бедата.

– Право казваш, приятел – съгласи се младият ловец. – Почитам те, но ако беше сам в тая работа, щях да си помисля дали да си пъхам главата в гнездото на осите. Дължиш идването ми на Луси и ако я сполети нещастие, преди това родът – Хоуп ще остане с един човек по-малко в Юта.

– Какво ще правим?

– Утре е последният ти ден и ако не предприемеш нещо тази нощ, свършено е с тебе. В Орловата клисура съм оставил едно муле и два коня. Колко пари имаш?

– Две хиляди долара в злато и пет хиляди в банкноти.

– Ще стигнат. И аз имам да добавя толкова. Ще тръгнем за Карсън през планините. Най-добре събуди вече Луси. Хубаво, че слугите спят извън къщата.

Докато Фериър отиде да подготви дъщеря си за предстоящото пътуване, Джеферсън Хоуп събра всичката храна, която успя да намери, в малък вързоп и напълни една каменинова делва с вода, защото от опит знаеше, че планинските кладенци са малко на брой и на големи разстояния. Тъкмо приключи, и дойде фермерът с дъщеря си, облечена и готова за тръгване. Дватама влюбени размениха горещи поздравии, но набързо, защото нямаше нито миг за губене, а им предстоеше трудна задача.

– Трябва да тръгнем веднага – каза Джеферсън Хоуп тихо и решително, като човек, съзнаващ голямата заплаха, но готов да я посрещне, без да му мигне окоето. – Наблюдават и предния, и задния вход, обаче можем да се измъкнем предпазливо през страничния прозорец и да прекосим нивите. Стигнем ли до пътя, ще ни остават само две мили до клисурата, където чакат конете. Призори трябва да сме изминали половината път през планината.

– Ами ако ни спрат? – попита Фериър.

Хоуп потупа револвера, който се подаваше от пазвата на ризата му.

– Ако са твърде много, за да се справим с тебе, ще вземем дваматри с нас – каза той със зловеща усмивка.

Угасиха всички лампи в къщата и Фериър надникна от тъмния прозорец към нивята, доскоро негови, които трябваше да остави завинаги. От дълго време се подготвяше за тази жертва, защото мисълта за честта на благоденствието на дъщеря му натежаваше пред съжалението, че с богатството му е свършено. Всичко изглеждаше толкова мирно и щастливо – листата на дърветата шумоляха, над обширното житно поле цареше тишина и човек трудно можеше да си представи смъртта, дебнеща отвсякъде. Но преbledнялото и каменно лице на младия, ловец говореше, че като се е приближавал към къщата, е видял достатъчно, за да се увери в това.

Фериър взе торбата със златото и банкнотите, Джеферсън Хоуп понесе оскъдните провизии и водата, а за Луси остана вързопче с някои от по-ценните ѝ вещи. Отвориха прозореца много бавно и предпазливо, почакаха да изплува тъмен облак и да стъсти донякъде мрака и после един по един се спуснаха в градинката. Приведени и затаили дъх, те се промъкнаха през нея, стигнаха до заслона на живия плет и вървяха по края, докато се добраха до пролука, водеща към полето. В същия миг младият мъж дръпна спътниците си към тъмното убежище на оградата, където те

останаха да лежат безмълвни и разтреперени.

Добре, че благодарение на ловуването из прерията Джеферсън Хоуп бе придобил слуха на дива котка. Едва успяха да се снишат, когато на няколко ядра от тях се чу тъжният вик на планинска улулица. Тук-си наблизко извикаха в отговор. Веднага след това от пролуката, към която се бяха насочили, се показа неясен, тъмен силует, отново се чу уговореният сигнал – жалният глас на улулица – и от мрака изникна втори мъж.

– Утре в полунощ – каза първият, който явно ръководеше. – Когато козодоят извика три пъти.

– Разбрано – потвърди вторият. – Да съобщя ли на брат Дребър?

– Предай му, а той да предаде на останалите. Седем без девет!

– Пет без седем! – каза вторият и двете фигури се отдалечиха в различни посоки. Последните им думи явно представляваха нещо като парола и отговор. Веднага щом стъпките им заглъхнаха в далечината, Джеферсън Хоуп скочи на крака, помогна на спътниците си да минат през пролуката и ги поведе през полето неимоверно бързо, като подкрепяше, и почти носеше девойката, когато тя нямаше сили да продължи.

– Давайте, давайте! – подканяше ги тихо той от време на време. – Минахме през постовете, всичко зависи от бързината ни. Хайде!

Щом стигнаха до шосето, започнаха да се придвижват по-успешно. Само веднъж се натъкнаха на мормон, но мигом се спотаиха в една нива и така избегнаха разпознаването. Недалече от града ловецът тръгна по отклоняваща се тясна и камениста пътека, водеща към планините. Над главите им тъмнееха два остри зъбера, а проломът, който ги разделяше, беше Орловият каньон – там ги очакваха конете. С безпогрешен усет Джеферсън Хоуп откриваше пътеката между високите канари и по изсъхналото речно корито, докато не стигнаха до закътаното място в заслона на скалите, където бяха оставени верните животни. Качиха девойката на мулето, старият Ферийър, стиснал торбата с парите, яхна единия кон, а Джеферсън поведе втория по надвисналата над пропаст опасна пътека.

Преживяването би смаяло всеки, който не е свикнал да среща без страх и най-дивите приумици на Природата. От едната страна сурово и заплашително се издигаше зъбер, висок може би над хиляда стъпки. По напуканата му повърхност имаше дълги базалтови стълбове, наподобяващи ребра на вкаменено чудовище. От другата страна се виждаха безредно отрупани скали и камъни, така че да се прекоси оттам бе невъзможно. В средата минаваха неравните пътечки, толкова тесни на места,

че се налагаше хората да се движат в индианска нишка – само опитни ездачи биха могли да вървят по такава стръмнина. И все пак, независимо от всички опасности и трудности, бегълците напредваха с леко сърце, защото всяка стъпка увеличаваше разстоянието между тях и ужасната тирания, от която се махаха.

Скоро обаче получиха доказателство, че все още се намират под юрисдикцията на Светците. Бяха стигнали до най-страшната и тежка част от прехода, когато девойката изплашено извика и посочи нагоре. Върху една скала, надвиснала над пътеката, на фона на небето ясно се различаваше силуетът на самотен часовей. В същия миг той ги забеляза, извика по военному „Койиде?“ и гласът му отекна в тишината на клисурата.

– Пътници за Невада – отвърна Джеферсън Хоуп, сложил ръка на пушката, окачена на седлото му.

– С чие разрешение?

– На Светата четворица – отвърна Фериър. Животът сред мормоните го беше научил, че по-върховна власт от тази няма.

– Седем без девет? – извика часовейът.

– Пет без седем! – веднага му отговори Джеферсън Хоуп, като си спомни чутата в градината парола.

– Минавайте и бог да ви пази! – чу се гласът отгоре. Оттатък поста пътеката се разширяваше и можеха да подкарат конете в тръс. Озърнаха се назад, видяха самотния часовей, облегнат на пушката си, и разбраха, че оставят зад гърба си последната стража на Избрания народ, а пред тях е свободата.

ГЛАВА 5 АНГЕЛИТЕ МЪСТИТЕЛИ

Цяла нощ вървяха през плетеницата от клисури по неравни, каменисти пътеки. Неведнъж се отклоняваха, но Хоуп добре познаваше планината и отново ги връщаше на верния път. На зазоряване пред очите им се разкри величествена, макар и сурова красота. От всички страни ги ограждаха високи, покрити със сняг върхове, които сякаш надничаха един през друг към далечния хоризонт. Толкова стръмни бяха скалистите склонове отстрани, че сякаш боровете и елите, надвиснали над главите им, можеха да се стоварят върху тях само от повее на вятъра. Страхът на бегълците не беше съвсем неоснователен, понеже из пустинната

долина се виждаха купища дървета и камъни, срутили се тъкмо по този начин. И сега, докато те минаваха, една голяма скала се откърти и се свлече с глух тътен, отекващ в тихите клисури, а уморените коне се стреснаха и препуснаха в галоп.

Когато слънцето бавно се издигна над хоризонта на изток, снежни шапки на върховете припламнаха една подир друга като увеселителни фенери, докато накрая блеснаха поруменели. Това величествено представление разведри сърцата и тримата бегълци усетиха нов прилив на сили. Стигнаха до буен поток, идещ от една странична клисура, спряха, напоиха конете и набързо хапнаха. Луси и баща ѝ с голяма радост биха почивали по-дълго, но Джеферсън Хоуп бе неумолим.

– Вече са тръгнали по следите ни – каза той. – Всичко зависи от бързината ни. Стигнем ли здрави и читави в Карсън, можем да почиваме до края на живота си.

През целия ден те с мъка се придвижваха през проломите, а привечер пресметнаха, че са оставили враговете си на повече от трийсет мили. Щом падна нощта, спряха се в подножието на една надвиснала кана-ра, където скалите им предлагаха заслон от хладния вятър, скупчиха се, за да се топлят, и доволно спаха няколко часа. Станаха обаче още по тъмно и отново потеглиха. Не бяха забелязали да ги преследват и Джеферсън Хоуп започна да си мисли, че са се измъкнали от лапите на ужасната организация, чийто гняв бяха предизвикали. Но той нямаше представа колко далече може да стигне мъртвата хватка на мормоните и не предполагаше, че скоро тримата ще бъдат уловени в капан и унищожени.

Към пладне на втория ден от тяхното бягство оскъдният им запас от провизии започна да се стопява. Ловецът обаче съвсем не се притесни, понеже в планината имаше дивеч и често му се беше случвало да разчита на пушката, за да задоволи насъщните си нужди. Той избра закътано местенце, струпа на куп сухи клони и запали буен огън, на който да се стоплят другарите му, понеже вече се намираха почти на пет хиляди стъпки над морското равнище и студеният въздух пронизваше. После върза конете, взе си довиждане с Луси, метна пушката на рамо и тръгна да си опита късмета. Обърна се и видя стареца и девойката, клекнали до разпаления огън, а конете и мулето стояха притихнали по-отзад. Сетне на пътя му се изпречиха скали, които, скриха всичко от погледа му.

Извървя две мили през проломите, без да открие нещо, но по следите върху стволите и по други признаци разбра, че в околността се навъртат много мечки. Накрая, след два-три часа безплодно търсене, той

се отчая и реши да се връща, но тъкмо тогава погледна нагоре и сърцето му радостно трепна. В самия край на един издаден зъбер, на триста-четиристотин стъпки над главата му се бе изправило животно, наподобяващо донякъде на домашна овца, но въоръжено с чифт огромни рога. Дивият овен сигурно пазеше стадото си, скрито от очите на ловеца, и за щастие стоеше обрънат с гръб към него, та не го беше забелязал. Хоуп легна по корем, опря пушката си на една скала и дълго и внимателно се прицелва, преди да натисне спусъка. Овенът подскочи във въздуха, задържа се за миг на ръба на пропастта и после се сгромоляса в долината.

Животното не беше удобно за носене, затова ловецът се задоволи да отреже единия бут и част от месото над него. После нарами трофея и забърза обратно по следите си, защото скоро щеше да се стъмни. След малко обаче осъзна затруднението, пред което бе изправен. Обзет от нетърпение, Хоуп се беше отдалечил много от познатите клисури и сега се чудеше как да разбере по коя пътека може да се върне. Долината, където ловува, се разклоняваше на множество теснини, които дотолкова си приличаха, че той не можеше да се ориентира. Вървя по един от проломите около миля, но накрая стигна до планински поток, който със сигурност виждаше за първи път. Убеден, че се е заблудил, Хоуп пое по друга долина, но резултатът беше същият. Нощта се спускаше бързо, вече почти се стъмни, когато той най-после попадна на познат пролом. Дори тогава обаче не стана по-лесно да следва пътеката, понеже луната още не беше изгряла, а високите скалисти склонове сгъстяваха мрачината. Приведен под товара си, изнурен от направените усилия, Хоуп едва се влачеше, като се насърчаваше с мисълта, че всяка стъпка го приближава до Луси и че храната, която носи, ще им стигне до края на пътешествието.

След време се добра до началото на пролома, където бе оставил двамата си спътници. Дори в тъмното успя да разпознае очертанията на околните зъбери. Каза си, че сигурно го чакат с нетърпение, защото го нямаше близо пет часа. С ликуващо сърце Хоуп сложи ръце на устата си и долината откликна на звънкия му поздрав, в знак че си е дошъл. Ослуша се, но отговор не последва. Само собственият му вик отекваше из мрачните смълчани клисури и се завръщаше многократно при него. Хоуп отново извика, още по-високо от преди, и отново не чу дори шепот оттам, където бе оставил неотдавна приятелите си. Обзе го неясен, смътен страх и той хукна обезумял напред, като изпусна в бързината скъпоценния товар.

След завоя на пътеката пред очите на Хоуп се показа точно

мястото, където бе запалил огъня. Жарта от изгорелите дърва все още припламваше, но си личеше, че никой не е наглеждал огъня след тръгването на ловеца. Наоколо цареше все същата мъртвешка тишина. Хоуп разбра, че страховете му са основателни, и хукна към останките от огъня. Наблизо нямаше жива душа, животните, мъжът и девойката бяха изчезнали. Ясно беше, че в отсъствието на младия човек се е случило ужасно нещастие, нещастие, помело всички, без да остави следа зад себе си.

Зашеметен и потресен от този удар, Джеферсън Хоуп усети, че главата му се върти, и трябваше да се подпре на пушката, за да не падне. В същността си обаче той беше човек на действието и бързо дойде на себе си след този пристъп на слабост. Грабна недоизгорял клон от гаснещия огън, раздуха го, за да пламне, и тръгна да огледа с негова помощ малкия лагер. Навсякъде земята бе утъпкана от конски копита, следователно бегълците са били нападнати от голяма група ездачи, а посоката на дирите говореше, че са тръгнали към Солт Лейк Сити. Дали бяха отвели двамата му спътници? Хоуп почти повярва, че е така, когато погледът му привлече нещо, от което всеки нерв в тялото му се опъна като струна. Малко встрани от бивака видя невысока могила червеникава пръст, със сигурност липсваща преди. Не можеше да се съборка с нищо, беше пресен гроб. Младият ловец се приближи и видя забита в пръстта разклонена пръчка с парче хартия, набучено отгоре. Надписът беше кратък, но съществен.

Джон Фериър

бивш жител на Солт Лейк Сити, починал на 4 август 1860 г.

Значи непреклонният старец, с когото Хоуп се раздели съвсем наскоро, вече не беше между живите и това бе цялата му епитафия. Джеферсън Хоуп се заозърта обезумял, да не би да има и втори гроб, но не видя нищо повече. Ужасните преследвачи бяха отвлекли Луси, за да определят съдбата ѝ според замисъла си – да я пратят в харема на някой от синовете на старейшините. Когато младият човек осъзна, че участта на Луси е предрешена, а той е безсилен да предотврати това, обзе го желанието да бъде заедно със стария фермер, намерил най-подир покой в тищото кътче.

Отново обаче дейният му дух пропъди унеса, породен от отчаянието. Щом не му оставаше нищо друго, Хоуп можеше да посвети живота си на отмъщението. Заедно с несломимото си търпение и постоянство,

той притежаваше и качеството да се спотайва, докато му дойде времето – сигурно придобито от индианците, сред които бе живял. Както стоеше край изоставения огън, Джеферсън Хоуп разбра, че скръбта му би се уталожила единствено от възмездието – пълно и докрай, раздадено на враговете със собствената му ръка. Той твърдо реши да посвети силната си воля и неукротимата си енергия на тази цел. Със зловещо и преbledняло лице младият човек се върна по стъпките си до там, където бе захвърлил храната, и като стъкна гаснещия огън, опече месо, което да му стигне за няколко дни. Прибра го във вързоп и колкото и да беше уморен, тръгна по планинската пътека по следите на Ангелите мъстителите.

Пет дни Хоуп се тътри уморен, с разтреперени нозе през проломи-те, откъдето бе минал на кон. Нощем се просваше на скалите и дремваше за няколко часа, но винаги още преди зазоряване успяваше да извърви доста път. На шестия ден стигна до Орловия каньон, откъдето започна злощастното им бягство. Оттам вече се виждаше родината на Светците. Съсипан и изтощен, той се подпря на пушката си и размаха законително измършавялата си ръка към притихналия град, прострял се на широко в ниското. И както гледаше, забеляза, че по някои от по-големите улици са окачени знамена и други свидетелства за празник. Все още размишляваше какво ли значи това, когато чу тропот на копита и насреща му се зададе ездач. Когато приближи, Хоуп разпозна в него един мормон на име Каупър, на когото беше правил разни услуги на времето. И щом Каупър стигна до него, Хоуп го спря с намерението да узнае каква е съдбата на Луси Фериър.

– Аз съм Джеферсън Хоуп – каза му той. – Помниш ме, нали? Мормонът се взря в него с нескрито учудване – наистина беше трудно да се съгласи, че този окъсан, мръсен скитник с мъртвешки бледо лице и свиреп, безумен поглед, е някогашният напет млад ловец. Щом обаче човекът се увери, че това е Хоуп, учудването му отстъпи място на сачисване.

– Трябва да си луд да дойдеш тук – извика той. – Ако ме видят, че говоря с тебе, може да се простя с живота. Светата четворица е издала заповед за арестуването ти, защото си помогнал на Фериър и дъщеря му да избягат.

– Не ме е страх нито от светците, нито от заповедта им – каза твърдо Хоуп. – Сигурно знаеш нещо за случая, Каупър. Умолявам те в името на всичко, което е свято за тебе, да ми отговориш на няколко въпроса. Винаги сме били приятели. За бога, не ми отказвай!

– Какво има? – попита притеснен мормонът. – Казвай бързо.

Камъните имат уши, а дърветата – очи.

– Какво стана с Луси Фериър?

– Вчера я омъжиха за младия Дребър. Съвземи се, човече, съвземи се, капка кръв не ти остана по лицето!

– Не ми обръщай внимание – със слаб глас го прекъсна Хоуп. Дори устните му бяха побелели и той се свлече край скалата, на която се подираше. – Омъжили са я, казваш?

– Омъжиха я вчера. Затова има знамена по Жертвения храм. Младият Дребър и младият Стангърсън се съдърпаха кой да я вземе. И двамата били в групата на преследвачите, Стангърсън застрелял баштата, затова смятал, че има по-голямо право, но когато представили спора си в Съвета, Дребър изложил по-силни доводи, така че Пророка дал на него дъщерята. Според мене обаче никой няма да я притежава дълго, вчера видях на лицето ѝ печата на смъртта. Повече прилича на призрак, отколкото на жена. Да не тръгваш вече?

– Да, тръгвам – каза Джеферсън Хоуп, който се беше надигнал. Лицето му беше като изваяно от мрамор, с твърдо и каменно изражение, а очите му горяха със зли пламъчета.

– Къде отиваш?

– Все едно къде – отвърна той, метна пушката си на рамо, спусна се през клисурата и се прибра в планинските дебри сред бърлогите на дивите зверове, самият той най-свирепият и най-опасният между зверовете.

Предсказанието на мормона се сбъдна напълно. Дали поради ужасната смърт на баща си, дали като последствие от омразната женитба, станала против волята ѝ, но клетата Луси вече не вдигна глава. Започна да вехне и след месец почина. Затънелият ѝ от пианство съпруг, който я беше взел главно заради богатството на Джон Фериър, не изпита дълбока скръб от загубата, но другите му съпруги я жалеха и според мормонския обичай бляха над мъртвата в нощта преди погребението. Те се бяха стгушили около ковчега в ранните утринни часове, когато, за техен неизразим страх и учудване, вратата с трясък се отвори и в стаята влезе свиреп на вид мъж с обво рено лице, облечен в дрипи. Без да погледне или да каже нещо на изплашените жени, той отиде до безмълвното тяло, съхранявало някога чистата душа на Луси Фериър. Наведе се над ковчега и почтително докосна с устни студеното бяло чело, а после свали от ръката ѝ венчалния пръстен. „Няма да я погребат с него!“ – кръвожадно изрева той и докато вдигнат тревога, спусна се по стълбите и изчезна. Толкова странен и кратък беше този епизод, че сигурно и очевидците

трудно са повярвали на очите си и разказите им не са звучали убедително, но имаше неопровержим факт – златното колелце, белязало Луси като невеста, беше изчезнало.

Няколко месеца Джеферсън Хоуп се скита из планините, води странен, дивашки живот и лелея в сърцето си обзелото го свирепо желание за мъст. В града се разчу, че из покрайнините се прокрадва странник, същият, който се мярка из пустинните планински клисури. Веднъж през прозореца на Стангърсън изсвистя куршум и се сплеска в стената на стъпка от него. Друг път, когато Дребър минаваше в подножието на една канара, отгоре му се свлече огромна скала и той едва избегна ужасната смърт, като се хвърли ничком на земята. Двамата млади мормони не изгубиха много време, докато установят причината за тези покушения, и на няколко пъти организираха походи в планините с надеждата, че ще заловят или убият своя враг, но нямаха успех. Тогава те си наложиха предпазната мярка никога да не излизат сами по тъмно и поставиха охрана около домовете си. Постепенно обаче се поотпуснаха, защото противникът им нито се виждаше, нито се чуваше, и те започнаха да се надяват, че времето е охладило жаждата му за мъст.

А далеч не беше така, стана тъкмо обратното. Ловецът имаше твърд, непоколебим характер и обзелото го желание за разплата дотам бе завладяло съзнанието му, че не оставаше място за никакви чувства. Преди всичко обаче Хоуп имаше практическа нагласа. Той скоро разбра, че дори неговият железен организъм не би издържал на безкрайното напрежение, на което той го излагаше. Липсата на покрив и нездравословната храна го съсипваха. Ако умреше като куче в планините, какво щеше да стане с отмъщението му? Но не се ли махнеше, очакваше го именно такава смърт. Хоуп сметна, че с това би улеснил враговете си, ето защо, макар и неохотно, той се завърна в Невадските рудници, за да укрепне и да събере достатъчно пари, с които да преследва целта си, без да страда от лишения.

Възнамеряваше да отсъствува не повече от година, но по стечение на непредвидени обстоятелства му се наложи да не напуска Невада почти пет години. В края на този период обаче той не беше забравил злините и желанието му за мъст оставаше все така силно, както в паметната нощ, когато стоеше до гроба на Джон Фериър. Предрешен и под чуждо име, Джеферсън Хоуп се завърна в Солт Лейк Сити, без да го е грижа за собствения живот, стига да постигнеше онова, което той определяше като справедливост. В града научи лоши вести. Преди няколко месеца сред Избрания народ настъпил разкол, някои по-млади членове на

Мормонската църква въстанали срещу властта на старейшините и като последствие известен брой недоволни напуснали Юта и се отказали от вярата. Сред тях се намираха и Дребър, и Стангърсън. Никой не знаеше къде са отишли. Носеха се слухове, че Дребър е успял да превърне голяма част от имотите си в пари и е все така богат, докато приятелят му Стангърсън е сравнително беден. Нямаше обаче никакви данни за местонахождението им.

Колкото и отмъстителни да са, много хора, изправени пред такава пречка, биха изоставили всяка мисъл за възмездие, но Джефърсън Хоуп не се поколеба нито за миг. Макар да притежаваше малко умения, той се наемаше на всякаква работа и обикаляше от град на град в Съединените щати, за да търси враговете си. Годишите минаваха, черната му коса се прошари, а той все се скиташе – човек, превърнат в копой, насочил съзнанието си към едничката цел на своя живот. Накрая постоянството му бе възнаградено. Само за миг видя лицето, мернало се на един прозорец в Кливланд, щата Охайо, и това му стигна, за да разбере, че човекът, когото преследва, е там. Когато се прибра в сиромашката си квартира, планът му за отмъщение вече беше съставен. За беда обаче и надничачият от прозореца Дребър позна скитника на улицата и прочете присъдата си в очите му. Заедно със Стангърсън, станал негов частен секретар, той побърза да се яви пред мировия съдия и да го уведоми, че ревността и омразата на техен стар съперник поставя живота им в опасност. Същата вечер Джефърсън Хоуп беше задържан и понеже не успя да си намери гарант, остана в затвора няколко седмици. Когато най-после го освободиха, завари къщата на Дребър празна и научи, че двамата със Стангърсън са заминали за Европа.

Отново отмъстителят остана излъган и отново усиллата се омраза го подтикна да продължи преследването. Липсваха му обаче средства – известно време трябваше да се хване на работа и да пести всеки долар за бъдещето пътешествие. Накрая, събрал толкова, че да не умре от глад, Хоуп замина за Европа и тръгна по следите на враговете си от град на град, като припечелваше от най-черен труд, но не смогна да настигне бегълците. Когато се появи в Санкт Петербург, те вече бяха отпътували за Париж, а когато ги последва и там, научи, че току-що са тръгнали за Копенхаген. И в датската столица той пристигна с няколко дни закъснение, а те вече бяха заминали за Лондон, където Хоуп най-после успя да ги открие. А за това, какво се случи в Лондон, най-добре ще е да предадем разказа на стария ловец, старателно записан от доктор Уотсън в неговия дневник, на който вече сме толкова задължени.

ГЛАВА 6

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА СПОМЕНИТЕ НА ДЖОН УОТСЪН, ДОКТОР ПО МЕДИЦИНА

Яростната съпротива на пленника ни всъщност не се дължеше на злостно отношение към самите нас, защото, като се видя в безизходно положение, той се усмихна дружелюбно и изрази надежда, че не е наранил никого при боричкането.

– Предполагам, че ще ме заведете в участъка – каза той на Шерлок Холмс. – Кабриолетът ми е пред къщата. Ако ми развържете краката, ще сляза сам до долу. Не съм вече толкова лек за носене, колкото бях.

Грегсън и Лестрейд се спогледаха, като че смятаха предложението му за доста нагло, но Холмс веднага повярва на думите му и развърза кърпата, с която бяхме стегнали глезените му. Човекът се изправи и се разтърка, сякаш за да се увери, че нозете му отново са свободни. Спомням си, че както го наблюдавах, си казах, че рядко ми се е случвало да виждам мъж с толкова здраво телосложение, а изражението на мургавото му, почерняло от слънцето лице, говореше за решителен и деен дух и правеше същото потресаващо впечатление, както телесната му сила.

– Ако мястото на полицейския началник е свободно, смятам, че вие сте човекът за него – каза Хоуп, взрян с нескрито възхищение в моя съквартирант. – А начинът, по който откривахте следите ми, няма цена.

– Най-добре е да дойдете с мене – каза Холмс на двамата детективи.

– Аз мога да ви закарам – предложи Лестрейд.

– Чудесно! А Грегсън ще седне вътре при мене. Също и вие, докторе. Понеже случаят ви интересува, нищо не пречи да ни придружавате.

С радост се съгласих и заедно слязохме долу. Нашият пленник не направи опит за бягство, а влезе кротко в бившия си кабриолет заедно с нас. Лестрейд се качи на капрата, шибна коня и много скоро пристигнахме. Въведоха ни в една стаичка, където полицейски инспектор записа името на заловения и именага на хората, в чието убийство се обвиняват. Служителят беше белолик, апатичен човек, който изпълняваше задълженията си вяло и машинално.

– Задържания, ще бъде изправен пред съда до края на седмицата – каза той. – Междувременно желаете ли та направите някакво изявление. господин Джефърсън Хоул. Длъжен съм да ви предупредя че всичко,

което кажете, ще бъде записано и може да бъде използвано против вас.

– Имам доста за разказване – бавно каза пленникът ни. – ще ви разкажа всичко, господа.

– Не е ли по-добре да го запазите за делото? – попита инспекторът.

– Може изобщо да не стигна до съд – отвърна човекът. – Не се притеснявайте, не мисля да се самоубивам. Вие лекар ли сте? свирепо впи Той в мене блестящите си черни очи..

– Да. лекар съм – отвърнах аз.

– Тогава си сложете ръката тук – каза той с усмивка и ръката МУ заедно с беззъбите посочи гърдите.

Сторих го със свободната си ръка. странно неритмично триенесе усещаше вътре. Мускулите на гръдния кош сякаш трептяха и резонираха. какво би станало с една паянтова постройка, ако в нея заработи мощен мотор. В тишината на стаята се чуваше глухо жужене и бръмчене, което идваше отсъщият човек.

– Та вие имате ансвризма на аортата! – възкликнах аз.

– Така се нарича! – примирено погвърди той. – Миналата седмица ходих на лекар и гои ми каза, че не след дълго сърцето ми ще се пръсне. От години става все по-зле. Получих го от измръзване и недоождаване в планините на Сол Лейк. Постигнах целта си и не ме е грижа дълго ли ще живея, но бих искал да оставя след себе си някакво описание на цялага рабога. Не искам да ме помнят като окикновен главорез.

Инспекторът и двамата служители побързаха да обсъдят дали е препоръчително да позволят да разкаже историята си.

– Сигурно ли е, че има непосредствена опасност за живота му – попита първият.

– Несъмнено – отговорих аз.

– В такъв случаи явно в наш интерес и на правосъдието е да запишем изявлението му – каза инспекторът. Разрешава ви се да разкажете историята си. Но отново ви предупреждавам, че всичко което ще разкажете може да послужи против вас. То ще бъде записано.

– С ваше позволение ще седна – рече човекът и веднага осъществи казаното. – Тази аневризма лесно ме изморява, а бъркотията от преди половин час не облекчи положението. С единия крак съм в гроба и няма смисъл да ви лъжа. Ще чуете само истината, а как бихте я използвали, е без значение за мене.

С тези думи Джеферсън Хоуп се облегна на стола и направи своето забележително признание.

Говореше спокойно и методично, сякаш в събитията, за които

разказваше, няма нищо необичайно. Мога да гарантирам верността на включения тук разказ, защото имах достъп до бележките на Лестрейд, където думите на Хоуп са записани точно както ги бе произнесъл.

– За вас не е от голямо значение защо мразех избягалите мормони – каза гой. – Достатъчно е и това, че те бяха виновни за смъртта на две човешки същества, баща и дъщеря, и следователно собственият им живот бе предрешен. Поради времето, изминало от извършването на престъплението, всеки опит да ги изправя пред съда щеше да се провали. Но аз знаех вината им и твърдо реших, че сам ще поема ролята на обвинител, съдебни заседатели и изпълнител на присъдата, събрани в едно. На мое място и вие бихте направили същото, ако сте истински мъже... Момичето, за което стана дума, щеше да се омъжи за мене преди двайсет години. Насила я омъжиха за Дребър и тя не издържа. Взех венчалния пръстен от ръката на мъртвата и се заклек, че когато умира Дребър, пред очите си ще вижда същата халка и последните му мисли ще бъдат за престъплението, за което го наказвам. Носех пръстена и следвах Дребър и неговия съучастник през два континента, докато не ги настигнах. Те смятаха да ме изтощят, но не успяха. И ако умра утре, което е много вероятно, ще умра със съзнанието, че съм свършил, и то добре, работата си на този свят. Престъпниците загинаха от моята ръка. Не ми остава нищо повече, което да желая и да очаквам с надежда... Те бяха богати, а аз бях беден, затова не ми беше лесно да ги следвам. Когато пристигнах в Лондон, джобовите ми бяха почти празни и се наложи да се заловя с нещо, та да си изкарвам прехраната. Язденето или карането на кабриолет за мене е толкова естествено, колкото и ходенето по земята, затова се обадих в една файгонджийска кантора и скоро ме взеха на работа. Всяка седмица трябваше да представям определена сума на собственика, а горницата задържах за себе си. Рядко изкарвах в повече, но все успях да свържа двата края. Най-трудно ми беше да опозная града и ми се струва, че никъде не съм попадал на толкова лабиринти, колкото в Лондон. Разполагах обаче с план и след като веднъж се ориентирах за главните хотели и гари, взех да се справям доста добре... Мина известно време, докато разбера къде са отседнали двамата господа. Питам, разпитвам и накрая се добрах до тях. Живееха на пансион в Камбъруел, от татък Темза. Щом ги открих, знаех, че вече са в ръцете ми. Бях си пунал брада и нямаше начин да ме познаят. Готвех се да им ходя по петите, дока го ми падне сгоден случай. Твърдо бях решил този път да не им позволя да избягат... Въпреки това те почти ми се изплъзнаха. Където и да ходеха из Лондон, аз бях подире им. Понякога ги следвах с

кабриолета. понякога пешком. но първото беше по-сигурно. защото не можеха да се измъкнат. Само рано сутрин или късно вечер успях да припечеля по някоя пара и взех да закъснявам с вноските за собственика. Това обаче не ме притесняваше, стига да хванех хората, които ме интересуваха... А те бяха много коварни.

Трябва да им беше хрумнало, че може да съм попаднал на следите им, защото никога не излизаха един по един или по тъмно. В продължение на две седмици карах подире им всеки ден и те нито веднъж не се разделиха. Половината време Дребър беше пиян, но Стангърсън винаги стоеше нащрек. Дебнех ги от зори до мрак, но не случих нито един удобен момент. Това не ме обезсърчи, понеже нещо ме караше да си мисля, че моят час скоро ще удари. Страхувах се само да не би сърцето ми да се пръсне преждевременно и работата да остане несвършена... Най-послед една вечер, когато минавах по „Торкий Те-ръс“ – така се казва улицата, където живееха, – видях, че пред вратата на пансиона спира кабриолет. Скоро отвърте изнесоха багаж, след малко се появиха Дребър и Стангърсън и кочияшът потегли. Шибнах коня и гледах да не ги изпускам от очи. Много се притесних, понеже реших, че си сменят квартирата. Те слязоха на гара Юстън. аз повиках едно момче да държи поводите на коня ми и ги последвах на перона. Чух, че питат кога има влак за Ливърпул, а пазачът им отговори, че влакът току-що е заминал и има друг влак чак след няколко часа. На Стангърсън това явно не му хареса, но Дребър като че ли доста се зарадва. Толкова се приближих до тях в тълпата, че чувах всяка тяхна дума. Дребър каза, че има да си свърши някаква лична работа и ако Стангърсън иска, да го почака, скоро ще се върне. Спътникът му го укори и му напомни решението им да се движат заедно. Дребър отговори, че случаят е малко деликатен и трябва да отиде сам. Не чух какво отговори другият на това, но Дребър започна да ругае, подчерта, че онзи му е платен слуга и че не може да му заповядва. Тогава секретарят разбра, че работата е безнадеждна, и само постави условието, ако другият изпусне последния влак, да се срещнат в частния хотел „Холидей“. Дребър му заяви, че ще бъде на перона много преди единайсет часа и си тръгна от гарата... Мигът, който очаквах от толкова време, най-послед дойде. Враговете ми бяха в моята власт. Заедно можеха взаимно да се закрилят, но разделени, зависеха от моето благоволение. Аз обаче не предприех никакво необмислено, прибързано действие. Планът ми отдавна беше готов. Мъстта не носи удовлетворение, ако престъпникът няма време да разбере кой му нанася удара и защо го е постигнало възмездие. Бях намислил план, даващ ми възможност да

накарам човека, който ми е сторил зло, да разбере, че старият му грях е излязъл на бял свят. Няколко дни преди това се случи някакъв господин, който оглеждаше къщи по „Брикстън Роуд“, да изпусне един от ключовете в кабриолета ми. Потърсих го същата вечер и си го получи, но междувременно аз бях направил отпечатък и си приготвих копие. По този начин имах достъп поне до едно място в Лондон, където можех да разчитам, че никой няма да ме безпокои. Трудният въпрос, който оставаше нерешен, беше как да накарам Дребър да отиде в тази къща... Дребър тръгна по улицата, отби се в един магазин за спиртни напитки и остана в последния почти половин час. Като излизаше, вече се олюляваше, явно беше доста пиян. Пред мене имаше спряла двуколка и той я повика. Следвах ги толкова от близо по „Ватерло“. Изминахме доста мили по улиците и накрая за мое нещастие стигнахме до пансиона, където Дребър бе отседнал и скоро го бе напуснал. Не можех да си представя с какви намерения се връща гам, но продължих след него и спрях кабриолета си на около стотина ярда до една къща, а той влезе в хотела, а двуколката си замина. Моля ви, дайте ми чаша вода. Гърлото ми пресъхна от говоренето... Подадох му чаша вода. Хоуп я изпи и каза:

– Стоях неподвижно и чаках търпеливо. Така чаках вече около четвърт час или малко повече, когато изведнъж долових шум. сякаш в къщата се боричкаха. В следващия миг вратата широко се отвори и се появиха двама мъже. Единият беше дребърт, а другият – млад човек, когото виждах за първи път. Човекът хвана Дребър за яката и като стигнаха до началото на стълбището към улицата, той го блъсна и го изрита така, че го запрати чак в средата на пътя. – Мръсно псе! – извика младият, като размахваше подире му тоягата си. – Ще те науча как се обижда „една почтена девойка“ Толкова се беше разгорещил, че според мене щеше да наложи злосторника с пръта, само че Дребър си плю на петите и побягна по улицата. Стигна до ъгъла и като видя моя кабриолет, даде ми знак. скочи вътре и каза: – Карай за хотел „Холидей“. Най-после той всъщност се намираще в кабриолета ми и сърцето ми така се разлудяха от радост, че аз се уплаших да не би тъкмо в този последен миг ансвризмата да ме погуби. Подкарах бавно, като прехвърлях наум какво гочно да сторя. Можех веднага да запраша извън града и там на някой безлюден път да проведе последния си разговор с него. Почти бях решил да го направя, когато Дребър сам ми предложи решение. Манията да пие отново го бе обзела и той ми нареди да спра пред едно заведение, предлагашо джин. Влезе, като поръча да го чакам Стоя вътре чак докато затвориха, появи се много пиян и аз разбрах, че играта вече е в мои ръце...

Не си мислете, че възнамерявах да го убия най-хладнокръвно. И така да бях постъпил, щеше да е напълно справедливо, но не можех да го сторя. Отдавна си бях намислил, че Дребър трябва да има възможност да спаси живота си, ако реши да се възползува от нея. Сред многото служби, които съм заемал, в Америка и Европа през скитническите си години, веднъж бях разсилен и чистач в лаборатория на колежа Йорк. Един ден професорът изнасяше лекция за отрови и показа на студентите някакъв алкалоид (както го нарече), които бил извлякъл от южноамериканска отрова за стрели отрова: която била с такава сила, че и най-малкото зрънце било достатъчно да отрови човек. Той показа в каква стъкленница държи този препарат и!..o!.. Една година я бях чистил. Доста бях понаучил от фармацията и прибрах две зрънца от Алкалоида. Две малки разтворими хапчета, като сложих в кутии по едно от тях заедно с едно подобно на вид, но безвредно хапче. Още тогава реших, че когато му дойде времето, всеки от враговете ми ще трябва да си избере по едно хапче от кутията, а аз да изпия хапчето, което остава. Вдига се много по-малко шум, отколкото при заглушен с носна кърпа изстрел, а е все толкова смъртоносно. От този ден нататък винаги носех със себе си кутийките, а сега беше дошъл моментът да ги използвавам... Мина полунощ, приближаваше един часът. Времето се развали, застудя, духаше силен вятър и валеше пороен дъжд. Колкото и мрачно да беше навън, душата ми ликуваше, изпълни ме такова тържествуване, че ми идеше да крещя от радост. Ако на някого от вас, господа, се е случвало да бъде за нещо и да го желае толкова дълго, повече от двайсет години, а после изведнъж да го види пред себе си, ще разберете чувствата ми. Запалих пура и усърдно я пуших, за да успокоя нервите си, но ръцете ми трепереха, а слепочията ми пулсираха от възбудата. Карах кабриолета, а пред очите ми бяха старият Джон Фериър и милата Луси, гледаха ме от тъмнината и ми се усмихваха, виждах ги така ясно, сякаш се намирахме в стая. През цялото време бяха пред мене, застанали от двете страни на коня, докато не спрях пред къщата на „Бриксън Роуд“... Не се виждаше жива душа, не се чуваше нито звук освен от дъждовните капки. Когато погледнах през прозорчето, Дребър се беше сгушил и спеше пиянски сън. Разтърсих ръката му.

– Време е да излизаш! – казах му аз.

– Добре, кочияшо! – отвърна той.

Сигурно сметна, че сме стигнали до споменатия от него хотел, защото излезе, без да каже нищо повече, и тръгна подире ми през градината. Наложих се да вървя редом, за да го крепя, защото главата му все още

беше малко натежала. Като стигнахме до вратата, аз отключих и го въведох в първата стая. Кълна ви се, че през цялото време бащата и дъщерята вървяха пред нас.

– Тъмно е като в рог – обади се Дребър, лутайки се.

– Сега ще светна – рекох аз и запалих с клечка кибрит восъчната свещ, която носех – А сега, Инок Дребър – продължих аз, обърнах се към него и поднесох светлината към лицето си, – кажи кой съм?

Той ме погледна само за миг със зачервените си от пианство очи и видях как го обзе ужас, дори чертите на лицето му се изкривиха – значи ме беше познал. Олюля се назад, пребледня и по челото му изби пот, а зъбите му взеха да тракат. При тази картина аз се облегнах на вратата и се смях шумно и дълго. Знаех, че отмъщението носи наслада, но и не бях подозирал какво доволство ще изпълни душата ми.

– Мръсно псе! – извиках аз. – Дебнах те от Солт Лейк Сити до Санкт Петербург, но ти винаги ми се изплъзваше. Сега дойде краят на скитанията ти, защото утре един от двама ни няма да види изгрева на слънцето!

Докато говорех, той се сви още по-далече и по изражението му си личеше, че ме смята за луд. Така и си беше в момента. Усещах пулса в слепоочията си като удари с ковашки чук и сигурно щях да загубя съзнание, ако не бях получил облекчение след като от носа ми рукна кръв.

– А сега какво ще кажеш за Луси Фериър? – извиках аз, заключих вратата и размахах ключа пред лицето му. – Възмездие то пак няма да ти даде. Най-после те настигна! Видях, че устните на подлеца се разтрепериха. Би ме помолил да пощадя живота му, но знаеше, че е безсмислено.

– Ще ме убиеш ли? – попита той, като заекваше.

– Да те убия? Та кой говори за убийство, ако става дума за бясно псе? Каква жалост прояви ти към клетата ми любима, когато я откъсна от гроба на заклания й баща и я завлече без срам в проклетия си харем?

– Друг уби бащата! – извика Дребър.

– Но ти сломи нейното невинно сърце – разкрех се аз и му тикнах кутийката. – Нека бог бъде съдник. Избери си хапче и го глътни. В едното се таи смърт, в другото – живот. За мене ще бъде второто. Да видим има ли справедливост на този свят, или всичко зависи от късмета!

Дребър се дръпна страхливо, развика се и взе да моли за милост, но аз извадих нож и го опрях в гърлото му, така че той отстъпи. След него и аз глътнах хапче и минута-две се гледахме безмълвно в очакване да разберем кой ще умре, и кой ще живее. Ще забравя ли някога изражението, изписало се на лицето му, когато с първите предупредителни

спазми осъзна, че отровата прониква в организма му? Тогава започнах да се смея, извадих венчалния пръстен на Луси и го държах пред очите му. Всичко трая само миг, понеже алкалоидът действуваше бързо. Мъчителна болка изкриви чертите му, той размаха ръце, олюля се и като нададе дрезгав вик, тежко се строполи на пода. Преобърнах го с крак и сложих ръка на сърцето му. Не биеше. Дребър беше мъртъв! А кръвта от носа ми шуртеше, но аз не й бях обърнал внимание. Не знам откъде накъде ми хрумна да пиша по стената с нея. Може би с хитротро намерение да пратя полицията по лъжлива диря, защото се радвах и ми беше леко на душата. Спомних си, че над един убит германец в Ню Йорк имаше изписано гасбе и по онова време вестниците спореха дали убийството не е дело на тайните общества. Реших, че каквото е озадачило нийоркчани, ще озадачи и лондончани, затова потопих пръст в собствената си кръв и начертах буквите на подходящо място на стената. После отидох до кабриолета. Наоколо нямаше хора, времето продължаваше да е много лошо. Бях се поодалечил, когато бръкнах в джоба, където обикновено държах пръстена на Луси и открих липсата му. Сякаш ме поразил гръм, защото нямам друг спомен от нея. Помислих си, че сигурно съм го изпуснал, като се навеждах над тялото на Дребър, затова подкарах кабриолета обратно, оставих го в една пресечка и смело тръгнах към къщата. Готов бях да рискувам всичко, само и само да си върна пръстена. Когато стигнах там, попаднах право в ръцете на излизания отвътре полицай и едва успях да отклоня подозренията му, като се престорих на мъртво пиян... Ето така Инок Дребър се раздели с живота. Сега ми оставаше да направя същото със Стангърсън, за да е изплатен дългът им към Джон Ферийър. Знаех, че секретарят е отседнал в частния хотел „Холидей“ и цял ден се навъртах там, но той не излезе навън. Допускам, че сигурно е заподозрял нещо, когато Дребър не се е появил.

Той, Стангърсън, беше коварен, винаги стоеше нащрек. Но ако си мислеше, че ще ме откаже, като не излиза, много се лъжеше. Скоро научих кой е прозорецът на спалнята му и рано на другата сутрин се възползувах от една стълба, захвърлена в алеята зад хотела, и се вмъкнах в стаята на зазоряване. Събудих го и му казах, че е дошъл часът да плати за живота, отнет от него преди толкова много години. Описах му смъртта на Дребър и му предложих същия избор с хапчетата. Вместо да се вкопчи във възможността да оцелее, той скочи от леглото и се хвърли да ме души. Прободох сърцето му, докато се отбранявах. Но изходът щеше да е същият и в първия случай, защото Провидението никога не би допуснало ръката на виновника да вземе друго, а не отровното хапче... Не

ми остава още много за разправяне, и толкова по-добре, защото почти нямам сили. Няколко дни продължих да карам кабриолета с намерение то да работя, докато събера достатъчно пари, та да се върна в Америка. Бях спрял край другите файтони, чакащи клиенти, когато един парцаланко попита дали някой кочияш не се казва Джеферсън Хоуп, понеже имало поръчка за кабриолета му от господина, живеещ на улица „Бейкър“ 221 Б. Дойдох, без да подозирам клопка, а в следващия миг този млад човек ми сложи белезниците и аз се оказах окован за пръв път в живота си. Това е цялата ми история, господа. Може и да ме смятате за убиец, но според мене аз служих на правосъдието също както служите вие.

Толкова вълнуващ беше разказът на човека и толкова силно впечатление ни направи начинът, по който го поднесе, че останахме да седим безмълвни и умислени. Дори професионалните детективи, които са отегчени от всяка подробност на едно престъпление, явно бяха силно заинтригувани от чутото. Когато Джеферсън Хоуп свърши, няколко минути цареше тишина, нарушавана само от драшенето на молива на Лестрейд, нанасящ последни поправки на стенографските си записки.

– Има само един въпрос, който бих искал да се осветли малко повече – каза накрая Шерлок Холмс. – Кой беше вашият съучастник, дошъл на обявата ми за пръстена?

Хоуп весело смигна на приятеля ми и рече:

– Собствените си тайни мога да издам, но няма да напакостя на други хора. Видях обявата ви, допуснах, че може да е примамка, но можеше и да става дума за пръстена, който търсех. Приятелят ми предложи да дойде и да провери нещата. Ще се съгласите, че той се справи много успешно.

– Несъмнено! – любезно се обади Холмс.

– А сега, господа – започна мрачно инспекторът. – трябва да се съобразим с изискванията на закона. В четвъртък затворникът ще бъде изправен пред съда и се налага вашето присъствие. Дотогава аз

Ще отговарям за него.

С тези думи инспекторът позвъни, двама тъмничари отведоха Джеферсън Хоуп, а ние с приятеля ми излязохме от участъка и се върнахме с кабриолет на улица „Бейкър“.

ГЛАВА 7 В ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предупредиха ни всички да се явим в съдилището в четвъртък. Но когато дойде четвъртък, нямаше нужда от свидетелските ни показания. Един по-висш съдия бе взел делото в свои ръце и бе призовал Джеферсън Хоуп пред трибунала, раздаващ справедливи присъди – нощта след залавянето аневризмата му не издържала и на сутринта го намерили в килията проснат върху пода, с кротка усмивка на лице. Той, сякаш в последните си мигове е премислил наум живота си и е открил, че е принесъл полза с добре свършена работа.

– Грегсън и Лестрейд ще се вбесят от смъртта му – подхвърли Холмс, докато си приказвахме на другата вечер. – Изпуснаха големи похвали.

– Не мисля, че свършиха кой знае какво около залавянето му – отговорих аз.

– За света не е от значение кой какво свършва – горчиво каза Холмс в отговор. – Въпросът е кой успява да накара хората да повярват че е свършил нещо. Както и да е – продължи той вече по-ведро, след като помълча. – Не бих се отказал от това разследване по никой начин. Не си спомням да ми е попадал по-интересен случай. Работата беше проста, но имаше няколко твърде забележителни момента.

– Проста ли?! – възкликнах аз.

– Трудно би могло да се определи другояче – отвърна Холмс и се усмихна на изненадата ми. – Доказателството, че по същество беше проста, е че без каквато и да е друга помощ освен няколко съвсем обикновени дедукции аз успях в рамките на три дни да заловя престъпника.

– Вярно е – съгласих се аз.

– Вече ви обясних, че излизащото извън рамките на обичайното много често се явява указание, а не пречка. Когато се търси решението в подобен проблем, най-важното е да се разсъждава умело в обратен ред. Това е много полезно и лесно осъществимо, но хората рядко го правят. Във всекидневието е по-полезно да мислиш в перспектива, за това са свикнали да пренебрегват обратното. На петдесет души, които стигат до синтеза, има един, способен да мисли и аналитично.

– Да си призная, не ви разбирам напълно.

– Не съм и очаквал да ме разберете. Да видим мога ли да се изразя по-ясно... Повечето хора, когато им описваш верига от събития, лесно

посочват какъв ще е резултатът Те съпоставят събитията в съзнанието си и правят съждение какво ще се случи. Има обаче и такива хора, които, като им съобщиш някакъв резултат, са в състояние да извикат в съзнанието си стъпките. доест да стигнат до този резултати Тази способност имам предвид, когато говор премисляме в обратен ред, тоест аналитично.

– Ясно – казах аз.

– В дадения случай резултатът беше на лице всичко друго човек трябваше да открие сам. Позволете ми сега да опитам да ви поднеса различните етапи на разсъжденията ми. Нека започна от самото начало. Както знаете, доближих къщата пешком. а мислите ми бяха свободни от всякакви предварителни впечатления. Естествено започнах с оглед на пътя. Вече ви обясних, че забелязах ясни следи от кабриолет, който, както установих, като поразпитах, е бил там през нощта. Убедих се, че става въпрос за кабриолет, а не за частен екипаж, поради малкото разстояние между колелата. Обикновените лондонски фойтони остават много по-тесни коловози отколкото каретите. Това беше първото ми попадение. После тръгнах бавно по градинската алея, чиято глинеста почва особено добре запазва следи. Несъмнено за вашите очи това е било просто утъпкана кал, но за моето набито око всеки отпечатък върху повърхността беше от значение. Няма област от детективската наука, която да е по-важна и по-пренебрегвана от изкуството да се разчитат следи. За щастие аз винаги много съм наблягал на това, а от дългата практика то се превърна в моя втора природа. Определих къде са минали с тежки крачки полицаите, но видях също и дирите на двамата мъже прекосили първи градината. веднага ставаше ясно, че са дошли преди другите, понеже на места стъпките им бяха напълно заличени от новите стъпки. Така установих втората брънка от веригата – научих, че нощните посетители са двама на брой, като единият е забележително висок (изчислено според дължината на крачката му), а другият е с модни обувца (според малките и изящни отпечатаци от стъпките му). При влизане в къщата последното предположение се потвърди. Мъжът с хубавите обувца лежеше пред мен. Значи високият беше извършил убийството, ако ставаше въпрос за убийство. По тялото на мъртвия нямаше рана, но по неспокойното изражение на лицето му съдех, че той е предчувствувал удара, който му е нанесла съдбата. Върху лицата на хората, умиращи внезапно от сърдечно страдание или по някаква друга причина, никога няма отпечатано безпокойство. Като подуших устните на мъртвеца усетих лек кисел дъх и стигнах до заключението, че е бил принуден да погълне

отрова. И отново си казах, че я е взел насила, щом на лицето му са изписани умраза и страх. Стигнах до този извод по метода на изключването, защото никаква друга хипотеза не подходеше на фактите. Не си въобразявайте, че такава хрумване е нечувано. В историята на криминалистиката насилствено взимане на отрова е познато отдавна. Всеки токсиколог веднага би си зпомнил за случая „Долски“ в Одеса и „Лекюрие“ в Монпелие. Сега обаче изникваше големият въпрос за за причината. Грабежът не е влизал в сметките на убиеца, понеже нищо не беше изчезнало. Дали не ставаше дума за политика, или за жена? Това бе въпросът, който трябваше да разреши. От самото начало клонях към второто предположение. Политическите убийци гледат бързо да си свършат работата и бягат. В нашия случай обаче убийството бе извършено съвсем преднамерено и имаше оставени следи из цялата стая, от което си личеше, че престъпникът е стоял там дълго. По-скоро уреждането на лични, а не на политически сметки би довело до такава систематичност в отмъщението. Надписът, открит на стената, засили още повече увереността ми. Веднага се разбираше, че е с цел да ни заблуди. Когато обаче се намери и пръстенът, въпросът се реши. Явно убиецът го беше използвал, за да припомни на жертвата си за някоя жена, която е умряла или изчезнала. В този момент поисках да разбере от Грегсън дали в телеграмата си до Кливланд е поискал известни сведения за досегашния живот на Дребър. Както си спомняте, той ми отговори отрицателно. Тогава се заех да огледам внимателно стаята, получих потвърждение за ръста на убиеца, добавиха се и подробности за пурата „Тричинополи“ и за дължината на ноктите му. Вече бях стигнал до заключението, че щом като няма следи от борба, кръвта на пода е рукнала от носа на развълнувания убиец. Забелязах, че потеклата кръв съвпадаше със следите от стъпките му. Рядко се случва човек, освен ако не е прекалено пълнокръвен, да получи кръвоизлив от вълнение, затова предположих, че престъпникът вероятно е як, червендалест мъж. Развоят на нещата доказа, че съм бил прав. Когато напуснах къщата, заех се да свърша пренебрегнатото от Грегсън. Телеграфирах на полицейския началник в Кливланд Ограничих запитването си до обстоятелствата, свързани с брака на Инок Дребър. Отговорът беше утвърдителен. Научих, че Дребър вече е търсил закрилата на закона срещу своя някогашен съперник в любовта Джеферсън Хоуп. и че същият Хоуп в момента се намира в Европа. Разбрах, че сега държа ключа към загадката и остава само да хвана убиеца... Вече бях вътрешно убеден, че мъжът, влязъл заедно с Дребър в къщата, е не друг, а кочияшът. От следите по пътя си личеше, че конят се е местил по начин, който е

възможен само ако животното е оставено без надзор. Къде тогава можеше да е ходил кочияшът, освен в къщата? И още нещо – абсурдно беше да се допусне, че човек, който е с всичкия си, ще извърши предумишлено убийство пред очите на трето лице, което положително би го издало. И накрая. ако. да речем, някой иска да следи някого в Лондон, какво подобро може да намисли от това, да стане кочияш? Всички тези преценки ме доведоха до категоричното заключение, че Джеферсън Хоуп може да бъде открит сред файтонджиите на метрополията. Нямахте причини да смятам, че се е отказал от тази работа. Напротив, от негова гледна точка с всяка внезапна промяна би привлякъл внимание върху себе си. Значи вероятно поне за известно време щеше да си изпълнява задълженията. Нямахте също причини да се предполага, че живее под чуждо име. Защо ще го сменя в страна, където никой не знае истинското му име? Тогава събрах уличните детективски сили и ги изпращах последователно при всеки собственик на кабриолети в Лондон, докато не издирих нужния ми човек. Още трябва да ви е пресен споменът колко добре се справиха те и колко бързо се възползувах аз от това. Убийството на Стангърсън беше едно напълно неочаквано произшествие, но нямаше начин да се предотврати. Чрез него, както знаете, аз се добрах до хапчетата, за чието съществуване се досещах. Ясно ви е, че цялата работа е низ от логически последствия без никакво прекъсване или грешка.

– Забележително! – извиках аз. – Вашият талант трябва да получи обществено признание. Трябва да публикувате описание на случая. Ако вие не желаете, ще го сторя вместо вас.

– Постъпете както намерите за добре, докторе – каза той и продължи, като ми подаде един вестник. – Вижте това! Прочетете го!

Беше вестник „Ехо“ от същия ден, а съобщението, което ми посочи, се отнасяше до въпросния случай и гласеше следното:

– Читателите се учудиха от сензационни преживявания поради внезапната смърт на човека на име Хоуп, заподозрян и убийството на господвн Инок Дребър и господин Джоузеф Стангърсън. Сега подробностите от случая може би никога няма да бъдат разкрити, макар че бяхме осведомени от достоверен източник, че престъплението се дължи на стара и романтична вражда, в която са играли роля и любовта, и мормонската секта. Изглежда, на младини и двете жертви са принадлежали към Светците от последния ден, а Хоуп. покойният затворник, е пристигнал също от СопЛейк Сити. И да няма други последствия от случая, той поне разкри в най-изумителната светлина експедитивността на нашите полицейски детективи и ще послужи за урок на всички чужденци,

за да проявят благоразумие и да разрешат враждите си у домаа не да ги пренасят на британска земя. Най-вече заслугата за залавянето на престъпника изцяло принадлежи на известните служители на Скотланд Ярд, господата Лестрейд и Грексън. Както се разбира, човекът е бил задържан в жилището на някой си Шерлок Холмс, любител детектив, който е показал известна способност в този смисъл и който при такива учители може да се надява след време да придобие някои от техните умения. Очаква се, че двамата детективи ще бъдат съответно възнаградени като признание за добрата им служба.

– Не ви ли го казах още в началото?

– извика весело Шерлок Холмс.

– Ето резултатът от нашият „Етюд в червено“ – осигурили сме им награда!

– Няма значение – прекъснах го аз. Записъл съм всички факти в дневника си и читателите ще ги узнаят. А междуременно ще трябва да се задоволите с чувството че сте успели. Както е казал римският скъперник:

– *Populus me sibilat, at mihi plaudo ipse domi simul ac nummos contemplar in arca.*¹³

КРАЙ

---

13. Народът ме освирква, но аз сам си ръкопляскам, когато се любувам на сандъка си с пари. Хораций от „Сатири“

© 1990 Огняна Иванова, превод от английски

Arthur Conan Doyle
A Study in Scarlet, 1887

Източник: <http://dubina.dir.bg/knigiser.htm>
Сканиране и обработка: Сергей Дубина
Лека редакция: Борислав, 2006

АРТЪР КОНАН ДОЙЛ

Избрани произведения в три тома
Рецензент и съставител КРАСИМИРА ТОДОРОВА

ТОМ ПЪРВИ

Етюд в червено Знакът на четиримата

Повести

Преведе от английски ОГНЯНА ИВАНОВА, 1990

Художник на корицата и оформление ХРИСТО ЖАБЛЯНОВ, 1990

Редактор КРАСИМИРА АБАДЖИЕВА

Художествен редактор ВАСИЛ МИОВСКИ

Технически редактор МЕТОДИ АНДРЕЕВ

Коректор МАЯ ХАЛАЧЕВА

КРАСИМИРА ТОДОРОВА, издател 1990

Код 11

95376

6126-18-90

Английска. Първо издание. Изд. номер 1935.

Дадена за набор м. II.1990 г. Подписана за печат м. VII.1990 г. Излязла от печат м.

VIII.1990 г.

Формат 16/60 x 90

Печати коли 15. Изд. коли 15. Усл. печ. коли 14,02. Цена 3,80 лева.

Държавно издателство „Отечество“, пл. „Славейков“ 1, София

Държавна печатница „Георги Димитров“

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/578>]